

”Omaa musaa pianolla”

**Musiikkiopiston pianonsoitonopiskelijoiden
kokemuksia säveltämisestä soittotunnilla**

Tutkielma (Maisteri)

2018

Heta Rautio-Härkönen

Musiikkikasvatuksen aineryhmä

Sibelius-Akatemia

Taideyliopisto

<p>Tutkielman nimi</p> <p>”Omaa musaa pianolla”.</p> <p>Musiikkiopiston pianonsoitonopiskelijoiden kokemuksia säveltämisestä soittotunnilla.</p>	<p>Sivumäärä 106 + 7</p>
<p>Tekijän nimi</p> <p>Heta Rautio-Härkönen</p>	<p>Lukukausi</p> <p>Syky 2018</p>
<p>Aineryhmän nimi</p> <p>Musiikkikasvatus</p>	
<p>Tutkielmassani oppilaiden ääni pääsee kuuluviin, kun tarkastelen piano-oppilaiden kokemuksia sävellyksen opiskelusta osana musiikkiopiston soittotunteja. Oppilaiden kokemuksia kuuntelemalla improvisoinnin ja sävellyksen opetusta voidaan kehittää musiikkiopiston soitonopetuksessa.</p> <p>Tutkimus toteutettiin pääkaupunkiseudun taiteen perusopetuksen laajan oppimäärän mukaista opetusta antavassa musiikkioppilaitoksessa. Mukana oli yhdeksän 10–18-vuotiasta pianonsoiton opiskelijaa. Prosessi toteutui kevätlukukauden 2018 aikana, jolloin oppilaiden viikoittaisesta soittotunnista käytettiin noin kolmannes oman musiikin tekemiseen improvisoiden ja säveltäen. Oppilaat kirjoittivat prosessista omat muistiinpanot oppimispäiväkirjaansa ja kauden päätteeksi järjestimme heille yksilöhaastattelut. Oppilailla oli perusteltuja ja omakohtaisia näkemyksiä omasta musiikkiharrastuksestaan. He kertoivat kokemuksistaan mielellään ja toivoivat saavansa vaikuttaa soittotuntiansa sisältöihin.</p> <p>Säveltäminen ja improvisointi näyttäytyi oppilaille luontevana musisointimuotona. Oma musiikki antoi mahdollisuuden omakohtaiseen, aktiiviseen ja itseohjautuvaan musiikinopiskeluun. Säveltäminen oli oppilaiden mukaan haastava, mutta kiehtova tapa opiskella kokonaisvaltaisesti musiikin hahmottamista, pianonsoittoa ja musiikillista itseilmaisua. Säveltäminen vaati tukea ja konkreettisia työkaluja opettajalta, sekä rohkaisua omien ideoiden kehittämiseen. Oppilaat kokivat omalla musiikillaan ilmaisemisen ja esiintymisen mielekkäänä ja parantavan opiskelumotivaatiota. Säveltäminen paransi heidän mukaansa musiikillista ymmärrystä ja musiikin tulkinnan mahdollisuuksia soitossa. Oman musiikin nuotintaminen oli monelle oppilaalle haastavaa ja antoi syytä pohtia, kuinka näiden taitojen kehittämistä voitaisiin jatkossa tukea. Säveltäminen näyttäytyi mielekkäänä ja tehokkaana keinona opiskella kokonaisvaltaisesti sekä oppilaslähtöisesti pianonsoittoa. Oma musiikki osana soitonopiskelua auttaa tutkimuksen mukaan kehittämään soitonopetusta myönteiseksi, kokonaisvaltaiseksi, musisoinnin iloa ja oppilaan hyvinvointia lisääväksi harrastukseksi. Tutkimuksen tuloksia voivat hyödyntää musiikkioppilaitosten toimijat ja soitonopettajat.</p>	

Hakusanat

Säveltäminen, musiikin oppiminen, musiikkioppilaitokset, soitonopetus, pianonsoitto,
oppilaslähtöisyys

Tutkielma syötetty plagiointitarkastusjärjestelmään

5.10.2018

Sisällys

Sisällys	4
1 Johdanto	6
2 Opetuksen lähtökohtia.....	12
2.1 Oppilas keskiössä	12
2.1.1 Oppilaslähtöisyys.....	12
2.1.2 Lapsi ja nuori soittotunnilla	15
2.2 Tuntityöskentelyn periaatteita	17
2.2.1 Konstruktivismi oppimiskäsityksenä.....	17
2.2.2 Musiikkiharrastuksen vaikutukset oppilaan hyvinvointiin.....	19
2.3 Säveltämisen mahdollisuuksia musiikkiopistossa.....	23
2.3.1 Oman musiikin tekemisen tapoja	23
2.3.2 Musiikkiopisto oppimisympäristönä	28
2.3.3 Muuttuva musiikkiopisto	31
3 Tutkimusasetelma	36
3.1 Tutkimustehtävä tutkimuskysymyksineen	36
3.2 Näkökulma ja menetelmä.....	36
3.2.1 Laadullinen tapaustutkimus	36
3.2.2 Menetelmänä haastattelu	37
3.3 Aineiston keruu	38
3.3.1 Tutkimuksen toteutus	39
3.3.2 Oppituntien sisällöt.....	42
3.3.3 Oppimispäiväkirjat	46

3.3.4 Opettajan huomiot	48
3.4 Analyysi.....	50
3.5 Tutkimusetiikka.....	52
4 Tulosluku	55
4.1 Oppilaiden kokemukset säveltämisestä ja oman musiikin tekemisestä	55
4.2.1 Myönteiset kokemukset.....	57
4.2.2 Kielteiset kokemukset.....	60
4.2.3 Haasteet.....	61
4.2.4 Toiveet	64
4.3 Säveltämisen merkitys oppilaille soitonopiskelussa	67
4.3.1 Mitä oma musiikki tarkoittaa oppilaille?.....	69
4.3.2 Musiikillisten taitojen kehittyminen	70
4.3.3 Musiikkisuhteen kehittyminen.....	73
4.3.4 Hyvinvoinnin ja itseilmaisun vahvistuminen	75
4.3.5 Tyytyväisyys soittoharrastukseen	77
5 Pohdinta	80
5.1 Johtopäätökset ja tulosten tarkastelu	80
5.2 Luotettavuus	92
5.3 Tulevia tutkimusaiheita	94
Lähteet.....	97
Liitteet	107
Liite 1. Tutkimuslupa	108
Liite 2. Haastattelurunko	109
Liite 3. Jana	111
Liite 4. Oppimispäiväkirjat.....	112

1 Johdanto

Mielikuvituksellisuus, musisoinnista kumpuava riemu, onnistumisen kokemukset. Löytyisikö pianotunneilta näitä tunnelmia? Musiikki on tunteita herättävä ja monella tasolla elämässä mukana kulkeva elementti, josta voi parhaimmillaan tulla yksi tärkeimmistä hyvää oloa tuovista myönteisistä asioista ihmisen elämässä. Soitonopettajana toivon vilpittömästi, että oppilaani saisivat nauttia musiikista ja löytäisivät oman tapansa musisoida. Musiikki on hauska ja iloinen asia, josta kaikki ihmiset voisivat saada iloa elämäänsä. Haluaisin selvittää, kuinka jokainen oppilas voisi löytää itselleen merkityksellisen ja myönteisen tavan harrastaa musiikkia. Tuntuu siltä, että kaikki oppilaat eivät sovi samaan muottiin. Meidän musiikkikasvattajien sen sijaan tulisi mukautua, uudistaa, ja toimia luovasti ja kekseliäästi tuodaksemme musiikin erilaisten oppilaiden ulottuville. Tehtävä on mahdollinen ja voisi tuoda niin iloa, kuin laajuuttakin musiikkikasvatuksen kentälle. Luovuus, avarakatseisuus ja heittäytyminen voisivat sopia asenteeksi sekä musiikkikasvatukseen, että säveltämiseen.

Tutkimukseni käsittelee 10–18-vuotiaiden pianonsoiton opiskelijoiden kokemuksia säveltämisestä osana musiikkiopiston soitonopetusta. Työni tarkoitus on kehittää opetusta oppilailta saatujen kokemusten pohjalta. Oppilaiden toiveita ja kokemuksia kuunnellen voidaan kehittää opetusta oppilaslähtöisempään suuntaan, parantaa niin viihtyvyyttä kuin oppimistuloksiakin musiikkiharrastuksessa ja auttaa oppilaita saamaan itselleen merkityksellisiä, aikuisuuteen asti ulottuvia musiikkikokemuksia. Uudenlaisten luovien työtapojen kehittäminen musiikkioppilaitoksissa palvelee musiikin iloa, vapaata luovuutta ja erilaisia oppimispolkuja kunnioittavaa musiikkikasvatusta. Oppilaat arvostavat opetusta, josta he saavat konkreettisia käytännön taitoja ja iloa musiikin harrastamiseen (ks. esim. Tuovila 2003 ja Kosonen 2001). Oppilaslähtöinen opetus huomioi jokaisen oppilaan omat lähtökohdat ja toiveet. Tällöin harrastukseen sitoutuminen ja opiskeluinto kasvaa suuremmaksi. Näiden merkityksellisten seikkojen kuulemiseksi tutkimuksessani haastatellaan oppilaita. Haastattelin heitä kevätkaudella 2018 pianotuntien yhteydessä toteutetusta sävellysprosessista.

Tutkimus tehtiin pääkaupunkiseudun taiteen perusopetuksen laajaa oppimäärää opettavassa musiikkioppilaitoksessa. Toimin kyseisessä musiikkiopistossa pianonsoiton opet-

tajana, ja pääsin tekemään tutkimuksen omien piano-oppilaitteni parissa. Tämä antoi hyvän mahdollisuuden paneutua yksilöllisesti kunkin oppilaan kanssa säveltämisen ja improvisoinnin maailmaan. Tutkimus toteutettiin musiikkiopistossa, jossa suhtaudutaan avoimesti ja kannustavasti erilaisiin oppilaisiin ja oppimispolkuihin. Opinnot etenevät tavoitteellisesti kunkin oppilaan lähtökohdat huomioiden. Tavoitteena on rakentaa hyvää suhdetta musiikkiin, esiintymiseen ja itseilmaisuuksiin. Oppilaiden musiikkiopintoihin kuuluvat erilaiset yhteiset tapahtumat, kuten ryhmätunnit, luokkatunnit ja konsertit. Näihin matalan kynnyksen esiintymistilaisuuksiin oppilaat ovat tottuneet osallistumaan soitto-opintojen alusta alkaen. Oppilaiden improvisointiin ja kuulonvaraiseen säestämiseen on kiinnitetty tutkimuksen musiikkiopistossa yleisesti jo muutaman vuoden aikana huomiota. Oppilaat ovat tottuneet improvisoimaan toisinaan soittotunneilla ja mahdollisesti myös ryhmätunneilla. Olen tehnyt useiden oppilaiden kanssa jokunen sävellyksen soittotunneilla aikaisemminkin. Musiikkiopistossa järjestettiin edellisenä vuonna sävellystyöpaja, jossa oli mukana osa tutkimukseen osallistuneista oppilaista. Ilmapiiri on avoin ja kannustava. Opettajia kannustetaan luoviin ja jopa kokeileviinkin opetustapoihin ja myönteisten, oppilasta innostavien käytänteiden etsimiseen opetustyössä. Opettajana ajattelen, että luovuus, henkilökohtainen suhde soittoon ja hyvä itsetunto ovat avainasemassa musiikkiharrastuksessa. Pyrimme taiteellisesti korkeatasoiseen soittoon ja hyvään tekniseen ja tulkinnalliseen pianismiin, mutta oppilaan henkinen hyvinvointi ja myönteiset kokemukset ovat kaiken opetustyön keskiössä. Yhteisöllisyys, itseilmaisuus ja hyvät käytännön muusikon taidot ovat asioita, joita toivoisin kaikkien oppilaitteni saavuttavan musiikkiharrastuksensa.

Musiikkiopistoissa on perinteisesti keskitytty klassisen musiikin tekniikan ja traditionaalisen ohjelmiston tavoitteelliseen opiskeluun. Tällöin keskiössä saattavat olla ulkopuolelta tulevat tavoitteet sen sijaan, että huomioitaisiin oppilaslähtöisesti ja konstruktivistisen oppimiskäsityksen mukaisesti väljemmät ja oppilaan kannalta merkitykselliset työtavat. Taiteen perusopetuksen uudet opetussuunnitelman perusteet (2017) tavoittelevat musiikkiopistoihin entistä monipuolisempaa, kannustavampaa ja oppilaslähtöisempää opetusta. (Hasu 2017, 22–24.) Musiikkiopiston opetussuunnitelmaa ohjaa taiteen perusopetuksen musiikin laajan oppimäärän perusteet (TPOPS 2017). Perusteissa sanotaan seuraavaa: ”Taiteen perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet perustuvat oppimiskäsitykseen, jonka mukaan oppilas on aktiivinen toimija. Hän oppii asettamaan tavoitteita ja toimimaan tavoitteiden suuntaisesti sekä itsenäisesti että yhdessä muiden kanssa. Myönteiset tunnekokemukset, oppimisen ilo ja uutta luova toiminta

edistävät oppimista ja innostavat kehittämään omaa osaamista. Laajan oppimäärän tavoitteena on vahvistaa oppilaiden oppimisen iloa, opiskelumotivaatiota ja luovaa ajattelua huomioimalla heidän vahvuutensa, potentiaalinsa ja kiinnostuksen kohteensa (TPOPS 2017, 11).”

Luovaan musisointiin kannustavalle ja oppilaslähtöiselle toiminnalle on selkeä tilaus musiikkiopistoissa. Oppilaat keskeyttävät opintonsa usein ennen syventäviin opintoihin pääsemistä. Musiikin perusopintojen parissa on noin 30 000 oppilasta ja varhaiskasvatuksessa noin 20 000 lasta. Syventävissä opinnoissa oppilaita on enää vain noin 2000. Tämä kertoo, että keskeytysprosentti ennen syventävien opintojen loppuun saattamista on suuri. Lisääntynyt valinnanvapaus ja jousto opintojen suhteen tuo toivottavasti lisää opintovuosia kaikille musiikkiharrastuksen aloittaneille. Musiikkiopistoihin saadaan samalla myös opetussuunnitelmiin yhteneväinen linjaus perusopetuksen vuoden 2016 uudistuksen kanssa. (Aukia 2017, 66–67.) Vaikka musiikillinen keksintä ja luova toiminta ovat mukana opetussuunnitelmissa niin koulussa kuin musiikkioppilaitoksissakin, sen käyttöön ottamiseen liittyy haasteita. Musiikkikoulutus, jonka alalla toimivat opettajat ovat saaneet, saattaa poiketa radikaalisti tämän päivän vaatimuksista. Opetuskeinoja on uudistettava, jotta opetus pääsee vastaamaan nykyvaatimuksiin (Ervasti, Muhonen & Tikkanen 2013, 246–247, 249). Opettajuuden uudistuminen voidaan nähdä osana laajempaa yhteiskunnallista muutosta kohti sallivampaa ja joustavampaa opiskelua. Opettajilta vaaditaan oman toiminnan reflektointia ja kehitystyötä, jotta traditiot voidaan rikkoa ja löytää entistä toimivampia tapoja toimia musiikkikasvattajina. Luova ja kokeileva opetustapa vaatii opettajalta uskallusta ja jopa riskinottoa. Laajemman näkökulman ottaminen opetustyön pohjaksi vaatii jatkuvaa tutkivaa, kriittistä ja kokeilevaa asennetta omaan toimintaan. (Westerlund & Juntunen 2013, 7–12.)

Lasten ja nuorten luovaa musiikin tekemistä, kuten säveltämistä ja improvisointia, on tutkittu kansainvälisesti ja kansallisesti viime vuosina yhä enemmän. Konstruktivistinen lähtökohta yhdistää useita tutkimuksia. Oppiminen nähdään kokonaisvaltaisena ja yksilöllisenä prosessina, joka tapahtuu vuorovaikutuksessa muun yhteisön ja ympäristön kanssa. Oppilaslähtöinen ja konstruktivistinen opetustapa auttaa oppilasta löytämään merkityksellisyttä ja mielekkyyttä musiikkiharrastuksensa. Säveltämisen ja improvisoinnin avulla oppilaiden kokonaisvaltainen oppiminen paranee ja musiikkiharrastuksen myönteiset kokemukset nousevat esiin. Pamela Burnard (2000) on tutkinut havainnoiden ja haastatellen Lontoossa 12-vuotiaiden koululaisten osallistumista viikoittaiseen musiikilliseen keksintään. Burnard tutki lasten antamia merkityksiä tekemästään säveltämisestä

ja improvisoinnista. Oppilaat kokivat oman musiikin tekemisen kehollisena, yhteisöllisenä ja kokonaisvaltaisena prosessina. Beth Ann Miller (2012) Yhdysvalloista tutki piano-oppilaiden säveltämistä soittotunneilla. Tutkimusaineistona käytettiin muun muassa oppilaiden tekemiä sävellyksiä ja heidän haastattelujaan. Omien sävellyksien tekemiseen rohkaiseminen paransi opettajan ja oppilaan vuorovaikutusta, luovuutta ja kokonaisvaltaista musiikin ymmärtämistä ja hahmottamista. Australialainen Margaret Barrett (2006) ehdottaa sävellyspedagogiikan lisäävän hyvää yhteistyötä ja kertoo säveltämisen olevan voimaannuttavaa ja kaikille musiikin harrastajille sopivaa toimintaa. Gouzouasis ja Ryu (2015) ovat tutkineet pienten lasten luovaa pianonsoiton opetusta. Pianopedagogiikka, jossa luottamuksellisuus, soiton ilo, luovat työmuodot ja positiivisuus ovat läsnä, on hedelmällinen niin oppilaalle kuin opettajallekin.

Suomessa säveltämisen pedagogiikan koulutuksen tarve on noussut koulutusuudistuksista Suomen peruskouluissa ja taiteen perusopetuksen kentällä. Lasten ja nuorten säveltämistä nostetaan esiin uudella tavalla. Säpettäjät järjestävät säveltämisen pedagogiikan koulutusta alan ammattilaisille. Sävellyksen pedagogiikasta löytyy runsaasti erilaisia vaihtoehtoja niin yksilö- kuin ryhmäopetukseenkin. (Säpettäjät 2018.) Kuule, minä sävellän! -yhteistyöhanke musiikkitalon päätoimijoiden ja Kansallisoopperan ja -baletin kanssa alkoi vuonna 2011. Riitta Tikkasen käynnistämässä hankkeessa halutaan kunnioittaa lapsen omaa ääntä ja päästää heidän säveltämänsä musiikki kuuluviin tasaveroisena ja arvokkaana. Hankkeessa lapsia kohdellaan säveltäjinä ja aikuinen on auttamassa ainoastaan nuotintamisessa, jolloin lapsi ohjailee sävellyksen kulkua mahdollisimman täysimittaisesti. Projektissa sävellykset muokataan yhteistyöllä ammattimuusikoiden soitettaviksi. Neuvottelevalla ja avoimella vuorovaikutuksella lapset ja nuoret saavat aikuisilta tukea päästäkseen päämääräänsä. Soitto- tai nuotinkirjoitustaitoa säveltäjiltä ei vaadita, vaan riittää, että heillä on visio musiikista. Lapsen tai nuoren myönteinen kokemus osaaamisestaan, arvostava lähestymistapa ja yhteistyöllä projektin saattaminen loppuun ovat saaneet aikaan erittäin tyytyväisiä taiteilijoita. (Kuule, minä sävellän!) Säveltämistä ammattilaisen avustuksella on saanut kokeilla myös kahdentoista koulun oppilaat pilottihankkeessa Koulujen biisipumppu. Hankkeen ideana oli tarjota kaikille oppilaille mahdollisuuden kokeilla luovaa musiikillista toimintaa yhteistyössä muiden kanssa. Musiikinnin muodot ja työtavat olivat moninaiset ja kekseliäät. Jokaisesta koulusta valmistui useita oppilaiden tekemiä lauluja. Prosessiin osallistuminen ja valmiin sävellyksen esittäminen oli tärkeä ja opettavainen matka oppilaille. (Partti & Ahola 2016, 12–13, 71–72.) Musiikkioppilaitosten instrumenttiopetuksessa ollaan myös kehittämässä uudenlaista pedagogiikkaa, joka kannustaa kokonaisvaltaiseen ja luovaan lähestymiseen. Marjukka

Puutio (2014) on laatinut opettajan oppaan luovasta instrumenttipedagogiikasta englantilaisen Paul Harrisin kehittämän Simultaneous Learning-metodin inspiroimana. Harrisin metodissa pyritään kokonaisvaltaiseen ja luovaan musiikin oppimiseen monipuolisten työskentelytapojen kautta (Harris 2014). Luovia työtapoja, kuten säveltämistä ja improvisointia tehdessään oppilaan oma aktiivisuus nousee, oppilaalle muodostuu myönteisiä ja innostavia oppimiskokemuksia ja hänen musiikillinen osaamisensa monipuolistuu ja kehittyy kokonaisvaltaisesti. (Puutio 2014, 1.)

Kasvuympäristöllä on perimää suuremmat mahdollisuudet vaikuttaa musiikilliseen lahjakkuuteen tai orientoituneisuuteen. Musikaalisuustestit määrittelevät tutkimusten mukaan kehnosti suoriutumista tulevissa musiikkiopinnoissa. Sen sijaan motivaatio, sitoutuminen ja ympäristö vaikuttavat huomattavasti soittoharrastuksen onnistumiseen. (Ahonen 2004, 31, 42.) Omien musiikillisten tuotosten tekeminen kannustaa oppilaita uudelleen tiedonkäsittelyyn, josta saa taitoja kehittää itseään luovaan ja innovatiiviseen työskentelytapaan. Oppimiseen vaikuttaa koko oppilaan elämänpiiri. Erilaisten yhteisöjen vaikutukset on hyvä tiedostaa ja hyödyntää opetuksessa. (Partti, Westerlund & Björk 2013, 54–56, 60–63.) Musiikki voi toimia eri toimijat kokoavana vuorovaikutuksellisenä ja opettavaisena yhteistyökenttänä. Erilaiset oppijat ja lahjakkuudet, sekä heidän mielenkiinnon kohteensa ja musiikilliset intressinsä voisivat ammentaa uusia näkökulmia toisiltaan ja laajentaa ihmisten maailmankuvaa. (Kaikkonen & Laes 2013, 112–113.)

Konstruktivistinen näkökulma oppimiseen on innostanut kehittämään opetusta aiempaa oppilaslähtöisemmäksi ja luovempia työtapoja hyödyntäväksi. Säveltäminen ja improvisointi kannustaa oppilasta niin persoonalliseen ja omakohtaiseen työskentelyyn, kuin itsenäiseen ajatteluun ja kehittelyyn. Musiikin rakenteiden hahmottaminen saattaa avautua parhaiten juuri säveltämällä tai improvisoimalla. Luovilla harjoituksilla voidaan entistä paremmin huomioida oppilaiden yksilölliset oppimistavat ja ilmaisulliset piirteet. Työskentely aktivoi oppilaita kehittämään itsenäistä musiikillista päättelyä ja ajattelua. (Ahonen 2004, 23, 167–168.) Ruokosen tutkimuksen mukaan (2007) keskusteleva ja kokeileva työtapo taideopetuksessa innosti oppilaita luovuuteen ja itseilmaisuuksiin ja toi uusia näkökulmia asioihin. Onnistumisen elämykset ja omien ideoiden tuominen esiin olivat oppilaille tärkeitä. (Ruokonen & Ruismäki 2013, 119–122.)

Säveltäminen voidaan nähdä ikään kuin kaikille kuuluvana kansalaisyhteisönä. ”Jokamiehen oikeus” luovuuteen voidaan ajatella vapautena itsensä ilmaisemiseen musiikin avulla. Luovuus musiikissa voi ilmetä soitossa vaikkapa persoonallisena tulkintana, im-

provisointina tai sävellyksenä. Luovan tuotoksen suurin arvo on tekijälleen tullut ilo, onnistuminen, innostuminen ja oman ilmaisuvoiman kokeminen. Kaikilla oppilailta on kyky kehittää luovaa musiikin tekemistään. (Ervasti, Muhonen & Tikkanen 2013, 249–250.) Säveltäjäyys taidemusiikissa on perinteisesti nähty vain erikoislahjakkaille kuuluvana taideteellisena ilmenemismuotona, jota tavalliset ihmiset voivat ihaillessaan kuunnella. Sen sijaan vanhassa barokinajan musiikissa tai populaarimusiikissa on tyypillistä, että teoksen säveltäjinä toimivat vaikkapa esittäjä, sovittaja ja säveltäjä yhteistyössä. Säveltäjäyys voidaan nähdä laajempänä käsitteenä ja taidemaailmaan voisi sukeltaa toiminnallisesti entistä laajempi piiri ihmisiä. Musiikkielämään voisi mahtua monitaiteellista ja yhteistyöhön pohjautuvaa monipuolista toimintaa. (Särkiö-Pitkänen 2017.) Uudet opetussuunnitelmat haastavat pohtimaan uudenlaista pedagogiikkaa, jotta kaikki oppilaat saataisiin luovaan musiikilliseen keksintään ja säveltämisen pariin mukaan. Muuttuvassa musiikki maailmassa säveltäjäyden käsite on väljentymässä ja luova musiikillinen toiminta nähdään kaikkien saavutettavissa olevaksi toiminnaksi. Säveltäminen voi sulautua osaksi musiikin oppimisprosessia, jossa oppilaat voivat kehittyä kokonaisvaltaisesti musiikissa. (Unkari-Virtanen 2017, 47.)

2 Opetuksen lähtökohtia

Tutkimukseni lähtökohtana on oppilas. Haluan selvittää, kuinka musiikkiopistossa voidaan opettaa oppilaslähtöisesti säveltämistä osana soitonopiskelua ja millaisia vaikutuksia säveltämisellä on oppilaan musiikkiopintoihin. Ihminen rakentaa konstruktivismiin näkemyksen mukaan oppimaansa itselleen merkityksellisellä tavalla. Oppilas nähdään yksilönä, jolle musiikinopiskelu on henkilökohtainen prosessi. Tavoitteena on oppia uutta oppilaalle tärkeällä tavalla ja lisätä oppilaan opiskelutaitoja, itsetuntemusta, itseilmaisua ja hyvinvointia.

2.1 Oppilas keskiössä

Tämän tutkimuksen avainsana on oppilaslähtöisyys. Tutkimusten mukaan oppilaslähtöinen taideopetus, jossa kohdataan aidosti oppilaan yksilölliset valmiudet ja mielenkiinnon kohteet, vahvistaa oppilaan hyvinvointia (Laes & al. 2018). Oppilaslähtöisessä opetuksessa huomioidaan oppilaiden yksilölliset ominaisuudet. Oppilas nähdään aktiivisena ja merkityksellisenä opetustilanteeseen osallistujana ja muokkaajana. Tutkimuksessani oppilas on asiantuntija, jolta kysyn näkemyksiä ja kokemuksia tutkittavasta aiheesta.

2.1.1 Oppilaslähtöisyys

Lapsilähtöisessä ajattelutavassa voidaan suunnata huomio toiminnan lähtökohtiin kasvatuksessa ja koulutuksessa sekä kehittämistyöhön lapsien oikeuksien ja heille suunnatun toiminnan parissa (Karlsson 2012, 21). ”YK:n lapsen oikeuksien sopimus (1989) ja Suomen lainsäädäntö määrittelevät lapseksi jokaisen alle 18-vuotiaan” (Karlsson 2012, 18). Tässä tutkimuksessa puhun oppilaslähtöisyydestä, kun käsittelen tutkimuksen ikäryhmään kuuluvien, 10–18-vuotiaiden oppilaiden kokemuksia musiikkiopinnoista.

Lapsilähtöisessä tutkimuksessa lasten tuoma näkökulma huomioidaan arvokkaana ja perusteltuna tietona. Tutkimuksessa huomioidaan koko toimintaympäristö ja vuorovaikutus ihmisten kesken. Yhteisölähtöinen näkökulma lapsien tutkimuksessa ottaa huomioon ympäristön vaikutukset. Koska tutkimustieto on sidoksissa kontekstiinsa, tutkija tulkitsee ja arvottaa tutkimustietoa oman näkökulmansa mukaan. Lapsia kuuntelemalla ja tutkimalla voidaan antaa heille aidosti mahdollisuus vaikuttaa ja osallistua aktiivisesti yhteiskunnan toimintaan ja sen kehittämiseen. (Karlsson 2012, 22–24, 36–37, 43, 48.)

Oppilaan ajatusmaailman kartoittaminen hänen omasta lähtökohdastaan käsin edellyttää tutkijalta lapsilähtöistä lähestymistapaa. Lapsi nähdään aktiivisena toimijana ja sen suunnittelijana yhteistyössä aikuisen kanssa. Oppilaslähtöisessä opetustilanteessa oppilaan yksilölliset ominaisuudet ja toiveet huomioidaan jatkuvasti. (Karlsson 2000, 51.) Musiikin opetuksen tavoitteena on oppilaan musiikki-ilmaisun ja luovuuden kehittäminen, mutta liian aikuiskeskeisellä etenemisellä on vaarana pahimmillaan estää oppilaan persoonallisten musiikillisten keksintöjen esiin pääsy (Savolainen 2002, 10). Opetusmenetelmissä on traditioita, jotka saattavat muodostaa esteitä oppilaiden omaehtoiselle opiskelulle. Omaehtoinen opiskelu, jossa oppilas pääsee itse kehittämään ja työstämään asiaa, antaa oppimiselle parhaimmat mahdollisuudet. (Riihelä 1996, 26, 35–37.)

Oppilaat saattavat yllättää aikuisen uskomattomalla luovuuden määrällä ja rohkeudella kokeilla uusia asioita (Karlsson 2000, 37). Aikuisen voi olla kuitenkin haastavaa aloittaa työskentely oppilaan kanssa lapsen näkökulmasta käsin. Toisinaan lapsia tutkitaan sivuuttamalla täysin itse tutkimuksen kohteet ja kysymällä asioista heidän läheisiltä aikuisilta. Lapsuuden tutkimuksessa lähdetään liikkeelle lapsista ja heidän näkökulmastaan käsin, jotta saataisiin mahdollisimman hyvin tietoa juuri heidän kokemuksistaan. (Tuovila 2003, 64–77.) Tässä tutkimuksessa haluan kuulla nimenomaan oppilaiden näkemyksiä ja kokemuksia säveltämisestä. Tutkijan suurin haaste on houkutella lapset puhumaan aidosti omasta ajatusmaailmastaan (Karlsson 2012, 49–50).

Kasvattajien ja pedagogien tehtävänä on tarjota lapsille mahdollisuudet luovaan toimintaan. Luovuutta ja lahjakkuutta voi esiintyä hyvin moninaisilla alueilla, ja jokaisella tulisi olla mahdollisuus löytää oma kulkuväylänsä lahjojensa hyödyntämiseen. Lahjakkuutta voimistaa otollinen ympäristö ja ennen kaikkea oppilaan sisäinen motivaatio. Sen sijaan liialliset vaatimukset, luokittelut tai epäonnistumisen pelko ovat tehokas tapa tappaa orastava innostus ja kekseliäisyyden esiintyminen. Luovuus, kekseliäisyys ja uudenlaiset ratkaisutaidot edellyttävät mahdollisuutta harjoitella rauhassa, ja mahdollisuutta saada sekä yrittää, että erehtyä. Jokaisella ihmisellä on syntyessään saatu geeniperimä, mutta lahjakkuuttaan voi työstää ja kehittää kovalla työllä ja panostamisella. Jokaisella on mahdollisuus nauttia luovasta tekemisestään ja iloita itsenäisesti tekemistään ratkaisuista, jotka sopivat juuri hänelle. Avoin ilmapiiri, jossa rohkaistaan lasta kokeilemaan ja luottamaan omiin kykyihinsä sekä kannustetaan omien luovien voimavarojen käyttöön, on paras oppimisympäristö luovalle toiminnalle. (Uusikylä 2003, 198–201, 205, 208, 215–216.)

Musiikkikasvatuksen kentällä ollaan yhä tietoisemmin kehitetty opetusta oppilaslähtöisempään suuntaan, pois suorituskeskeisyydestä ja keskittyen oppilaan omaa tarvetta arvostavaan lähestymistapaan. Opetustilanne, jossa on tilaa aidolle keskustelulle ja aidosti oppilaan hyvinvointia ja itseilmaisua lisäävälle tekemiselle, vaatii uudenlaisia käytänteitä opettajilta ja instituutioilta. (Huhtinen-Hildén 2013, 135–138.) Oppilaan yksilöllisten ominaisuuksien ja aktiivisuuden korostaminen antaa opettajalle uudenlaisen roolin tietojen esittelijänä ja oppimisen ohjaajana. Opettajan työnkuvaan kuuluu oppilaalle sopivan oppimisympäristön muovaaminen siten, että oppilas voi itse kehittää ja järjestää oppimistaan itselleen sopivaksi ja hyödyntää käytännössä kaikkea saamaansa tietoa sekä vuorovaikutusta ympäristönsä kanssa. (Huhtinen-Hildén 2012, 26–27.)

Oppilaslähtöisessä ja luovassa opetusotteessa saadaan jokaiselle oppilaalle suunniteltua yksilölliset tavat edetä. Soittotunneilla voidaan tehdä vaikkapa erilaisia improvisointi- tai sävellysharjoituksia, joista opettaja saa tietoa muun muassa oppilaan päivän mielialasta, tavasta oppia, vahvuuksista ja oppimisen haasteista. Kohdentamalla opetusta juuri kyseiselle oppilaalle räätälöidyksi oppilas saa myönteisiä onnistumisen kokemuksia ja tuntee tulevansa huomioduksi. Turvallisen ilmapiirin ja myönteisen vuorovaikutuksen tuloksena on oppimisympäristö, jossa on tilaa luovuudelle ja itseilmaisun vapautumiselle. (Puutio 2014, 4–5.)

Oppilaan sisäisen motivaation löytäminen lienee yksi soitonopettajien tärkeimmistä haasteista. Jokaisella oppilaalla on oma tapansa oppia ja motivoitua. Kun halu oppia tulee oppilaasta itsestään, ilman ulkoa tulevia paineita, oppilas toimii itse kiinnostuneena ja aktiivisena tiedon käsittelijänä ja motivoituu oppimisen ja tekemisen ilosta itsestään. Oppilaan oman luontaisen uteliaisuuden vaaliminen opintojen edetessä on edellytys sisäisen motivaation säilymiselle. (Byman 2002, 27–31.) Luovuus vaatii mahdollisuutta olla erilainen kuin muut ja mahdollisuutta ottaa riskejä. Oppilas tarvitsee uskallusta ja rohkaisua ollakseen luova ja tehdäkseen jotakin uutta. Tilanne, jossa oppilaan on itse keksittävä ongelma ja tie ratkaisuun, vaatii luovuutta. Oppilasta kannustava ja riittävän paljon vapautta antava opetus vahvistaa oppilaan luovaa työskentelytaitoa ja antaa mahdollisuudet hänen omiin persoonallisiin tuotoksiinsa. (Uusikylä 2002, 46–50.)

2.1.2 Lapsi ja nuori soittotunnilla

Musiikillisten asioiden omaksuminen on tehokkainta ja vaivattominta lapsuudessa ja kouluikässä. Tällöin opitaan tonaalisen järjestelmän lakeja, joiden pohjalle myöhempi musiikillinen hahmotus ja ymmärrys rakennetaan. (Ahonen 2004, 84.) Lapsen ja nuoren oppimiseen vaikuttavat erilaiset ikä- ja kehitysvaiheet, jolloin ihminen on erityisen herkkä oppimaan tiettyjä asioita. Kun opettaja huomioi nämä kehitysvaiheet ja valmiudet, hän voi auttaa oppilasta hankalienkin vaiheiden yli sopivilla harjoituksilla, keskusteluilla ja kannustuksella. Piaget´n mukaan (ks. Piaget 1966) lapsen kehitykseen kuuluvat kognitiiviset konfliktit, joiden yli päästyään hän on taas oppinut käyttämään tietojansa entistä monipuolisemmin ja rakentamaan uusia tietorakenteita vanhojen päälle. Kehitysvaiheiden tunnistaminen ja niiden huomioiminen vaatii opettajalta juuri oppilaalle sopivan, vuorovaikutuksellisen oppimisprosessin löytämistä. (Partti, Westerlund & Björk 2013, 58–60.)

Oppilaan kehityksessä ja oppimisessa ovat avainasemassa aktiivisuus ja vuorovaikutus. Oppimisympäristö, joka aktivoi oppilasta monipuolisesti opiskeluun on tärkeä onnistuneelle kehitykselle. (Ruoppila 1998, 21–22.) Lempeän määrätietoinen, avarakatseinen ja taitava opettaja saa oppilaansa uskomaan itseensä ja sitoutumaan opiskeluun siten, että päästään hyviin oppimistuloksiin. Oppimistapahtumaan liittyvä ilo ja luovuus pääsevät kukkimaan avoimessa ja turvallisessa vuorovaikutuksessa. Opettajan sydämellinen suhtautuminen oppilaaseensa ja hänen mahdollisuuksiensa ja luovien kykyjensä auttaminen esiin ovat tärkeitä ehtoja oppimiselle ja motivaatiolle. (Uusikylä 2003, 128–130, 136.) Toisaalta myös opettajan tulisi ylläpitää omaa luovaa ja monipuolista muusikkouttaan ja ajankohtaista musiikin ja tutkimuksen tietouttaan yllä, jotta kyky ymmärtää ja opettaa monenlaisia oppilaita pysyisi vireänä. (Lehtonen 2003, 13.)

Aivot muovautuvat koko elämänkaaren ajan, joten oppiminen voidaan nähdä elämän läpi jatkuvana prosessina. Ihminen sopeutuu muutoksiin ja aivot muovautuvat iästä riippumatta parhaiten ympäristössä, jossa on tilaa monipuoliselle tekemiselle ja aktiiviselle vuorovaikutukselle. Aivojen alueista etenkin hippokampus on keskeinen oppimisessa. Hippokampus on erityisen herkkä stressille, joka estää opitun painumisen muistiin. Miellyttävä, stressitön ilmapiiri ja sisäisen motivaation syntyminen ovat edellytykset pitkäjänteiseen ja hedelmälliseen musiikinopiskeluun. (Sajaniemi 2016, 38–39.) Turvallisuus on perusta hyvälle musiikkisuhteen ja vuorovaikutuksen rakentumiselle. Läsnä oleva ja oppilasta aidosti ja aktiivisesti kuunteleva opettaja luo stressittömän ja rauhallisen alustan

oppimiselle. (Karppinen & Pihlava 2016, 120–122.) Ymmärtäväinen ja kannustava soitonopettaja auttaa oppilasta vahvistamaan myönteistä musiikkisuhdetta ja minäkuvaa. Turvallinen ja positiivinen ympäristö ruokkii oppilaan soittoinnostusta ja saa hänet tuntemaan olonsa mukavaksi oppitunneilla. Opettajan tärkein tehtävä on vahvistaa oppilaan myönteistä minäkuvaa. (Maijala 1999, 23–26, 44, 47–51.)

Musisoinnin ilo, merkityksellisyys ja yksilöllisyyden huomioiminen soitonopetuksessa nousivat tutkimuksissa (ks. Kosonen 1996 ja 2001; Tuovila 2003) esiin tärkeinä soittoharrastukseen vaikuttavina seikkoina. Erja Kosonen on tutkinut pianonsoittoa harrastavien nuorten ajatuksia soittoharrastuksestaan. Kososen kyselyssä (1996) ilmeni, että 10–12 vuoden iässä oppilaat lopettavat soittoharrastuksensa herkimmin. Usein tuossa iässä soittotaidot ovat edenneet pisteeseen, jossa edistyäkseen oppilaan on panostettava aiempaa ahkerammin harjoitteluun. Toisaalta ikäkausi tuo esiin kriittistä ajattelua opettajaa ja kasvattajia kohtaan, jolloin soittotunneilta odotetaan itselle merkityksellistä toimintaa. (Kosonen 1996, 52, 157.) 13–15-vuotiaiden pianistien haastattelututkimuksessa (2001) Kosonen toteaa, että pianistit odottavat soittotunneilta välineitä elinikäiseen musisoinnin iloon ja itseilmaisuun. Oppilaat odottivat opettajaltaan myönteistä kannustusta ja itselleen mielekästä ohjelmistoa. Oman edistymisen havaitseminen oli oppilaille paras mahdollinen innostaja soittoharrastuksessa. (Kosonen 2001, 75, 82–85, 121, 128–130.) Annu Tuovilan (2003) pitkittäistutkimus 7–13-vuotiaiden lasten musiikkiharrastuksesta osoitti, että oppilaat toivoivat voivansa luoda ja kokeilla monipuolisesti erilaista musiikkia soittotunneillaan. Musiikki, jota he kuulivat tai harjoittivat musiikkiopiston oppituntien ulkopuolella, saattoi poiketa radikaalisti soittotuntiohjelmistosta. Lapset arvostaisivat laaja-alaista osaamista ja eri musiikkikulttuurien yhdistämistä soittoharrastuksessaan. Oman musiikin luominen, ilman nuotteja soittaminen ja yhdessä tekeminen olisi tutkimuksen mukaan oppilaita innostavaa ja tarjoaisi kokonaisvaltaista musiikillista kasvua tukevan oppimisympäristön. Oppilaslähtöisyys ja oppilaan oman kokemusmaailman toiveineen mukaan ottaminen jokaiseen opetushetkeen veisi musiikkiopistojen opetusta eteenpäin. (Tuovila 2003, 248–250.) Johanna Hasu huomasi tutkimuksessaan musiikkiopiston piano-oppilaiden oppimisvaikeuksista, että haasteista huolimatta soittoharrastus toi oppilaille paljon iloa ja myönteisyyttä elämään. Vaikka opettajan näkökulmasta eteneminen olisi takkuilevaa, oppilas saattaa kokea harrastuksen myönteisenä. Tärkeintä on kannustava ilmapiiri ja roh-

kaiseva asenne opetukseen. Piano-opinnoissa eteneminen ei ole kiinni oppilaan mahdollisesta oppimisvaikeudesta, vaan avain etenemiseen on monipuolinen oppilaan persoonallisuuden huomioiva ja innostava opetus. (Hasu 2017.)

2.2 Tuntityöskentelyn periaatteita

Tässä alaluvussa esittelen periaatteita säveltämisen opetukseen musiikkiopistojen pianotunneilla. Tutkimuksen oppilaslähtöiseen näkemykseen sopii hyvin konstruktivistinen oppimiskäsitys, jossa oppilas on aktiivinen tiedon rakentaja. Musiikin opetuksen tärkeimpiä peruspilareita on myönteisen musiikkisuhteen kehittäminen ja vaaliminen. Oppilas voi saada musiikista tärkeän kanavan itseilmaisulle ja psyykkiselle hyvinvoinnille. Säveltäminen ja oppilaan oman musiikin tekemisen eri muodot voisivat antaa musiikkiopistojen oppilaille mahdollisuuden oppia luovasti ja mielekkäästi musiikin perusteita, soittotaitoa, tunneilmaisua ja merkityksellisiä musiikillisia ilmaisukeinoja.

2.2.1 Konstruktivismi oppimiskäsityksenä

Venäläinen pianotaiteilija Heinrich Neuhaus totesi teoksessaan jo vuonna 1986, että opettajan tärkein tehtävä on antaa oppilaalle työvälineet, joita käyttämällä hän pärjää myöhemmin ilman opettajaa. Soitonopetuksen monipuolisuus, kulttuuriin ja taiteeseen tutustuminen, teosten kontekstin ja musiikin teorian sisäistäminen, liittyvät kaikki kokonaisvaltaiseen muusikoksi kasvamiseen. (Neuhaus 1986, 174–181, 187.) Opettajan avustuksella oppilaan omat henkilökohtaiset vahvuudet pääsevät esiin. Vuorovaikutuksellisessa oppilaslähtöisessä prosessissa oppijana ovat niin oppilas, kuin opettajakin. Louis Kentner ilmaisi asian seuraavasti: ”Opettaja ei voi antaa oppilaalleen mitään sellaista, jota tällä ei jo ole.” (Kentner 1976, 98–99.)

Musiikkiopistoissa on menneinä vuosikymmeninä opiskeltu musiikkia vahvasti opettajan johdolla mestari–kisälli-asettelun mukaan. Konstruktivistinen oppimiskäsitys vie oppimista oppilaslähtöisempään suuntaan, kun vuorovaikutus, yksilölliset oppimistavat ja oppilaasta käsin lähtevä opetus toteutuu. (Helander 2003.) Konstruktivistinen opetustapa soittotunneilla lisää oppilaan sisäistä motivaatiota, kun tehtävät asiat ovat hänelle merkityksellisiä. Laaja-alainen muusikoksi opiskelu tuo mielekkyyttä harjoitteluun ja parantaa

motivaatiota ja luovuutta. Sen sijaan perinteinen, vahvasti opettajan mukaan ja instrumentin tekniseen hallintaan keskittyvä soitonopetus voi jopa vähentää oppilaan aktiivisuutta ja omaa ajattelua. (López-Íñiguez 2017b, 3.)

Opettaja luo omalla toiminnallaan kullekin oppilaalle sopivat puitteet oppimiseen. Hyvät oppimispuitteet antavat oppilaalle omakohtaista sitoutumista houkuttelevat haasteet, sytyttävät motivaation käsitellä aktiivisesti itse tietoa ja opetella itselleen sopivia tapoja oppia asiaa. Oppimaan oppimisen taito on yksi tärkeimmistä opeteltavista asioista. (Raustevon Wright 1998, 19, 30.) Oppiminen on aina tilannesidonnaista ja ympäristön tarjoamat käsitteet kukin oppija jäsentää osaksi omaa maailmankuvaansa. Aktiivinen vuorovaikutuksellinen opetustapa antaa oppijalle jatkuvaa palautetta uusista tilanteista ja asioista. (Raustevon Wright & von Wright 1997, 33, 61.) Oppilas voi osallistua arviointiin yhdessä opettajan tai muiden oppilaiden kanssa. Arviointi kohdistuu koko oppimisprosessiin, ei siis pelkästään lopputulokseen. Näin oppilas voi havainnoida koko kehityskaartaan ja ymmärtää opittavaa asiaa paremmin. (Tynjälä 1999, 171.)

Taiteen perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet (2017) pohjautuvat konstruktiviselle oppimiskäsitykselle, jolloin oppiminen nähdään sosiaalisessa vuorovaikutuksessa tapahtuvana tietojenrakennusprosessina, jonka jokainen yksilö tekee omalla persoonallisella tavallaan ja omista lähtökohdistaan käsin. Opetussuunnitelman perusteet ohjaavat keskittymään oppiainelähtöisyyden sijaan oppijalähtöisyyteen, jolloin jokainen oppilas määrittää opiskeltavan aineksen. Kun oppilaat pääsevät oppimisprosessissa itselleen merkityksellisten asioiden pariin, myönteisyys, omakohtaisuus ja kokonaisvaltainen ymmärrys kasvavat. Musiikkiopistojen soitonopetuksen tulisi olla yksilöllistä ja taiteelliseen omakohtaiseen ilmaisuun kannustavaa opetusta, jossa lähtökohtana on oppilas henkilökohtaisine toiveineen ja mieltymyksineen. Oppilaslähtöinen ja konstruktivistinen opetus tukee jokaisen oppilaan tasa-arvoista oikeutta ja mahdollisuutta opiskella musiikkia. (López-Íñiguez 2017b, 2–3.)

Kokonaisvaltainen muusikkous ja henkilökohtaiset tavoitteet ovat uuden opetussuunnitelman tavoite musiikkiopistoissa. Luovuudelle ja oman ilmaisun kehittymiselle jää tilaa, kun suorituskeskeisyyden sijaan keskiössä onkin itse oppimisprosessi ja yhdessä opettajan kanssa asetetut realistiset tavoitteet. Konstruktivistinen opetusote edellyttää myös opettajalta kykyä reflektoida omaa toimintaansa ja muokata toimintatapojaan kullekin oppilaalle sopiviksi. Tällöin utelias suhtautuminen alan uusiin tuuliin ja keskusteleva ja

kokeileva ilmapiiri auttaa kokeilemaan erilaisia toimintatapoja työssä. Oppimissympäristöt ja työtavat kannattaa suunnitella innovatiivisesti ja oppilaslähtöisesti palvelemaan oppilaan autonomiaa, aktiivisuutta ja sisäistä motivoituneisuutta oppimisprosessin aikana. Oppimaan oppiminen ja itseohjautuvuus ovat keskeisiä harjoiteltavia taitoja. Avoin, neuvotteleva ja luova ilmapiiri rohkaisee luovaan ilmaisuun ja taiteelliseen vapautuneisuuteen. (López-Íñiguez 2017b, 3–5.)

Kokonaisvaltainen musiikillinen oppiminen ja ymmärtäminen paranevat konstruktivistisellä lähestymistavalla opetuilla oppilaille (López-Íñiguez & Pozo 2014). Perinteisesti opettajat ovat kuitenkin lähtökohtaisesti siirtäneet tietojaan ja taitojaan oppilailleen. Traditionaalinen klassisen musiikin opetus ja konstruktivismi ovat helposti olleet jopa ristiriidassa toisiinsa nähden. Opettajien ei ole helppoa löytää uudenlaisia tapoja toimia ja opettaa kokonaisvaltaisesti ja oppilaslähtöisesti. Nykytutkimuksen valossa konstruktivistinen opetustapa antaa oppilaalle pedagogisesti kaikkein toimivimman mahdollisuuden opiskella musiikkia. Opetus avaa oppilaalle merkityksellisiä sisäisiä prosesseja, jolloin hänellä on mahdollisuus kehittää omaa oppimaan oppimisen taitoaan sekä itsenäisyyttä ja tietoisuutta omasta opiskelustaan. (Pozo 2017.)

Konstruktivismi haastaa oppijan tutkimaan, pohtimaan, selvittämään, etsimään erilaisia ratkaisumalleja ja peilaamaan tietoa vanhaan tietoon. Kriittinen ja aktiivinen musiikin opiskelutapa kannustaa oppilasta itsenäiseen ja luovaan ajatteluun. Syvällinen ymmärtäminen ruokkii oppilaan motivaatiota ja kokonaisvaltaista opitun hallintaa. Hyvällä itesesäätelytaidolla on suotuisia vaikutuksia niin oppilaan motivaatioon, opiskelumenestykseen, kuin henkiseen hyvinvointiinkin. (López-Íñiguez 2017a.)

2.2.2 Musiikkiharrastuksen vaikutukset oppilaan hyvinvointiin

Musiikki vaikuttaa ihmiseen monella eri tasolla. Koemme musiikin niin kehollisesti, subjektiivisesti, kuin toiminnallisestikin. Ihminen reagoi musiikissa ilmeneviin ääniin refleksinomaisesti. Musiikki ehdollistaa ihmisiä yhdistämään tietynlaiseen musiikkiin tietynlaisia emootioita. Samaistumalla musiikin tunteisiin eläydymme erilaisiin tunnetiloihin. Musiikki herättää ihmisissä erilaisia mielikuvia ja muistoja, jolloin se antaa kuulijalleen yhtäältä mahdollisuuden arvioida musiikin vaikutuksia itseensä, ja toisaalta se antaa odotuksia kappaleen jatkumisesta ja tarinan etenemisestä. Musiikin vahva tunnepitoinen vaikutus perustuu sen monitasoiseen toimintaan niin fyysisellä, kuin ajattelunkin tasolla.

(Eerola & Saarikallio 2011, 261, 265–266.) Tunteet ja niiden käsittely vaikuttavat keskeisesti ihmisen itsesäätelyyn ja psyykkisiin prosesseihin. Tunteiden käsittelyssä voidaan hyödyntää musiikkia, koska se tavoittaa tehokkaasti monia eri mielensisäisiä kerroksia. Musiikki voi toimia hyödyllisenä ja tehokkaana kokonaisvaltaista hyvinvointia edistävänä työkaluna. (Saarikallio 2011, 281–282, 284.)

Musiikki liittyy kulttuurissamme moniin yhteisöllisiin ja persoonallisuuteen vaikuttaviin liittyviin prosesseihin. Jo vauvana rauhoitumme kuullessamme äidin tyynnyttävää hyräilyä. Aivomme ovat virittyneet erityisen vahvasti musiikin käsittelyyn. Musiikilla on vahva yhteys myönteisten tuntemusten syntymiseen. Musiikki näyttää vaikuttavan selvästi hyvinvointiimme ja tunteiden säätelyyn. Myönteinen mieliala edistää hyvinvointia sekä psyykkisesti että fyysisesti. (Numminen 2008, 107–116.) Opetuksessa tulisi huomioida monin eri tavoin oppilaan hyvinvointi vahvistamalla hänen itsetuntoaan, auttamalla häntä löytämään omia kehittymismahdollisuuksiaan ja löytämään omanlaisensa kiinnostuksen kohteet opiskelussa. Erilaisuuden hyväksyminen ja arvostaminen ovat avainasemassa oppilaan vahvuuksien vahvistamisessa. Luottamuksellinen ja hedelmällinen vuorovaikutussuhde auttaa oppilasta löytämään omaa identiteettiään. (Talib 2002, 59–60, 66.)

Ihmisen mielimusiikki kertoo hänen sisäisestä maailmastaan. Musiikki vaikuttaa ihmiseen tunnetasolla, ilmaisun tasolla ja fyysisellä tasolla. (Bojner-Horwitz & Bojner 2007, 36, 40.) Musisoidessa kaikenlaiset, tuntemattomatkin tunteet pääsevät esiin. Improvisoinnin ja säveltämisen avulla oppilas voi löytää iloa ja saada onnistumisen kokemuksia musiikkiharrastuksen parista ja saada avaimia itseilmaisuun. (Ervasti, Muhonen & Tikkanen 2013, 278.) Musiikin avulla voidaan tuoda esiin soittajan luovuutta ja ilmaisukykyä. Musiikillisen ilmaisutaidon kehittyessä oppilas vahvistaa ja eheyttää omaa identiteettiään ja samalla saa lisää henkistä hyvinvointia elämäänsä. Hyvä oppimisympäristö päästää luovuuden ja itseilmaisun kukoistamaan. (Vartiainen 2013, 192–193.) Luovan musiikin tekemisen suurin hyöty on tekijälleen syntyneet onnistumisen, ilon ja itsensä ilmaisemisen kokemukset. Musiikillisen itseilmaisun avulla oppilas voi tuoda omia ajatuksiaan ja tunteitaan esiin. (Ervasti, Muhonen & Tikkanen 2013, 249–250.)

Improvisointi ja säveltäminen ovat väylä itseilmaisuun ja oppilaan itsetunnon vahvistamiseen musiikin avulla. Teemu Kiteen (2014) mukaan improvisointi on tapa kertoa toisille, kuka soittaja on. Improvisaatiota voi tarkastella psykoanalyysin näkökulmasta, koska improvisoidessaan soittaja on avoin ja kertoo asiat suoraan sisimmästään, juuri

siinä hetkessä, kun musiikki soi. Improvisoiminen on leikkiä, joka syntyy vuorovaikutuksellisessa tilanteessa ja ilman stressiä onnistumisesta. Turvalliset rajat ja säännöt toiminnalle antavat soittajalle vapauden ilmaisuun. (Kide 2014, 21, 31, 74–75.) Säveltämisellä on vahva yhteys henkiseen hyvinvointiin ja itsetunnon vahvistumiseen. Säveltäessään ja ilmaistessaan itseään voi käsitellä sisäisiä tunteitaan ja musiikkiteoksen valmistuttua säveltäjä voi kokea suurta iloa ja onnistumisen tunnetta projektinsa valmistumisesta. Musiikkiterapeutit hyödyntävät säveltämistä psyykkensisaisten asioiden käsittelyn tehokkaana työtapana. Kokemus siitä, että sävellyksestä voi nauttia vieläpä joku muukin, on sävellyksen tekijälle voimaannuttava. Säveltäessään oppilas luo uutta musiikkia niiden tietojen ja taitojen pohjalta, jotka hänellä on jo olemassa. Uusien työskentelytapojen parissa voidaan löytää yllättäviäkin ideoita, jotka kehittävät oppilasta ja antavat tunteen kehityksestä niin musiikissa, kuin ihmisen sisälläkin. Omien sävellysten esittäminen on myös vuorovaikutusta muiden ihmisten kanssa ja omien ajatusten ilmaisemista sanattomasti. (Partti & Ahola 2016, 25–27.)

Luodessaan itse musiikkia oppilaan maailmankuva ja ymmärrys musiikista laajenee. Oppilas saa konkreettisesti kokeilla, kuinka musiikilla voidaan ilmaista omia ajatuksia ja tunteita. Omia tunteitaan käsittelemällä ja säveltämällä niitä musiikiksi oppilas työstää samalla omaa henkistä maailmaansa ja kasvaa ihmisenä ja taiteilijana. Hän pääsee tekemään jotakin täysin omaa. Säveltämisprosessissa voidaan konstruoida musiikkiin ja soittoon liittyvää tietoa ja taitoa kunkin oppilaan omakohtaisella tavalla käytännön kautta toteutettuna. Kun oppilas saa yhdistettyä sävellykseen omakohtaisen maailmansa, sitoutuminen työhön ja siitä saatu merkitysmaailma on voimakas. Kokemus itseilmaisusta ja omista kyvyistä voi olla voimaannuttava ja omaa identiteettiä vahvistava. (Ervasti, Muthonen & Tikkanen 2013, 285–286.) Parhaimmillaan oppilas voisi löytää itsetuntoa kohottavan, henkistä hyvinvointia ja minäkuvaa parantavan sekä voimaannuttavan asian itselleen henkilökohtaisten tunteiden ilmaisusta musiikin avulla. Abraham Maslow (ks. Maslow 1943) on humanistisen psykologian edustaja, joka ajattelee luovaa toimintaa kaikille ihmisille kuuluvana oikeutena ja kyynä. Soitonopetuksessa myönteisten kokemusten vahvistaminen ja vapaa luova ilmaisu saattavat kuitenkin joskus jäädä instrumentin teknisen hallinnan ja ulkoapäin tulevien kriteerien tai paineiden jalkoihin. Oppimisympäristön tulisi kannustaa oppilaita ilmaisemaan rohkeasti itseään pelkäämättä virheitä tai pelkäämättä erottuvansa joukosta. Itsensä hyväksyminen ja vapaus ovat avainasemassa luovaa toimintaa tavoiteltaessa. Myönteisyys ja positiivinen palaute parantaa sitoutumista musiikkiharrastukseen ja auttaa oppilasta käyttämään kykyjään parhaalla mahdollisella tavalla. Oppilaan kannalta on tärkeää korostaa, että hänen onnistumisensa muusikkona ei

ole sama asia, kuin onnistuminen ihmisenä. Terveen itsetunnon ja suhteellisuudentajun rakentaminen tulee pitää mielessä kaikessa pedagogisessa toiminnassa. (Puutio 2014, 9–12.)

Musiikki toimii psyykkisesti merkittävänä ihmisen syvimpien tunteiden kertojana ja paljastajana. Musiikin parissa ihminen voi uppoutua ja vapautua leikinomaiseen tilaan sekä päästä hetkeksi irti arkitodellisuudesta. Omaehtoinen musiikki tuo kokijalleen leikinkaltaista iloa ja onnentunnetta. (Kurkela 1994, 29, 48–49, 57.) Musisoidessa voidaan päästä käsittelemään piilotajunnassa olevia asioita samalla tapaa, kuin ihmisen näkiessä unta. Musiikilla voidaan ilmaista mitä tahansa ihmisen psyyksessä olevaa asiaa ja toisaalta musiikki auttaa kohtaamaan oman psyykensisäisen maailman. Musiikin avulla oppilas voi saavuttaa myönteisemmän mielialan. Soittaminen voi suojata oppilasta negatiivisilta tunteilta. Yhteismusisoinnissa kommunikointi muiden soittajien kanssa musiikin avulla tuo vuorovaikutusta ja tunnekokemusta yhteisöllisesti. (Lehtonen 2010, 49–52, 55–56.) Ihmisellä on tiedostamattomiakin puolia, joita on vaikea sanoilla kuvailla. Musiikin avulla on mahdollista käsitellä unenkaltaisesti psyykkisesti haastaviakin mielensisäisiä ristiriitoja. (Kurkela 1994, 451–452, 457–458.) Psykoanalyysi kuvaa musiikkia jännitteiseksi psyykensisäisten tapahtumien kuvaajaksi. Musiikilla ilmaistaan omia tunteita ja ajatuksia ilman sanoja. (Lehtonen 2010, 48.)

Itsensä toteuttaminen ja myönteiset kokemukset syntyvät sellaisessa leikinomaisessa maailmassa, jossa oppilaan ei tarvitse murehtia osaamisestaan tai ympäristöstään. Musiikki ei saisi olla ulkopuolelta aikuisten sanelema asia, vaan lapsen maailmaan leikinomaisesti liittyvä vapautunut tila, jossa lapsi voi toteuttaa itseään. Korkeatasoisen taiteellisen ja teknisen suorituksen sijaan keskittyminen tulisi olla oppilaiden taiteellisen ilmaisun tukemisessa. Musiikillinen kehittyminen tapahtuu luovassa prosessissa kohtaamalla myös omat ristiriitaiset tunteensa. Ylpeys omasta tuotoksesta tuottaa iloa ja tyydytystä. Vahvat onnistumisen kokemukset ovat seurausta hyvästä musiikkiharrastuksesta ja oppilas pääsee ilmaisemaan itseään vapaasti. (Kurkela 1994, 171, 184–186, 188.) Henkinen kasvu edistää oppilaan maailmankuvan kehittymistä ja myönteistä asennoitumista itseensä ja ulkomaailmaan. Luova musiikillinen prosessi ei ole aina kivutonta, mutta voi tuoda tekijälleen suurta iloa ja tyydytystä. Käsitys omasta itsestä ja ilmaisemisesta vahvistuu luovan tekemisen kautta vuorovaikutuksessa ympäröivän maailman kanssa. Oppimisympäristöstä tulee poistaa pelko epäonnistumisesta ja vahvistaa myönteistä vuorovaikutusta soittotunneilla. Lapsen tulee saada olla oma itsensä. Hyväksymällä ja arvostamalla itseään oppilas voi luottaa kykyihinsä ja antaa luovan muusikkoutensa kukoistaa.

(Kurkela 1994, 284–285, 313–315.) Luova muusikkous kumpuaa oppilaan sisältä. Musiikki toimii itsessään oppilaalle palkintona ja motivaation kohteena. Leikinomainen luova musiikintekeminen on samalla syvää todellisuuden kuvausta. Tällöin oppilas valjastaa musiikin omien henkilökohtaisten tunteidensa ilmaisuvälineeksi. Musiikki voi muodostua merkitykselliseksi voimavaraksi ja ilmaisukeinoksi oppilaalle. (Kurkela 1994, 345–347, 352.)

2.3 Säveltämisen mahdollisuuksia musiikkiopistossa

Säveltäminen voidaan nähdä osana jokapäiväistä elämää, jossa musiikin luova tekeminen on luonteva ja merkityksellinen osa musiikkikasvatusta. Perinteisen säveltämiskäsityksen laajentuessa luova musiikillinen toiminta koskee kaikille ihmisille kuuluvaa kulttuuria, elämää ja ympäröivään maailmaan sitoutumista ja tutkimista. Traditionaalisten teosten tyylinmukaisen harjoittamisen rinnalla oppilaat voisivat säveltämisen avulla oivaltaa musiikillisia elementtejä ja oppia uudenlaista luovaa musiikin tekemistä. (Ojala & Väkevä 2013, 10,16, 19–20.) Lapsen oikeuksien julistuksessa 31 artiklassa todetaan seuraavaa: ”Jokaisella lapsella ja nuorella tulee olla oikeus kulttuuriin, taiteisiin ja leikkiin.” (Ruokonen & Ruismäki 2013, 116–117.) Musiikkiopistojen opetustarjonta käsittää vuonna 2018 voimaan tulevan opetussuunnitelman myötä säveltämistä ja improvisointia. Seuraavissa alaluvuissa kerron tarkemmin musiikkiopistojen mahdollisuuksista.

2.3.1 Oman musiikin tekemisen tapoja

Vielä kaksi vuosisataa sitten pianistien koulutuksessa improvisointi ja säveltäminen olivat tärkeä osa opiskelua. Vuosien saatossa traditio on kuitenkin muuttunut kohti valmiiden sävellysten hiomista. Länsimaisen taidemusiikin ulkopuolella improvisointi ja säveltäminen ovat olleet sen sijaan jatkuvasti tärkeässä asemassa. (Ahonen 2004, 172.) Säveltämisen käsite voidaan nähdä perinteisiä kuuluisten säveltäjien tekemiä mestariteoksia laajemmin: säveltäminen voi pitää sisällään monimuotoisia musiikilliseen keksintään liittyviä tuotoksia. (Ervasti, Muhonen & Tikkanen 2013, 250–251.) Englanniksi sana *compose* tarkoittaa järjestelyä tai sommittelua. Säveltäessään ihmisen voidaan ajatella järjestävän musiikkia mieleisekseen. Säveltäessään ihminen avaa itsensä ja maailmankuvansa sekä itselleen, että kuulijoilleen. Oppilas pääsee keskittymään juuri itsensä näköiseen ja mieleiseensä musiikkiin. (Partti & Ahola 2016, 21, 23–24.)

Musiikkiopinnoissa luovan ja oppilaalle ominaisen ilmaisutaidon harjoittelun tulisi kulkea jatkuvasti mukana soittoteknisen harjoittelun rinnalla. Pienten improvisointiharjoitusten integroiminen vaikkapa teknisiin harjoituksiin antaa hyvää pohjaa oman musiikin tekemiselle. Opetustilanteen tulee aina rohkaista oppilasta olemaan oma itsensä ja ilmaisemaan itseään vapaasti. Sopivien harjoitusten avulla oppilas onnistuu ja saa myönteisiä oppimiskokemuksia luovasta musiikin tekemisestä. Improvisointi ja säveltäminen auttavat oppilasta löytämään omia ilmaisutapoja musiikissa. Lapsuuden mielikuvituksen rikkauden hyödyntäminen soitto-opiskelussa luo oppilaalle hyvät kehittymismahdollisuudet ilmaisuun ja hyvän minäkuvan muodostumiseen. (Hyry-Beihammer, Joukamo-Ampuja, Juntunen, Kymäläinen & Leppänen 2013, 173–175.)

Omaa musiikkia tehdessään lapsi työstää mielessään omia näkemyksiään niiden musiikillisten rakenteiden ja taitojen pohjalta, jotka hänellä sillä hetkellä on olemassa. Vähitellen oppilas omaksuu uusia työtapoja omaa mielikuvitustaan ilmentämään ja kokonaiskuva musiikista laajenee palvelemaan omia sisäisiä tulkintoja. Säveltäessään oppilaalla on hyvät mahdollisuudet kehittyä kokonaisvaltaisesti. (Ervasti, Muhonen & Tikkanen 2013, 251–254.) Luovassa musiikin tekemisessä voidaan ajatella, että oppilas rakentaa omanlaisia ja uusia tuotoksia. Hän voi soveltaa tuttuja osaamiaan materiaaleja uudella tavalla, jolloin syntyy uutta musiikkia. Oppilaalla on mahdollisuus kokeilla, soveltaa, kehittää ja tuoda esiin omaa ilmais- ja kokemusmaailmaansa. Oppimispsykologiassa on käytetty luovasta tekemisestä termiä keksivä oppiminen: Oppilas pääsee itse löytämään opiskeltavan asian sisällöt ja miettimään, kuinka niitä työstetään. (Ahonen 2004, 167–169.) Nyky-yhteiskunnassa arvostetaan luovaa, joustavaa ja kriittistä ajattelukykyä ja ongelmanratkaisutaitoja. Säveltäessä oppilas joutuu ongelman eteen, jossa hän joutuu ratkomaan reittiä eteenpäin käytettävissä olevilla resursseillaan luovuuttaan käyttäen. Innovatiivinen ajattelu ja massasta poikkeaminen ovat tasapäistämisen sijaan tavoiteltavia asioita opetuksessa. Nykyaikaiset kasvatustavoitteet sisältävät luovuuden lisäksi myös yhteisöllisyyttä ja vuorovaikutuksellisuutta ympäristön kanssa. (Partti & Ahola 2016, 33, 46.)

Improvisoidessaan soittaja esittää musiikkia siinä hetkessä, kun taas säveltäessään säveltäjä joutuu tekemään päätöksiä ja päättämään, koska soitto ”lukitaan” (Ervasti, Muhonen & Tikkanen 2013, 251–252). Improvisointi voidaan ymmärtää laajasti kaikenlaisena musiikillisena leikkelynä ja keksimisenä. Työmuoto vaatii myös opettajalta uskallusta astua oman mukavuusalueensa ulkopuolelle. Oppilas ja opettaja voisivatkin yhdessä opiskella luovia musisointitaitoja, jolloin kummallakin on hyvä tilaisuus oppia uutta. Pienin askelin

päästään eteenpäin, kun improvisointi opettaa monia hyödyllisiä musisointitaitoja. Paul Harris (ks. Harris 2014) listaa improvisoinnin eduksi oppilaan itsetunnon, tulkintataitojen, musiikkikorvan, luovuuden, ja ongelmanratkaisutaitojen kehittymisen. Improvisointi toimii hyvänä ponnahduslautana säveltämiseen, jossa avoin asenne auttaa vauhtiin niin opettajan kuin oppilaankin. (Puutio 2014, 13, 15.) Aktivoimalla vanhat taidot ja ajattelemalla luovasti uudenlaisia musiikillisia ratkaisuja, soittaja tulee käyttäneensä monipuolisesti ja kehittävästi koko musiikillista kompetenssiaan. Kertyneen musiikillisen tietämyksen ja taidon pohjalta hän pystyy esittämään uudenlaisia musiikillisia polkuja. Improvisointi antaa oppilaalle mahdollisuuden luoda musiikkia ilman korjailuita tai valmisteluita. Sävellys voi alun perin perustua improvisointiin, mutta sitä työestetään, muokataan ja kehitetään ajan kanssa, kunnes valmis tuotos tallennetaan nuottikirjoitukseksi. (Ahonen 2004, 171–173.)

Säveltäminen lähtee liikkeelle inspiraatiosta ja ideasta. Lapset ovat yleensä taitavia keksimään ja ideoimaan. Idean pohjalta päästään suunnittelemaan teosta ja miettimään haluttua lopputulosta. Tutkimusvaihe kokeiluineen saattaa olla hankalin, mutta kannustavalla ja riittävästi vapautta antavalla opetusotteella säveltäjä löytää oman polkunsä. Sävellyksen kokoamista ja editoimista seuraa teoksen arviointi, jakaminen ja mahdollinen kehittäminen. (Ervasti, Muhonen & Tikkanen 2013, 251–254.) Sävellysprosessissa on olennaista luoda ympäristö, jossa on aikaa ja rauhaa luovaan työhön. Kannustavalla ja hienovaraisella ohjauksella voidaan rohkaista ja auttaa oppilasta pääsemään eteenpäin työssä. Prosessin aikana opettaja auttaa tarkentavilla kysymyksillä, jotka auttavat kehittämään teosta. Opettaja auttaa oppilasta punnitsemaan lopputulosta, jotta säveltäjä on varmasti tyytyväinen tuotokseensa. Valmiin kappaleen dokumentointi on tärkeää, jotta oppilaalle jää muisto tehdystä työstä. Säveltäessä joutuu sietämään epä tietoisuutta ja keskeneräisyyttä. Uusien toimintatapojen ja kokeilemisen kautta löytyy kehityksen tie. Sävellysprosessi vaatii aikaa, rohkeutta ja energiaa. (Ervasti, Muhonen & Tikkanen 2013, 262–263, 284–285.)

Improvisointi ja säveltäminen parantavat tutkimusten mukaan oppilaiden musikkisuhdetta, itseilmaisua ja hyvinvointia. Oppilaslähtöinen opetustapa innostaa soittamaan ja keksimään uudenlaisia musikäillisia tapoja ilmaista itseään. Hanna Hakomäen (2005) kehittämä Tarinasäveltäminen on alkujaan pienten lasten kanssa kehitetty opetusmetodi, jossa opettaja antaa mahdollisimman paljon lapsille tilaa keksiä ja toimia. Omia sävellyksiä keksiessään lapset saavat lisää rohkeutta ja innostusta soittamiseen. Tarinasäveltäminen opetustapana parantaa vuorovaikutusta ja lisää hyvinvointia lasten saadessa kertoa

omia asioitaan musiikin avulla toisille ihmisille. (Hakomäki 2005, 19–21.) Musiikillista tarinaa kertoessaan lapsi tuo julki omaa sisäistä maailmaansa ja saa kokemuksen olevansa merkityksellinen ja tulleen huomioduksi. Lapsi keksii musiikkia, musiikista keskustellaan, aikuinen auttaa sävellyksen kirjaamisessa muistiin ja lopuksi teos esitetään pianolla. (Hakomäki 2005, 6, 14, 41.) Hanna Hakomäen väitöskirja (2013) julkaistiin tarinasäveltämisestä matkana lapsen ajatusmaailmaan. Tutkimuksessa selvitettiin 7–9-vuotiaan lapsen tarinasävellyksen keinoin toteutettua musiikkiterapiaprosessia. Tutkimus selvitti tarinasävellyksen hyötyjä lapsen tuottaessa luovasti musiikkia. Musiikillinen luominen auttoi lasta käsittelemään mielensisäisiä tapahtumia ja parantamaan hyvinvointiaan. (Hakomäki 2013.) Terapeuttisessa säveltämisprosessissa aikuinen ja lapsi voivat löytää emootioita käsittelevän vuorovaikutuksellisen keskusteluyhteyden, joka auttaa lasta käsittelemään tunteitaan ja ajatuksiaan. Prosessin tavoitteena on eheyttää lapsen identiteettiä ja parantaa hyvinvointia. (Hakomäki 2013, 158–159, 166.) Aikuinen toimi vierestä seuraajana ja muistiin kirjaajana sävellyksen edetessä ja lapsi sai tehdä työstä aivan omannäköisensä. Lapsi pääsi toimimaan itseohjautuvasti, kun aikuinen kuunteli aidosti hänen ajatuksiaan. Yhteinen vuorovaikutuksellinen ja turvallinen työskentely aikuisen kanssa auttoi lasta käsittelemään tunteitaan ja voimaan paremmin. (Hakomäki 2013, 182–183.)

Leikinomaisuus, kokonaisvaltaisuus ja vapautuneisuus musiikissa auttavat oppilasta kehittymään mielekkäällä tavalla musisointitaidoissa. Soitonopettajan vastuulla on luoda oppimistilanne, jossa lapsi saa juuri hänelle sopivia soittohaasteita. Lapsen tulisi pystyä yhdistämään uusi tehtävä jo olemassa oleviin tietoihin ja taitoihin. Kehollisuus ja opettajan imitointi ovat keskeisiä asioita oppimisessa. Luonnollista soittotapaa harjoiteltaessa autetaan lasta kehittämään kinesteettistä ymmärrystä ja sen yhteyttä musiikkiin. Erityisesti piano instrumenttina vaatii fyysisyyttä ilmaisun välineeksi. Kristiina Juntun mukaan etenkin Játékokin musiikki innostaa käyttämään koko klaviatuuria ja ilmaisemaan musiikkia rohkeasti. Pedagogiseksi materiaaliksi sävelletyn kokoelma Játékokin lyhyissä pianoteoksissa nuoret piano-oppilaat voivat keskittyä kokemaan musiikin liikkeen kautta. Kurtágin luoma notaatio houkuttelee oppilaita leikinomaiseen soittoon ja koko kehon käyttöön soitossa. (Junttu 2008, 97–99, 105.) Teemu Kide on kehittänyt Kelluntamusiikki-opetusmenetelmän improvisoinnin opettamiseen. Menetelmä kehitettiin kymmenen piano-oppilaan kanssa vuoden mittaisen toimintatutkimuksen muodossa (ks. Kide 2014). Kide kuvaa kehittämänsä improvisoinnin opetusmetodia tienä, jota pitkin oppilas voi kulkea improvisoinnin omakohtaiseen maailmaan. Improvisointi auttaa soittajaansa

löytämään itsestään uusia puolia ja ilmaisemaan niitä sanattomasti. Musiikillinen löytöretki voi olla löytöretki syvälle sisimpään ja auttaa oppilasta tulemaan sinuiksi itsensä kanssa ja voimaan hyvin. Tutkimustulosten perusteella voidaan todeta, että itseilmaisu improvisoimalla on kaikkien oppilaiden ulottuvilla. Improvisointihetki voi alkaa ilman pohtimista, turvallisessa vuorovaikutuksessa, tasaisessa säestysrytmissä, oppilas saa vain soittaa ja katsoa, mihin tie johtaa. (Kide 2014, 1, 14–16.)

Luovuus ja yhteistyötaidot ovat ajankohtaisia aiheita niin taiteen perusopetuksessa kuin kouluopetuksessakin. Merkitykselliset musiikkikokemukset korostuvat myös opetussuunnitelmissa. Oppiminen tapahtuu oppilaan rakentaessa merkityksiä uusista asioista vanhan opitun päälle. Musiikkikasvatuksessa tulisi tukea tätä kehitystä ja tuoda oppilaille merkityksellisiä kokemuksia musiikin saralla. Musiikilliset kokemukset vaikuttavat niin itsetuntoon kuin tunteisiin. Tutkimusten mukaan säveltäminen ei ole välttämättä kovinkaan runsaasti käytetty opiskelumuoto koulujen musiikin tunneilla. Toisin kuin vaikkapa kirjallisuudessa tai kuvataiteessa, musiikissa on perinteisesti keskitytty toistamaan valmiita teoksia. Luova tekeminen ja yhteistyö muiden oppilaiden kanssa innostaa oppilaita musiikkiin ja auttaa nauttimaan yhdessä tehdystä tuotoksesta. Musiikin opetuksen kehittäminen tarkoituksenmukaiseksi ja merkitykselliseksi oppilaiden näkökulmasta olisi tärkeää tulevaisuudessa. Oppilaat tarvitsevat opettajaltaan osallistumista ja hienotunteista ohjausta päästäkseen lopputulokseen. Sävellyksen tekeminen edesauttaa tärkeitä oppimaan oppimisen taitoja ja auttaa niin oppilaita kuin opettajakin kehittymään. (Muhonen 2016, 83–88.)

Klassisen soitonopetuksen parissa työskentelevät opettajat kohtaavat monenlaisia ulkoa tulevia paineita, jotka heijastuvat herkästi vaatimuksiin oppilasta kohtaan. Luovuus ja soittamisen ilo jäävät herkästi teknisten ja taiteellisten taitojen hiomisen jalkoihin. Sen sijaan kannustava ja vapaaseen ilmaisuun rohkaiseva yhteisö voi tuoda soittoon vapautta ja keskittymistä itse musiikkiin virheiden pelon sijaan. Erja Joukamo-Ampuja (2010) tutki liseniaattityössään Sibelius-Akatemian Luovat muusikontaidot-kurssille osallistuneiden henkilöiden luovuuden, ilmaisun, vuorovaikutustaitojen ja soiton vapautumisen kehittymistä. Tutkimuksen perusteella musiikkikoulutuksen kentällä kaivattaisiin sosiaalisia taitoja ja luovuutta edistävää opetusta yhtä paljon, kuin teknistä ja taiteellista koulutusta. Soitonopiskelijan kehityksen kannalta olisi ihanteellista aloittaa luova työskentely jo soitto-opintojen alkutaipaleella, jolloin lasten mielikuvitus on rikkaimmillaan. (Joukamo-Ampuja 2010, 92–94.) Luovat muusikontaidot- koulutuksessa tehtyjen improvisointi- ja vuorovaikutusharjoitusten avulla voidaan luoda vapauttava

ilmapiiri, jossa ei ole virheiden pelkoa ja jokainen voi olla oma itsensä. Tällöin luovuus pääsee esiin ja ideoita syntymään. Kurssilaiset sovelsivat samaa otetta omaan soittoonsa, jolloin ilmaisun koettiin vapautuvan. Ilmaisun vapautumisesta seurannut hyvä olo nosti esiin kriittisiä ajatuksia musiikin perinteistä koulutusjärjestelmää kohtaan. (Joukamo-Ampuja 2010, 88–90.)

Luova ja salliva oppimisympäristö kasvattaa oppilaista hyvän itsetunnon omaavia, persoonallisia ihmisiä. Toisten erilaisuuden kunnioittaminen ja avoin mieli tuovat elämään positiivisuutta ja rikkautta. (Kurkela 1994, 405.) Luovuus vaatii hyvän itsetunnon ja kyvyn unohtaa mahdolliset ulkopuoliset ristiriidat tai odotukset. Kun ihminen hyväksyy itsensä sellaisena kuin hän on, hän uskaltaa olla avoin omalle sisäiselle luovuudelleen ja ilmaisulleen. Autonomia ja hyvä itsetunto auttavat oppilasta ilmaisemaan itseään luovasti ja saamaan itselleen iloa ja onnistumisen kokemuksia musisoidessaan. Kari Kurkela kirjoittaa luovasta asenteesta soitonopetuksessa kokonaisvaltaisena näkemyksenä, avoimuutena ja uusien mahdollisuuksien löytämisenä. (Kurkela 1994, 396–398.) Säveltäessään oppilas tutkii musiikin maailmaa omasta näkökulmastaan ja soivasta musiikista käsin. Oppilas tutkii ja oppii säveltäessään musiikin kieltä. Rohkaisevalla opetuksella lapset saavat tilaisuuden harjoitella ja kehittää luontaista taipumustaan oman musiikin tuottamiseen. Säveltämisen mahdollisuudet musiikillisten taitojen kehittäjänä ovat saaneet musiikkioppilaitosten kentällä vielä melko vähän huomiota. Perinteisesti musiikin opetuksessa ollaan lähdetty liikkeelle rakenteista ja tiedollisista asioista. Säveltäminen voisi edustaa opiskelutapaa, jossa oppilas tutkii musiikin maailmaa ja tekee erilaisia huomioita ilmiöistä omasta näkökulmastaan käsin. (Ilomäki 2013, 134–137.)

2.3.2 Musiikkiopisto oppimisympäristönä

Musiikkiharrastus tapahtuu usein taiteen perusopetuksen piirissä, jolloin musiikkiopistossa noudatetaan Taiteen perusopetuksen opetussuunnitelman perusteita. Musiikkiopistot tekevät omat opetussuunnitelmansa näiden määräysten pohjalta, ja kukin soitonopettaja noudattaa omalla persoonallisella tavallaan suunnitelmaa. Opetussuunnitelman perusteet pohjautuvat konstruktivistiseen oppimiskäsitykseen. Oppija on aktiivinen, yksilöllinen ja itsenäinen toimija, jolle opettaja pyrkii antamaan sopivia rakennusaineita ja vuorovaikutuksellisia tilaisuuksia oppilaslähtöisesti ja oppilaan kokemusmaailman ja toiveet huomioiden. (Hyry-Beihammer, Joukamo-Ampuja, Juntunen, Kymäläinen & Lep-

pänen 2013, 151–155.) Taiteen perusopetuksen laajan oppimäärän perusteissa (2002) kerrotaan, että oppilaiden tulisi saada valmiudet ilmaista itseään ja hankkia itselleen toiveiden mukaisen pysyvän hyvän musiikkisuhteen. Opetuksen tulee vahvistaa musiikillista ja henkistä kehitystä ja etenemisen tulisi tapahtua kullekin oppilaalle sopivalla tavalla. (Veijola & Klemettinen 2001.) Taiteen perusopetuksen kentällä musiikki on kaikkein suosituin ja suurimman harrastajamäärän omaava taiteenala. Piano pysyy jatkuvasti soittimien suosikkina ja monen perheen mielestä hyvänä perussoittimena. (Hasu 2017, 17.)

Taiteen perusopetus on Opetushallituksen asettamaa yleissivistävää toimintaa. Opetuksen parissa on mukana Aluehallintoviraston vuoden 2014 tiedon mukaan 12 % 2–19-vuotiaista lapsista ja nuorista. Taiteen perusopetus tarjoaa eri taiteenalojen tavoitteellista ja pitkäjänteistä opetusta lapsille ja nuorille. Yksi tärkeistä taiteen perusopetuksen tavoitteista on oppilaiden kokemus aktiiviseen ja hyväksyvään yhteisöön kuulumisesta. Uudet opetussuunnitelman perusteet (2017) antavat musiikkioppilaitoksille mahdollisuuden suunnitella entistä väljemmin opintoja palvelemaan erilaisia oppilaita ja tarpeita. (Laes & al. 2018, 5–6.)

Taiteen perusopetusta opetetaan joko yleisen tai laajan oppimäärän mukaan. Opetuksessa on tarkoitus kehittää Suomen musiikkikulttuuria, antaa oppilaille tilaisuus elinikäiseen musiikin harrastamiseen sekä kehittää oppilaan sosiaalisia ja luovia taitoja. Yleisen oppimäärän opinnoissa edetään oppilaan omien tavoitteiden ja kiinnostuksen kohteiden pohjalta. Opinnot rakentuvat joustavasti ja yhdessä oppiminen on tärkeä osa musiikin opiskelua. Laajassa oppimäärässä työskennellään pitkäjänteisesti ja voidaan saada valmiudet ammattiopintoihin hakeutumiseen saakka. Yleensä musiikkioppilaitokset tarjoavat laajan oppimäärään mukaista opetusta. (Opetushallitus 2018.) Taiteen perusopetuksen piirissä laajaa oppimäärää opiskeli vuonna 2013 kaikkiaan 60 000 lasta ja nuorta. Suomen valtio tukee rahallisesti tällä hetkellä nimenomaan laajaa oppimäärää antavia opetustahoja. (Ilomäki & Holkkola 2013, 204, 206.)

Taiteen perusopetusta tarjottiin kaikkiaan yli 85%:ssa Suomen kunnista vuoden 2012 tiedon mukaan. Oppilaitosten sijainti painoittuu etenkin Uudenmaan alueelle, jossa opetus- ja kulttuuritarjontaa on kaikkein tiheimmin saatavilla. Taiteenlajeista musiikki, tanssi ja kuvataiteet ovat parhaiten edustettuina Suomessa. (Vismanen & Räisänen & Sariola 2016, 56.) Suomessa on lakisääteistä rahoitusta saavia musiikkioppilaitoksia vuoden 2016 loppuvuoden tiedon mukaan yhteensä 89 kappaletta. Perustasolla tyttöjä opiskelee 67 % ja poikia 33%. Vastaavasti musiikkiopistotasolle edetessä jakauma on tytöt 71 % ja pojat 29 %. Piano on

jatkuvasti kaikkein suosituin instrumentti. Vuonna 2015 42% oppilaista sai perustason päättötodistuksen. Perustason päättötodistuksia jaettiin kaikkiaan 1512 kappaletta ja musiikkiopistotason päättötodistuksia 308 kappaletta. Kaikkiaan kymmenisen prosenttia oppilasta lopettaa vuosittain musiikkiopintonsa. (Klemettinen 2017.)

Taiteen perusopetuksen musiikin laajan oppimäärän opetussuunnitelman perusteet 2017 otetaan käyttöön 1.8.2018. Kukin oppilaitos laatii niihin pohjautuvan oman opetussuunnitelmansa, joka palvelee parhaiten oppilaita, ympäristöä ja traditiota. Opetussuunnitelman perusteet pohjautuvat lakiin (633/1998) ja asetukseen (813/1998) taiteen perusopetuksesta. Lisäksi määräyksessä todetaan: ”Yhdenvertaisuuslain (1325/2014) 6 §:n 2 momentin mukaan koulutuksen järjestäjän on huolehdittava siitä, että oppilaitoksella on suunnitelma tarvittavista toimenpiteistä yhdenvertaisuuden edistämiseksi.” (TPOPS 2017, 1–9.)

Taiteen perusopetuksen laajan oppimäärän perusteissa kerrotaan opintojen laajuudeksi 1300 tuntia, joista perusopintoihin käytetään 800 tuntia ja syventäviin opintoihin 500 tuntia opiskelua. Perusopinnoissa oppilaat pääsevät harjoittelemaan keskeisiä musisointitaitoja pitkäjänteisesti. Syventävien opintojen parissa oppilailla on mahdollisuus laajentaa osaamistaan tai painottaa opiskeluaan oman kiinnostuksensa kohteen mukaisesti. Syventävien opintojen päätteeksi oppilas tekee oman kiinnostuksensa mukaisen lopputyön. (TPOPS 2017, 15, 47–49.)

Taiteen perusopetuksen tavoitteena on antaa etupäässä lapsille ja nuorille tilaisuus opiskella valitsemaansa taiteenalaan omien kiinnostustensa pohjalta pitkäjänteisesti ja tavoitteellisesti. Opinnoissaan oppilas pääsee kehittämään taiteellista ilmaisuaan, vahvistamaan identiteettiään ja luovaa ajatteluaan sekä saamaan valmiuksia ammattiopintoihin. Oppilas toimii vuorovaikutuksessa ympäristönsä kanssa ja rakentaa omaa identiteettiään yhdenveroisena ja yksilöllisenä osallistujana. Oppimisprosessin aikana saatu myönteinen palaute ja ohjaus oppimaan oppimiseen tuovat henkisen kasvun ja vuorovaikutuksen myönteisyyden oppilaille. (TPOPS 2017, 10–11.)

Hyvä musiikkisuhde on opetuksen keskeisin tavoite. Uusi opetussuunnitelma antaa oppilaitoksille ja opettajille aiempaa enemmän vapautta toteuttaa oppilaslähtöistä opetusta. Samalla se haastaa opettajat kehittämään erilaisia pedagogisia lähestymistapoja. Musiikkia opiskellaan kokonaisvaltaisesti, monipuolisesti ja oppilaan omat tavoitteet ja toiveet huomioiden. Musiikin opiskelun on tarkoitus olla oppilaille iloa ja innostusta tuovaa sekä

oman osaamisen kokemista edistävää toimintaa. Tähtäimenä on antaa oppilaalle valmiudet jatkaa musiikkiharrastusta itsenäisesti tai jatko-opintojen parissa. Musiikkiopinnot rohkaisevat oppilasta laaja-alaiseen musiikilliseen ymmärtämiseen, luovaan ajatteluun ja kokonaisvaltaiseen kulttuuriseen ymmärrykseen.

Opintojen tavoitteiden neljä osa-aluetta ovat:

-esittäminen ja ilmaiseminen

-oppimaan oppiminen ja harjoittelu

-kuunteleminen ja musiikin hahmottaminen

-säveltäminen ja improvisointi. (TPOPS 2017, 15, 47–49.)

Säveltäminen ja improvisointi ovat yksi neljästä keskeisestä opiskeltavasta osa-alueesta uudessa opetussuunnitelmassa (TPOPS 2017). Opetussuunnitelman mukaan kaikki musiikkiopistojen oppilaat pääsevät sekä perus- että syventävällä tasolla harjoittamaan luovaa musiikillista toimintaa osana taiteen perusopetuksen musiikkiopintojaan.

2.3.3 Muuttuva musiikkiopisto

Taiteen perusopetusta voidaan kritisoida siitä, että huolimatta opetussuunnitelman tavoitteista vanhat perinteiset opettajajohtoiset opetusmenetelmät pitävät tiukasti pintansa (López-Íñiguez 2017). Myös koulujen musiikinopetuksessa tavoitteet ja käytännön toteutus saattavat joskus olla etäällä toisistaan (Partti & Ahola 2016, 9). Koulutusjärjestelmiä kohtaan on esitetty tutkijoiden ja asiantuntijoiden toimesta vuosien mittaan kritiikkiä sen tavasta opettaa toistamisen ja kontrollin keinoin. Nyky-yhteiskunnan muuttuvat roolit muun muassa työelämässä edellyttävät ihmisiltä joustavia, luovia ja monitasoisia ongelmanratkaisutaitoja. Opetuksessa olisi ajankohtaista hyödyntää oppilaiden itsenäiseen ja aktiiviseen ajatteluun kannustavaa konstruktivistista näkökulmaa. (Tynjälä 1999, 161–162.) Musiikkiopistoissa on johtavana ajatuksena hyvän musiikkisuhteen rakentaminen ja vaaliminen. Vaikka olemme saaneet tietoa musiikin hyvää tuottavista puolista eri osa-alueilla, esille on noussut myös kritiikkiä opetusjärjestelyjä kohtaan. Opetuskäytänteet, joilla päästään hyvän musiikkisuhteen luomiseen, ovat riippuvaisia ajasta, paikasta ja ihmisistä. Yhteistyöllä ja keskustelulla voidaan kehittää opetusta eteenpäin. (Björk 2016, 103–107.)

Musiikkiopistoja on kritisoitu siitä, että vuoden 2002 uudistuneiden opetussuunnitelmien tavoitteet vaikkapa hyvästä musiikkisuhteesta eivät ole toteutuneet käytännön tasolla. Uudet opetussuunnitelmat otetaan käyttöön vuonna 2018. (Hasu 2017, 32–33.) Perinteinen

mestari–kisälli–asetelmaan pohjautuva klassisen musiikin koulutus nojaa pitkiin perinteisiin ja pianomusiikissa traditioon nojaaminen on luonnollista. Pianomusiikin laaja ja pitkä perinne sisältää vahvoja käsityksiä hyvästä soittotekniikasta, korkeatasoisuudesta ja ahkerasta harjoittelemisesta. Loistava pianismi on pitkään elänyt ja tavoiteltava ihanne. Perinteisesti pianismin keskiössä on itse taide. Todellisuus musiikkiopilaitoksissa saattaa olla kuitenkin toinen. Kaikki lapset ja nuoret eivät suhtaudukaan yhtä omistautuneesti tai tavoitteellisesti taidemusiikkiin, vaan lähtökohdat saattavat viedä soittohaluja eri suuntaan. Monissa oppilaitoksissa oppilaiden ohjelmistoon kuuluukin klassisen musiikin lisäksi vaikkapa rytmimusiikkia tai kansanmusiikkia. Oppilaan lähtökohdista lähtevä opetus ja lämmin kannustava vuorovaikutus ovat asioita, joiden tulisi mennä taiteen edelle. (Hasu 2017, 25–27, 51, 53.)

Oppilaiden innostaminen ja heidän yksilöllisten lähtökohtiensa ja toiveidensa huomioiminen parantaisi viihtyvyyttä musiikkiharrastuksen parissa. Annu Tuovila (2003) osoitti 7–13-vuotiaiden musiikkiopistolaisten pitkittäistutkimuksessaan, että oppilaiden omat toiveet ja lähtökohdat tulisi huomioida entistä paremmin. Tutkimukseen osallistui 66 oppilasta, joista lähes puolet oli turhautunut soitto-opintoihinsa. Etenkin monista yhteissoittomahdollisuuksista ulkopuolelle jääneet pianistit olivat pettyneitä; he edustivat puolia lopettaneista musiikinharrastajista. (Tuovila 2003.) Opettajan kohtaamat odotukset ja oppilaan kyvyt ja toiveet eivät aina kohtaa, jolloin monet tutkimukset ovat kritisoineet musiikkiopistojen opetusta liian kapea-alaiseksi ja vaativaksi. Esiintyvien taiteilijoiden ihannointi niin opettajakunnan keskuudessa, kuin menestyvien ja esillä olevien oppilaidenkin suhteen ylläpitää sitkeästi vanhoja käytänteitä yllä. Oppilaat, joille menetelmä ei sovi, luovuttavat ja toteavat, ettei musiikki ollutkaan heidän juttunsa. (Hasu 2017, 40–42.) Musiikkiopintojen lopettaminen saattaa olla monelle oppilaalle kova paikka henkisesti. Tällöin oppilas saattaa kokea olleensa riittämätön, kyvytön tai epäonnistunut harrastuksessaan. Toisaalta ihmisillä on erilaisia elämäntilanteita, ja soittoharrastuksen lopettaminen ei aina merkitse epäonnistumista opetuksessa. Toisinaan lapset haluavat kokeilla jotakin toista harrastusta tai instrumenttia. (Hasu 2017, 71–72.)

Kimmo Lehtonen esittelee (2003) Paul Willisin moton osuvasti: ”Luova kyky on inhimillinen tarve eikä mikään harvoille suotu kummilahja.” Lehtonen tarkastelee musiikkiopiston opetusta kriittisesti ja pohtii opetuksen suorituskeskeisyyden vaikutuksia opiskeluun. Musiikinopiskeluun liittyy perinteisesti suorituspainetta, joiden tarkoituksenmukaisuutta on syytä pohtia. Musiikki voisi sen sijaan toimia vapaana ilmaisun välineenä, jossa oppilaiden ei tarvitsisi huolehtia ulkoisista paineista. (Lehtonen 2003, 18, 26.) Yksi

taiteen perusopetuksen laajan oppimäärän tavoitteista on antaa valmiudet ammattiopintoihin. Tämä on helposti nähty liian painokkaana asiana, koska opetus on usein keskittynyt lähtökohtaisesti ammattiopintoihin valmentamiseen. Suurin osa musiikkiopiston oppilaista on kuitenkin harrastajia, ja heidän soitosta saatava ilo ja hyöty olisi merkityksellistä huomioida. (Hasu 2017, 33–34.) Musiikkiopintojen varhainen tähtääminen ammattiin voidaan nähdä osana yhteiskunnallista kovaan kilpailuun liittyvää ajattelua. Tutkinnot, kilpailut ja laatukriteerit saattavat kuitenkin etäännyttää musiikin ydintä koulutuksesta. Tärkeintä musiikin opiskelussa tulisi olla musiikin tuoma myönteinen kokemusmaailma ja oppilaan itseilmaisu. (Kurkela 1994, 189.) Aiemmillä vuosikymmenillä soitinpedagogiikassa on korostettu ennen kaikkea itse soittotaitoa. Luova musiikkikasvatus on astunut kuvioihin vasta hiljattain. (Ervasti, Muhonen & Tikkanen 2013, 255.)

Opetus- ja kulttuuriministeriön kulttuuripolitiikan strategia 2025 vastaa hallituksen visioon: ”Suomi on avoin ja kansainvälinen, kieliltään ja kulttuuriltaan rikas maa, jossa kannustetaan uusiutumiseen, luovuuteen ja uteliaisuuteen” (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2017). Taideharrastus toimii yhteiskunnallisesti merkittävänä hyvinvoinnin lisääjänä. Kaikenlaisilla oppijoilla tulisi olla mahdollisuus osallistua taideharrastukseen ja luovaan toimintaan. Ennakkoluuloton, monipuolinen ja innostava opetus tempaa mukaansa erilaisista lähtökohdista tulevat oppilaat. (Helén 2016.) Taiteen perusopetuksen tasa-arvoisuuden lisäämiseksi on tehty toimenpidesuositus (Laes & al. 2018), joka antaa kehitysehdotuksia oppilaitosten opetuksen järjestämiseen. Suosituksen mukaan taiteen perusopetuksen tulisi olla kaikkien saavutettavissa (ks. myös Koivunen & Marsio 2006) ja kaikilla oppilaille tulisi olla yhdenvertainen oikeus opiskella omista lähtökohdistaan käsin. Monipuolinen ja oppilaan huomioiva lähestyminen soitonopiskeluun voisi mahdollistaa erilaisten oppilaiden musiikin harrastamisen. Luovasti erilaisia työskentelykeinoja käytettäessä oppilas vähitellen kartuttaa opiskelutaitojaan ja itsenäistä työskentelyosaamistaan. Tuntemalla oppilaansa mielenkiinnon kohteet ja ominaisuudet, opettaja voi luoda sellaisen vuorovaikutuksellisen ilmapiirin, jossa oppilas viihtyy ja kehittyy omalla tavallaan. (Laes & al. 2018.) Taideharrastuksien mahdollistaminen erilaisille oppilaille tasa-arvoisesti parantaa hyvinvointia ja ehkäisee syrjäytymistä yhteiskunnassa (Siivonen & Kotilainen & Suoninen 2011). Opetuksen kehittäminen monipuoliseksi ja erilaisia tarpeita vastaavaksi on ajankohtaista taiteen perusopetuksen kentällä (Tiainen & al. 2012, 17). Yhteiskunnan monimuotoistuminen vaatii oppilaitoksilta muutosta entistä laajempaan opetustarjontaan (Vismanen & Räisänen & Sariola 2016, 10–11). Oppilaan lähtökohdat

ja toiveet huomioiva opetus antaa erilaisille oppilaille tilaisuuden harrastaa musiikkia mielekkäästi. Taideopetuksen parissa yksilö- tai pienryhmäopetus tarjoaa hienon mahdollisuuden räätälöidä opetusta kullekin oppijalle sopivaksi. (Vismanen & Räisänen & Sariola 2016, 79–80.)

Musiikkiopintojen onnistuminen ei ole aina itsestäänselvää. Johanna Hasu (2017) tutki väitöskirjassaan pianonsoiton oppimisvaikeuksista piano-oppilaita, joiden soitonopiskelu ei syystä tai toisesta sujunut odotusten mukaisesti. Samalla hän etsi keinoja oppilaiden auttamiseksi. Tutkimuksessa haastateltiin oppilaita ja tehtiin erilaisia oppimiseen ja hahmottamiseen liittyviä testejä. Oppimisvaikeuksista huolimatta suurin soittoinnostuksen kannatteleva tekijä oli oman opettajan kannustus ja oppilaalle kohdennetut sopivat tehtävät. Hasu peräänkuuluttaakin opettajan vastuuta oppilaastaan ja kehottaa laittamaan oppilaan aina klassisen tradition periaatteiden edelle. (Hasu 2017.) Oppimiseen ei niinkään vaikuta erityiset oppimisvaikeudet, vaan oppilaan puutteelliset taidot oppimaan oppimisessa. Oppilaat harjoittelevat mielellään lempimusiikkiaan ja kuvailevat, että sitä on yksinkertaisesti helpompaa oppia. Pianonsoittotaitoa eteenpäin vieviä asioita voidaan harjoittaa kaikenlaisen musiikin parissa, joten motivaatioaspekti kannattaa hyödyntää ohjelmistovalinnoissa. (Hasu 2017, 196–198.) Musiikkiopistoissa oppilaiden soittama ohjelmisto on klassisessa musiikissa toisinaan määräytynyt pitkälti tasosuorituslistoissa lueteltujen tyylien ja vaatimusten pohjalta. Sen sijaan pop-, jazz- ja kansanmusiikissa ohjelmistojen käyttö on ollut väljempää ja monipuolisempaa. Nykyään musiikkiopistojen opetukseen kuuluvat monipuoliset tyyliä ja teokset improvisointineen ja korvakuulolta soittoineen. (Hyry-Beihammer, Joukamo-Ampuja, Juntunen, Kymäläinen & Leppänen 2013, 158–159.) Uusi opetussuunnitelma (2017) antaa oppilaille myös mahdollisuuden edetä opinnoissaan useamman instrumentin parissa (Hasu 2017, 71–72).

Musiikkiopistojen opetussuunnitelmissa esiintyi termi ”hyvä musikkisuhte” jo vuonna 2002 voimaan tulleissa Taiteen perusopetuksen opetussuunnitelmassa. Oppilaan oma-kohtaiseen musiikkisuhteeseen ja henkilökohtaiset ominaisuudet lähtökohtaisesti huomioivaan konstruktivistiseen opetustapaan päästäkseen on kuitenkin vielä käytännön tasolla ollut varaa parantaa. Opettajat ovat ymmärrettävästi helpommin jääneet toistamaan tuttua, omassa koulutuksessaan koettua opetustapaa käytännön tasolla oppitunneillaan. (López-Íñiguez 2017, 6.) Luovuus ja rakkaus musiikkiin syntyvät riittävästä vapaudesta ja sallivuudesta musiikkikasvatuksessa. Sitoutuminen harrastukseen on syvällisempää, kun oppilas saa ottaa ohjelmistonsa mukaan myös itselleen tärkeää musiikkia. Perinteisesti musiikinopetuksessa lähdetään liikkeelle erilaisista säännöistä; nuoteista, tekniikasta

ja soittoasennosta. Tällöin sijaa rennolle leikittelylle ei helposti jää. Musiikin teorian opetus on aiempina vuosikymmeninä jäänyt usein irralliseksi osioksi opilaille. Omaehtoinen itsensä ilmaiseminen saattaa jäädä sivuun opiskelun keskittyessä oikeaoppiseen harjoitteluun. Voidaankin pohtia, mikä musiikki on oikeanlaista ja tavoiteltavaa musiikkia. Millaista on oppilaalle aidosti hyvä opetus, ja ketä se parhaiten palvelee? Einojuhani Rautavaara on ilmaissut asian seuraavasti: ”Enkelit osaavat lentää, koska ne suhtautuvat itseensä kepeästi.” Musiikkiopistoissa voidaan pohtia: millainen opetus saisi oppilaat lentoon? (Lehtonen 2003, 110, 113–117, 130–133.)

3 Tutkimusasetelma

Tässä luvussa esittelen tutkimuksen kysymykset ja menetelmälliset valinnat. Tutkimuksessani oppilaat kertovat kokemuksiaan oman musiikin, eli tässä työssä säveltämisen ja improvisoinnin, tekemisestä soittotunneilla. Tutkimusmenetelmä on valittu oppilaslähtöisestä näkökulmasta, jotta oppilaiden kokemukset pääsevät mahdollisimman hyvin esiin. Lisäksi esittelen tässä luvussa tutkimuksen kulkua toteutettuine työtapoineen, jotta tutkimuksen konteksti avautuisi mahdollisimman kattavasti.

3.1 Tutkimustehtävä tutkimuskysymyksineen

Tutkimuksen tarkoituksena on tutkia musiikkiopiston pianonsoiton oppilaiden kokemuksia säveltämisestä pianotunneilla. Tutkimuksen avulla saadaan tietoa säveltämisen opettamisesta soittotunneilla opetuksen kehittämiseksi.

Tutkimuksessani on kaksi tutkimuskysymystä:

1. Miten oppilaat kuvailivat kokemuksiaan sävellysprosessista?
2. Miten säveltäminen on yhteydessä oppilaiden kokemaan kokonaisvaltaiseen musiikinoppimiseen?

3.2 Näkökulma ja menetelmä

Tutkimuksessani on kyse laadullisesta tapaustutkimuksesta, jossa selvitän oppilaiden kokemuksia säveltämisestä ja haluan saada heidän äänensä kuuluviin. Aineisto koostuu oppilaiden oppimispäiväkirjoista ja haastatteluista.

3.2.1 Laadullinen tapaustutkimus

Laadullinen, eli kvalitatiivinen tutkimus keskittyy tutkittavan kohteen ominaisuuksiin, merkityksiin ja laatuun. Tutkimuksessa huomioidaan tutkimuksen kohteen ympäristö muuttuvine tekijöineen. Tapaustutkimuksessa pureudutaan johonkin tiettyyn ilmiöön,

josta pyritään saamaan hyvin yksityiskohtaista ja tarkkaa tietoa. (Lähdesmäki, Hurme, Koskimaa, Mikkola & Himberg 2018.)

Tutkimukseni luonne edellyttää kvalitatiivista lähestymistapaa. Haluan tarkastella säveltämistä soittotunneilla oppilaiden kokemuksia kuunnellen ja eritellen. Laadullisessa tutkimuksessa keskiössä on tutkittavien antamat merkitykset asioille (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006), ja nimenomaan niitä olen kiinnostunut kuulemaan. Haastattelen oppilaita sävellysprosessista, johon myös itse osallistun niin tutkijan kuin opettajankin roolissa. Tapaustutkimus tarkoittaa tilannetta, jossa tutkitaan jotakin tiettyä tapausta, kuten piano-oppilaiden säveltämistä soittotunneilla lukukauden kestävässä tutkimusjaksossa. Vaikka kyse onkin yksittäisestä tapauksesta, tavoitteena on tuottaa yleispätevää tietoa, jota voidaan hyödyntää myös muissa konteksteissa. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.)

Tutkimusmenetelmä antaa mahdollisuuden kohdata tutkittavat merkityksellisinä yksilöinä, jolloin voidaan tarkastella oppilaiden kokemuksia juuri yhteistyöllämme luomasamme kontekstissa. Oppilaiden kertomat kokemukset syntyvät osana sitä todellisuutta ja kokemusmaailmaa, jossa he juuri sillä hetkellä ovat. (Hirsijärvi & Hurme 2001, 16–19.) Kaikkia elämän osa-alueita ei voida jäsenellä tai mitata määrällisesti. Tutkittava kohde vaatii kvalitatiivista otetta, jolloin ilmiötä voidaan tarkastella eri näkökulmista etsien yhtäläisyyksiä ja vertailemalla löydettyjä eroja. (Mäkelä 1995, 44–45.)

3.2.2 Menetelmänä haastattelu

Tässä tutkimuksessa haastattelen oppilaita, koska haluan kuulla syvällisesti heidän ajatuksiaan. Haastattelussa niin haastattelijalla kuin haastateltavallakin on mahdollisuus vaikuttaa keskustelun kulkuun. Tällöin päästään parhaiten kuulemaan oppilaan kertomia kokemuksia. (Kirmanen 1999, 196.) Olen kiinnostunut nimenomaan oppilaiden kokemuksista, ja tällöin on luontevinta kysyä niistä suoraan heiltä itseltään. Tutkimustapa antaa hyvän mahdollisuuden kehittää oppilaslähtöistä opetusta ja saada tietoa suoraan oppilailta. Keskustelunomainen ja hyvään vuorovaikutukseen perustuva haastattelutilanne antaa mainion tilaisuuden syventäviin kysymyksiin ja odottamattomiinkin ajatustenvaihtoihin. (Hirsijärvi & Hurme 2001, 34–35, 41.)

Valitsin menetelmäksi teemahaastattelun tyyppisen haastattelun (ks. Hirsijärvi & Hurme 1993, 35–37), jossa suunnittelin keskustelun rungoksi tutkimuskysymyksiini liittyvät

pääteemat. Teemoja voidaan käsitellä vapaassa järjestyksessä oppilaan omissa tahtissa. Lisäksi tutkijalla on mahdollisuus esittää selventäviä kysymyksiä tai lisäkysymyksiä teemojen ympäriltä. Tällöin tutkittavilla on mahdollisuus antaa odottamatontakin tietoa haastattelijalleen ja keskustelun suunta on melko vapaa. (Hirsijärvi & Hurme 2001, 47–48.) Haastattelu tarjoaa hyvän vuorovaikutuksellisen tilaisuuden haastattelijalle ja haastateltaville keskustella tutkittavista asioista. Haastattelun avulla voidaan erityisen hyvin saada tietoa tutkittavien mielipiteistä, kokemuksista ja arvoista. (Lähdesmäki, Hurme, Koskimaa, Mikkola & Himberg 2018.) Keskustelu aihepiireistä etenee oppilaan mukaan, ja tarvittaessa lisätietoja käsitellen. Oppilaat saavat puhua juuri siten, kuinka asioista ajattelevat. Pysin luomaan ilmapiirin, jossa oppilas uskaltaa kertoa mielipiteensä vailla tausta-ajatuksia.

Yksilöhaastattelussa tutkija saa tilaisuuden keskustella asioista oppilaalle sopivassa tahdissa ja rauhallisessa ilmapiirissä, jotta haastateltava uskaltaisi kertoa asioista rehellisesti ja avoimesti. Erityisesti lapsia haastatellessa on varottava vaikuttamasta heidän vastauksiinsa ja mietittävä erityisen tarkasti kysymyksenasettelut. (Kirmanen 1999, 198–199.) Lämmin ja avoin ilmapiiri haastatteluissa on edellytys onnistuneelle vuorovaikutukselle tutkijan ja haastateltavan välillä. Haastattelukysymysten tulee olla selkeästi ja ikätasoisesti ymmärrettävissä. Haastateltavan on tärkeää kokea olevansa merkityksellinen ja vastauksissaan aina oikeassa. (Kirmanen 1999, 194–215.) Haastateltavat tulee saada vakuutuneeksi siitä, että he saavat kertoa rehellisesti oman mielipiteensä, eikä heidän tarvitse arvailla tutkijan mahdollisesti toivomaa vastausta. Oppilaiden erityispiirteiden kunnioittaminen ja kunkin ilmaisun ja rohkeuden tukeminen on tärkeää haastattelun onnistumiseksi. (Ruoppila 1999, 26–49.) Haastattelun onnistuminen edellyttää haastattelijalta hyvää valmistautumista ja vuorovaikutustaitoja. Hienotunteisuus ja tutkittavan rohkaiseminen ovat tärkeitä elementtejä onnistumiselle. Etenkin lapsia ja nuoria haastatellessa rohkaiseminen ja ilmapiiri vaikuttavat siihen, kuinka paljon he uskaltavat kertoa asioista. Tutkittavien anonymiteetin korostaminen on myös olennaista avoimelle vuorovaikutukselle. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka, 2006.)

3.3 Aineiston keruu

Aineiston keruu- luvussa 3.3 avaan tutkimusprosessin toteutusta tarkemmin. Tutkimus antaa tietoa yhdessä kontekstissa toteutuneesta työskentelystä, jolloin toteutustavan erittely on tärkeää kokonaiskuvan saavuttamiseksi (ks. Hirsijärvi & Hurme 2001). Esittelen

alaluvussa 3.3.1 tutkimukseen osallistuneet oppilaat ja musiikkioppilaitoksen. Luvussa 3.3.2 esittelen oppituntien sisältöjä ja toteutettuja oman musiikin tekemisen työtapoja. Luvussa 3.3.3 käsittelen oppilaiden oppimispäiväkirjoja soittotunneilta, ja luvussa 3.3.4 kerron opettajan näkökulmasta omia huomioitani harjoitteista ja soittotunneista prosessin aikana.

3.3.1 Tutkimuksen toteutus

Tutkimus toteutettiin kevätlukukauden 2018 aikana eräässä pääkaupunkiseudun taiteen perusopetuksen laajaa oppimäärää antavassa musiikkiopistossa, jossa työskentelen pianonsoiton opettajana. Tutkimuksen musiikkiopistossa vallitsee avoin ja rohkaiseva ilmapiiri, jolloin uudenlaisen opetustavan toteuttaminen oli mahdollista. Tutkimus alkoi syyslukukauden 2017 lopulla, jolloin musiikkiopiston rehtori antoi luvan tutkimuksen toteuttamiseen. Mukaan tutkimukseen ilmoittautui omia piano-oppilaitani musiikkiopistosta. Kyselin soittotunneilla oppilailta, olisivatko he alustavasti kiinnostuneita osallistumaan tutkimukseen. Halusin kysyä lasten ja nuorten mielipidettä erikseen, jotta kukaan ei joutuisi mukaan tutkimukseen vastentahtoisesti. Pari oppilasta ei ollut halukkaita tulemaan mukaan muun muassa kiireisiin vedoten. Pyysin tutkimusluvat oppilaiden vanhemmilta syyslukukauden 2017 lopussa (ks. liite 1). Lähetin kiinnostuneiden oppilaiden mukana vanhemmille kirjeen koteihin, jossa pyysin heidän lapsiaan mukaan kevätlukukaudella toteutettavaan tutkimukseen. Ennen joululoman alkua sain lomakkeet takaisin, ja kaikki kiinnostuneet yhdeksän oppilasta pääsivät mukaan tutkimukseen myös vanhempien puolesta.

Yhdeksän piano-oppilasta saivat viikoittaisella soittotunnilla säveltämiseen ja oman musiikin tekemiseen tähtäävää opetusta noin 10–15 minuuttia tavallisen soittotunnin aikana. Oppilaiden soittotunnin kokonaispituus oli 30–60 minuuttia, joten aikaa käytettiin noin kolmannes oppitunnin pituudesta. Oppilaat olivat iältään 10–18-vuotiaita. Tyttöjä ja poikia oli lähes saman verran; tyttöjä viisi ja poikia neljä. Oppilaiden ikäjakauma ilmenee taulukosta 1.

Taulukko 1. Tutkimukseen osallistuneiden oppilaiden ikäjakauma.

Ikä, vuotta	Oppilaiden määrä
10	1
11	1
12	2
15	3
16	1
18	1

Kaikki oppilaat olivat harrastaneet pianonsoittoa musiikkiopistossa oppilaanani vähintään yhden vuoden ja useimmat jo vuosia. Kaikki oppilaat olivat myös osallistuneet musiikin hahmotuksen opintoihin joko kuluvana lukuvuonna tai aiemmin. Oppilaiden ohjelmaan kuului lisäksi musiikkiopiston opetussuunnitelman mukaiset muut oheisopinnot, kuten esiintymiset ja yhteismusisointi. Oppilaat olivat päässeet tekemään omaa musiikkia myös ennen kevätlukukauden jaksoa satunnaisesti soittotunneilla improvisoiden ja joidenkin oppilaiden kanssa myös säveltäen. Kolme oppilasta osallistui edellisenä vuonna syyslukukaudella järjestettyyn musiikkiopiston periodimaiseen sävellystyöpajaan. Jotkut oppilaista eivät olleet tehneet koskaan aiemmin omaa sävellystä. Seitsemän oppilasta kertoi osallistuneensa oman musiikin tekemiseen kouluopetuksessa muun muassa Garage Band-ohjelmaa käyttäen. Ohjelmaa oli käytetty myös musiikin hahmotuksen tunneilla musiikkiopisto-opetuksessa oman musiikin tuottamiseen minikeywordien kanssa. Kaikki oppilaat kertoivat improvisoivansa vapaa-ajalla kotonaan tavallisten soittoläksyjen lisäksi. Kaksi lukioikäistä oppilasta kertoivat tekevänsä vapaa-ajalla omaa musiikkia myös erilaisten tietokoneohjelmien avulla. Taitotasoltaan oppilaat olivat musiikkiopiston kolmiportaisen perustason perustaso 1:stä aina musiikkiopistotasolle saakka (ks. taulukko 2).

Oppilaiden musiikilliset intressit vaihtelivat kunkin henkilökohtaisten ominaisuuksien ja mieltymysten pohjalta, mutta kaikkia oppilaita yhdisti positiivinen suhtautuminen musiikinopiskeluun ja pianonsoittoon.

Taulukko 2. Tutkimukseen osallistuneiden oppilaiden taitotaso kevätlukukauden 2018 aikana.

Taso	Oppilaiden määrä
Perustaso 1	2
Perustaso 2	3
Perustaso 3	3
Musiikkiopistotaso	1

Tutkimusaineistona ovat oppilaiden kirjoittamat oppimispäiväkirjat ja haastattelut. Kävimme oppilaiden kirjoittamat muistiinpanot läpi aina oman musiikin työstämisen yhteydessä. Näin sain ajankohtaista tietoa oppilaiden kokemuksista prosessin edetessä. Oppimispäiväkirjat keräsin itselleni prosessin päätyttyä ja muistin sekä keskustelun tueksi haastatteluihin. Yksilöhaastattelut toteutettiin kevätlukukauden päätteeksi toukokuussa 2018. Kullekin oppilaalle varattiin haastatteluaikaa 60 minuuttia. Käytännössä haastattelut kestivät noin 30–50 minuuttia. Oppilaat kertoivat sujuvasti kokemuksistaan säveltämisestä, improvisoinnista ja pianonsoiton opiskelusta. Vanhempien oppilaiden oli helpompaa analysoida ja reflektoida omaa työskentelyään, mutta nuoremmatkin osasivat hienosti kertoa näkemyksiään kysymyksiini. Haastatteluissa apuna oli laatimani haastattelurunko (ks. liite 2). Oppilailla oli mahdollisuus puhua vapaasti mieleen tulevista asioista haastattelurungon ulkopuoleltakin ja vapaassa järjestyksessä. Pyysin pisteyttämään musiikkiopintoihin liittyviä osa-alueita janan avulla (ks. liite 3). Janan tarkoituksena oli selkeyttää ja helpottaa lapsille ja nuorille aiheen arviointia, sekä auttaa kertomaan aiheesta

lisää. Aihe-alueiden pisteyttäminen jänalla konkretisoi oppilaita pohtimaan asioiden hyviä ja huonoja puolia ja niiden merkityksiä.

Haastattelut olivat erittäin mielenkiintoisia keskusteluhetkiä, joihin oppilaat tuntuivat tulevan mielellään. Muutamaa oppilasta tuntui aluksi hieman jännittävän, kun äänitin heidän puhettaan, mutta tunnelma vapautui pian ja laitteet unohtuivat keskustelun edetessä. Tuntui, että oppilaille oli tärkeää päästä kertomaan omat mielipiteensä asioista. Oli merkityksellistä, että keskustelutuokio juuri heidän kuulemisekseen oli järjestetty projektin päätteeksi. Halusin tuoda esiin, että haluan todella kuulla heidän mielipiteensä asioista, jotta voin kehittää opetusta juuri heille räätälöidyksi. (Vrt. Tuovila 2003, Karlsson 2012.)

Asetelma, jossa haastattelijana toimi myös oppilaiden oma opettaja, tuo omat haasteensa tutkimuksen toteutukselle. Hyötynä on oppilastuntemus ja mahdollisuus kehittää opetusta palvelemaan mahdollisimman hyvin kutakin oppilasta. (Hasu 2017, 135–136.) Tein parhaani, jotta oppilaat kokisivat, että he voivat suoraan kertoa myös kriittiset mielipiteensä asioista. Tuntui, että oppilaat rohkaistuivat puhumaan asioista suoraan. Muutamalla oppilaalla oli todella paljon sanottavaa ja he kertoivat pyytämättä laajasti käsitellyistä aiheista. Muutama nuorempi tai hiljaisempi oppilas tarvitsi paljon lisäkysymyksiä ja rohkaisua, mutta vastaus kaikkiin kysymyksiin saatiin kyllä mainiosti. Pyrin olemaan mahdollisimman vähäeleinen, jotta en johdattelisi oppilaita heidän vastauksissaan. Annoin mahdollisimman paljon tilaa oppilaalle kertoa ja esitin vain lyhyitä, rohkaisevia kommentteja kertomukseen. Loppukeskustelu tuntui hyvältä myös minulle opettajana, kun saimme oppilaan kanssa ikään kuin suljettua ympyrän kevätlukukauden päätteeksi. Johanna Hasu huomasi haastattellessaan oppilaitaan saman seikan: rauhallinen keskustelu oppilaan soittotunneista olisi antoisa tapa säännöllisenä rutiinina jatkossakin. Oppilaalla on tilaisuus kertoa mielipiteistään ja opettaja saa tärkeää tietoa oppilaslähtöisen opetuksen suunnitteluun. (Hasu 2017, 124.)

3.3.2 Oppituntien sisällöt

Oppilaat olivat eri-ikäisiä ja soittokokemukseltaan eri vaiheessa olevia pianisteja, ja siksi suunnittelin kullekin oman opetussuunnitelman kevätlukukauden oman musiikin prosessia varten. Halusin myös jättää väljyyttä siten, että voin oppilaiden kirjoittaman viikoittaisen oppimispäiväkirjan ja viimeisimmän soittotunnin mukaan muokata opetusta kullekin oppilaalle näkemykseni mukaan parhaiten sopivaksi. Halusin pitää soittohetkien il-

mapiirin keskustelevana ja avoimena oppilaan omille näkemyksille ja toiveille. Tavoitteenani oli antaa jokaiselle soittajalle konkreettisia työkaluja oman musiikin tekemiseen ja ennen kaikkea onnistumisen kokemuksia ja itseluottamusta luovassa musiikillisessa prosessissa. Oman musiikin tekemisen oli tarkoitus houkutella oppilaita luovaan musiikointiin, omien musiikkitaitojen ja tietojen laajentamiseen, sekä omasta soitostaan nauttimiseen ilman suorituspainetta. Kaikilla oppilailla oli kuitenkin yksi yhteinen päämäärä: toivoin, että jokainen saisi valmiiksi kevätkauden kuluessa yhden oman pianosävellyksen. Sävellystä ei tarvinnut esittää konsertissa, vaikka useampi oppilas niin tekikin omasta toiveestaan. Valmiit sävellykset pyrin äänittämään oppilaalle muistoksi hänen omaan sähköiseen portfoliokansioonsa. Sävellykset myös dokumentoitiin nuottien muodossa joko käsin tai koneella kirjoitettuna.

Oman musiikin opiskelu alkoi tammikuussa heti joululoman päätyttyä. Lähestyimme aihetta ensin melko vapaalla improvisoinnilla, jossa pyrin rohkaisemaan oppilaita miettimään improvisointia ensisijaisesti vaikkapa tunneilmaisun kautta, ilman minkäänlaisia sääntöjä. Rajattu aihepiiri antoi kuitenkin turvallisen suuntaviivan soitolle.

Esitän seuraavaksi esimerkkejä tunneilla tehdyistä tunneilmaisuihin ja mielikuvituksellisuuteen rohkaisevista improvisointiharjoituksista:

-”Mitä sinulle kuuluu? Voisitko vastata ilman sanoja, pianoa hyödyntäen?”

Tarvittaessa opettaja näyttää esimerkin, mitä hänelle kuuluu. Soiva esimerkki voi olla oppilaasta riippuen hyvinkin yksinkertainen, parin sävelen kulku, tai pidemmällä olevan oppilaan ollessa kyseessä mutkikkaampikin rakennelma. Tärkeintä on karakterisoida tunnelma mahdollisimman selkeästi. Parasta on kuitenkin aloittaa riittävän yksinkertaisesti, jotta opettaja ei rakentaisi oppilaalle tahtomattaan kynnystä improvisoinnin aloittamiseen. Hauskimpia ovat ”kommentit”, jotka ovat opettajalta heittäytyviä ja vaikkapa huumoripitoisia.

-”Minkälainen päivä sinulla on ollut?”

Opettaja voi soittaa ensin oppilaalle omasta päivästänsä. Hauskoja tunnelmia voi maalaila aina hitaasta pimeästä aamuhätyksestä kiiireiseen ruuhkaan saakka... puhumattakaan mitä muuta päivästänsä voi pianolla kertoa. Omilla esimerkeillä opettaja voi rohkaista oppilasta käyttämään klaviatuuria rikkaalla tavalla erilaisin kosketuksin ja nyans-

sein, etsimään erilaisia sävymaailmoja ja uudenlaisia, outojakin maisemia. Kun soittajalla on vahva näkemys tunteesta, joka hänellä oli tietyssä kohdassa päiväänsä, ilmaisusta tulee erittäin kiinnostavaa. Soiton jälkeen on mahdollista myös arvailla, mistä pianolla kerrottiin. Soittoon voidaan saada kerronnallisuutta ja ilmeikkyyttä, kun oppilas on vapaa kaikista muista säännöistä, kuten nuottien noudattamisesta.

-Tunnekuvat nelikätissoittona

Näytin oppilaille kuvakorttia, jossa oli erilaisia Aku Ankan piirroksia. Aku Ankka on hahmona oppilaille helposti lähestyttävä ja antaa tilaisuuden ”hullutella” pianolla. Soitto ei aina ole vakavaa, vaan pianon kanssa voi myös leikitellä. Oppilas saa valita yhden tunnelmista, esimerkiksi raivokas, hilpeä, nyreä, toiveikas jne. Opettaja soittaa toisella pianolla vahvasti liioitellen säestystä ja oppilas soittaa sooloa. Nelikätissoitto auttaa ujompaakin soittajaa kokeilemaan erilaisia kosketus- ja ilmaisutapoja rohkeasti. Pianolla hassuttelu antaa mahdollisuuden irtautua tavallisesta soittokontekstista ja kokeilla rikkaampaa kosketusmaailmaa, koska vaikkapa nuottikuvan antamia sääntöjä ei ole. Opettajan heittäytyminen auttaa oppilasta tempautumaan mukaan tunnelmaan ja kokeilemaan erilaisia soittotapoja.

Oppilaat olivat kokeilleet improvisointia soittotunneilla jo ennen kevätlukukauden 2018 jaksoa, joten keskityimme aluksi kerronnalliseen ja tunneilmaisuuksiin keskittyvään improvisaatioon. Halusin myös rohkaista oppilaita pohtimaan omaa musiikkisuhdettaan ja kuuntelemaan heidän omia musiikkimieltymyksiään. Improvisointiharjoitusten avulla oli mahdollista laajentaa sointimaailmaa oudommillekin poluille. Pianon teknisten ja soinnillisten mahdollisuuksien kokeileminen leikinomaisten improvisointiharjoitusten avulla oli luontevaa ja mahdollisti mitä erilaisempien äänimaisemien käytön.

Seuraavassa harjoituksessa omaa musiikkia tehtiin lempikappaleen pohjalta.

-”Musiikkia lempibiisin inspiroimana”

Pyysin oppilasta kertomaan seuraavalla soittotunnilla senhetkisen lempibiisinsä. Kuuntelimme musiikin tunnilla ja analysoimme, millaisista elementeistä kappale rakentui. Kirjasimme nuo keskeiset elementit ylös, ja teimme improvisaation elementteihin pohjautuen. Harjoituksessa oppilas pääsi kuvailemaan omaa lempimusiikkiaan ja saimme harjoitella ja keskustella musiikin analysoinnista. Elementtien pohjalta improvisointi antaa oppilaalle työkaluja hahmottaa erilaista musiikkia ja luoda myös omaa musiikkia.

Improvisoinnin ja oman musiikin suunnittelun lähtökohtana käytettiin kevätkauden edetessä kunkin oppilaan tasoisesti erilaisia musiikillisia elementtejä, kuten asteikkoja, rytmisiä kuvioita, tai sointukiertoja. Läksyasteikot muuttuivat milloin miksikin sävelmäksi. Soolojen improvisointi opettajan erilaisilla säestyksillä oli luonteva osa harjoitteita. Vapaa säestys nivoutui pianolla luontevasti osaksi improvisoinnin harjoittelua siinä vaiheessa, kun opettajan sijaan säestäjänä toimikin oppilas itse. Tällöin toinen käsi huolehti solistin roolista ja toinen säestyksestä. Oppilaat pääsivät itse suunnittelemaan erilaisia sointukulkuja kukin oman tasonsa mukaan.

Monipuolisten improvisointiharjoitusten tarkoituksena oli vapauttaa oppilaiden musiikillista ilmaisua, antaa keinoja omaan luovaan musiikilliseen keksintään ja syventää tietotaitoja musiikin hahmottamisesta. Näitä taitoja tarvittiin säveltämisessä, joka oli seuraavaksi ohjelmassa kevätkauden edetessä noin puoleen väliin.

-”Pianosävellys”

Säveltäminen eteni kunkin oppilaan yksilöllisten taitojen ja toiveiden puitteissa. Aloitimme sävellyksen pohtimisen oppilasta kiinnostavasta aiheesta. Monet oppilaat kehittivät tarinan sävellyksen pohjaksi. Tarina kirjoitettiin muistiin, ja säveltäminen saattoi alkaa. Tarinoita syntyi muun muassa aiheista Aurinkoinen päivä, Vuoren huipulla ja Onnellisuus. Yksi oppilas valitsi sävellyksensä aiheeksi Eino Leinon runon. Kappaleiden aihe ja tapahtumakulku auttoivat oppilaita jäsentelemään työtään ja ruokkivat mielikuvitusta sävellystyössä. Piirsimme myös eräänlaisia suunnitelmapiirroksia sävellyksen kuluista nousuineen ja suvantovaiheineen. Suunnittelimme kappaleiden rakenteita ja pohdimme, mitä tapahtumaa tarinassa kukin osa kuvaisi. Seuraavaksi oppilaat saivatkin improvisoida valitsemiensa aiheiden ja ”pohjapiirrosten” pohjalta. Näistä improvisaatiokokeiluista alkoi vähitellen löytyä oppilasta kiinnostavia aihioita, joista saatiin pieni pala kerrallaan rakennettua sävellystä.

Säveltämisessä keskityimme kaikkien oppilaiden kanssa tässä projektissa pianosooloteoksiin. Säveltäminen eteni usein pieni osanen kerrallaan, ja joka viikko soittotunneilla keskusteltiin, suunniteltiin ja pohdittiin musiikkia eri näkökulmista. Tutkimme eri säveltäjien tekemiä ratkaisuja etenkin vanhempien oppilaiden kanssa, jotka saivat uusia ajatuksia vaikkapa erilaisista pianistisista kuvioinneista omiin sävellyksiinsä. Tällä tavalla tutkimalla voitiin laajentaa oppilaiden työkalupakkia oman musiikin tekemiseen.

Nuotintamaisvaiheessa autoin tunneilla kutakin oppilasta tarvittaessa paljonkin, koska soivan musiikin siirtäminen nuoteiksi vaati usein pohtimista kaikenikäisillä soittajilla. Kaksi oppilasta hyödynsi tietokoneohjelmaa nuotinnuksessa, jolloin he soittivat koneelle teoksensa ja saivat näin painetut nuotit. Suurin osa kirjoitti kuitenkin nuotit käsin viivastoille. Sävellykset valmistuivat ennen kevätlukukauden päättymistä. Moni oppilas halusi esittää oman teoksensa kevään konserteissa. En edellyttänyt teosten esittämistä, vaan oppilaat toivoivat itse saavansa esittää omia sävellyksiään.

3.3.3 Oppimispäiväkirjat

Pyysin oppilaita vastaamaan oppimispäiväkirjassaan viikoittaisen oman musiikin opetusjakson päätteeksi kolmeen kysymykseen:

1. *Mitä tein?*
2. *Miten meni?*
3. *Mitä pidin?*

Oppilaat käyttivät tunnilla pari minuuttia aikaa pikaiseen muistiinpanojen tekemiseen ruutuvihkoonsa. Kolme vanhempaa oppilasta kirjoitti sähköisesti oppimispäiväkirjaa opitunnin jälkeen. Luin viikoittain oppimispäiväkirjojen muistiinpanot, jotta pystyin huomioimaan oppilaan kokemuksia ja toiveita seuraavan tuokion suunnittelussa. Muistiinpanot olivat suurimmalla osalla oppilaista hyvin suppeita. Ne sisälsivät lyhyitä huomioita ja tunnelmia tehdyistä harjoituksista. Kolme vanhempaa oppilasta kirjoitti syvällisemmin ja analyttisemmin omista kokemuksistaan ja tehdyistä harjoituksista.

Oppimispäiväkirjojen kirjoittaminen auttoi oppilaita pohtimaan oppimaansa ja syventämään tietoisesti oppimista. Oman toiminnan reflektointi hyödytti etenkin ylä-aste- ja lukiokäisiä oppilaita. Oppimispäiväkirjoihin tutustuminen jo prosessin aikana selvensi minulle opettajana opetuksen suuntaviivoja ja auttoi huomioimaan oppilaiden yksilölliset huomioidut ja tavoitteet mahdollisimman hyvin. Oppimispäiväkirjat tarjosivat oppilaille musiikkiopintojen parissa harvemmin käytetyn kirjallisen työskentelyn opiskelun tueksi ja jätti myös konkreettiset muistiinpanot muistoksi ja tulevaisuuden tarpeita varten. Yleensä soittotunneilla keskitytään vain soittamiseen ja se onkin tarkoituksenmukaista. Oppimista ja opettajan sekä oppilaan välistä vuorovaikutusta voisi kuitenkin tehostaa ajoittainen kirjallinen pohdinta jatkossakin.

Oppilas O3 kuvaili oppimispäiväkirjassaan sävellysprosessin ensimmäistä ja viimeistä kertaa. Ensimmäisellä kerralla lähdettiin liikkeelle oman päivän ja tunnelmien kuvailusta vapaalla improvisaatiolla. Viimeisellä kerralla valmis sävellys sisälsi säveltäjänsä suunnittelemat tapahtumat erilaisine tunnelmanvaihdoksineen.

10.1.

- Kerroin soittamalla millainen minun päiväni oli.**
- **Soitin taustamusiikkia, joka kuului erilaisiin tunnelmiin.**
- **Tämä tuntui kivalta, koska ne taustamusiikit tuli heti toimeen.**

15.5.

-**Minun mielestäni oma sävellys meni tosi hyvin. Sain siihen kaikki voimakkuudet, nuotit, duuri ja mollin vaihtelua, jota suunnittelin alussa. Siitä tuli pitkä, ja käytin myös sellaisia merkkejä, jota en ole vielä käyttänyt esim. D.C. al Fine ja Fortissimo.**

Oppilas O6:n oppimispäiväkirjaotteista näkyi analyttinen ja kriittinen asenne omaa muusikkoutta kohtaan. Oppilas teki huomioita kokonaisvaltaisista yhteyksistä muuhun musiikkiin ja soittamiseen. Improvisoimiseen heittäytyminen tuntui aluksi oppilaasta haastavalta, mutta helpottui harjoitusten myötä lukukauden edetessä.

16.1. Kuvailin päiväni tunnelmia vapaalla piano-improlla ja soitin yhdessä opettajan kanssa piirros-elokuva tyyppistä musiikkia Aku Ankan fiiliskuvien kautta. Kumpikin harjoitus tuntui vähän takkuilevalta ja ensimmäisessä tuntui siltä, että ei saa mitään irti itsestään. Jälkimmäisessä opettajan kanssa yhdessä soittaminen rohkaisi kokeilemaan outojakin ideoita, koska toinen oli auttamassa koko ajan.

6.2. Soitin improvisaatiota keksimieni ideoiden kautta. En aluksi halunnut, mutta Heta rohkaisi asettumaan vain pianon ääreen ja unohtamaan täydellisyyden tavoittelun. Yksinkin on välillä vaikeaa improta ilman että alkaa miettimään liikaa niin jonkun toisen edessä se tuntuu kaksi kertaa vaikeammalta.

27.2. Heta opetti konsonansseista ja dissonansseista. Tykkäsin myös kappaleista joita hän käytti esimerkkinä ja katsoimme yhdessä miten oikean ja vasemman käden osiot ovat yhteydessä toisiinsa esim. Meneeko melodia välillä bassossa. Ymmärsin heti paremmin intervallien ideaa tunnelman luojina pianomusiikin tekemisessä.

6.3. Tänään soitin oman sävellykseni ideaa ja kehitimme melodia-idea sointukiertoon Hetan kanssa. Soitin myös improvisaatiota annettujen sointujen ja biisirakenteen mukaan. Se oli vapauttavaa, koska onnistuin paremmin mitä ajattelin ja impron aikana syntyi ihan hyviä ideoitakin.

Oppilas O5 analysoi tarkasti prosessia ja toi esiin erilaisia teknisiä ja tulkinnallisia puolia kevätkauden mittaan. Seuraavassa on katkelmia hänen tekemistään tarkoista muistiinpanoista oppimispäiväkirjaansa:

16.1.

Teimme imitaatiota kappaleesta ”...”. Otimme kappaleesta joitakin elementtejä ja koitimme rakentaa jotain kyseisistä elementeistä. Kappaleen teko sujui melko hyvin, mutta sain aikaiseksi vain alun kaaoksen, ideat loppuivat järjestelmällisen biisin rakentamiseen.

Imitoiminen/ samojen elementtien käyttäminen on mielestäni hyvä tapa edistää luovuutta. Aihe on rajattu ja idea on pohjalla.

23.1.

Mietimme tänään kehitysideoita läksynä valmisteltuun valmiista elementeistä rakennettuun biisiin.

Opin, että tarpeeksi mielenkiintoisista pienistä osista voi rakentaa valtavan pitkän kokonaisuuden: varioiden, vaihtamalla rekisteriä sekä balansoimalla eri lailla. Mielestäni tämä oli mukava perehdytys säveltämiseen.

Oppilas O2:n katkelmat oppimispäiväkirjasta kuvasivat hyvin musiikin ilmaisullista ja mieltä rauhoittavaa ulottuvuutta. Oman musiikin tekeminen oli oppilaan mielestä mukavaa.

10.1.2018

Tänään improvisoin pianolla eri tunnelmia ja kerroin miten päiväni oli siihen mennessä mennyt.

Mielestäni improvisointi meni hyvin ja sain toteutettua sen niin, että sain kuvailtua päiväni ja eri tunteet hyvin.

Mielestäni improvisaatio on kivaa, kun saa ilmaista itseään ja tunteitaan. Se voi auttaa mielen hyvinvoinnissa ja muussa ”rauhan ” hakemisessa.

18.4.2018

Säveltäminen on helppoa, ainakin improamalla, mutta kun pitää nuotintaa jotain järkevää siitä tulee heti vähän vaikeampaa. Pitää miettiä mikä kuulostaa hyvältä. Sävellys lähti kuitenkin sujumaan.

Improvisointi on kivaa ja sävellyskin kunhan sen saa käyntiin. Se on kivaa, kun se sujuu.

Oppimispäiväkirjat auttoivat oppilaita hahmottamaan oman musiikin tekemiseen liittyviä harjoituksia ja analysoimaan omaa kehitystään prosessin aikana. Samalla heille jäi kirjallinen dokumentti tehdystä työstä. Omaa kehitystä ja oppimisprosessia analysoidessa oppimaan oppimisen taidot kehittyivät ja ymmärrys opiskeltavasta asiasta kasvoi. Tavoitteena oli, että oppilaat saisivat myös lisää mielenkiintoa ja innostusta kehittää itseään oman musiikin parissa omia muistiinpanoja tarkastellessaan.

3.3.4 Opettajan huomiot

Luova, utelias ja nöyrä asenne opettamiseen ja oppimiseen ovat hyvä lähtökohta uuden asian edessä. Oman musiikin tekemisessä sekä oppilas että opettaja voivat yhdessä oppia uutta ja oppia toinen toisiltaan. Oppilas nähdään ikään kuin tasa-arvoisena asiantuntijana luovassa prosessissa. Opettaja voi kokemuksellaan ja tieto-taidoillaan evästä oppilasta parhaansa mukaan, jotta hän voi hyödyntää tietoa omassa luovassa prosessissaan. Tarkoituksena oman musiikin tekemisen opetuksessani ei siis ollut viedä oppilasta kädestä pitäen maaliin saakka, vaan auttaa häntä tulkitsemaan karttaa, näkemään eri reittivaihtoehtoja, ja kannustaa häntä etenemään valitsemallaan reitillä. Omaehtoisuus ja sitoutuminen

oppilaalle tärkeään asiaan ovat ydin, jota halusin vahvistaa mahdollisimman hyvin. Mielestäni tutkimuksen kannalta oli kuitenkin järkevää, että kaikilla oppilailta tähtäimessä oli oman soolopianosävellyksen tekeminen. Näin tavoite oli kaikilla sama, mutta reittivaihtoehtoja taas oli yhtä monta, kuin oppilastakin.

Omien oppilaiden kanssa tekemäni kokeilu antoi hyvän tilaisuuden reflektoida omaa opetustapaani ja kehittää uutta näkökulmaa luovan musisoinnin ja säveltämisen pedagogiikkaan. Oppilailta saatu palaute ja toiveet sekä omat huomiot antoivat hyvät eväät kehittää opetusta ja löytää sopivia keinoja harjoitella säveltämistä yhdessä oppilaiden kanssa. Oppilaslähtöisyys, luovuus ja soittamisen ilo ovat keskeisimmät arvot omassa opetuksessani. Opetustyön kehittäminen on jatkuva prosessi ja tuo yhä uudelleen pohdittavaksi pedagogisia vaihtoehtoja ja näköaloja. Elävä ja avoin suhtautuminen omaan työhön pitää motivaation korkealla ja työn antoisana vuodesta toiseen. Ajattelen opettajana, että voin oppia paljon myös lapsilta ja nuorilta itseltään työssäni. Koen oppineeni paljon myös tutkimusajana kevätlukukauden 2018 pianotunneilla toteutuneista oman musiikin tuokioista.

Koin tunneilla erilaista vapautta, kun aloitimme useimmiten oppitunnit omalla musiikilla. Ilmapiiri oli kokemukseni mukaan vapautuneempi ja positiivisempi, kun vertaan vaikkapa läksyasteikon kuulustelulla alkavaa oppituntia. Tämä toi myös itselleni myönteisesti ja innokkaasti virittyneen mielialan oppitunnin alkuun, joka varmasti heijastui oppilaalle luoden hyvää tunnelmaa soittotunnille. Toisinaan huomasin parin oppilaan kohdalla tietynlaista varautuneisuutta improvisoinnin alkaessa, mutta rohkaisin heitä parhaani mukaan heittäytymällä itsekin improvisoimaan. Yhteinen luova hetki oppitunnin alussa viritti mielestäni sekä oppilaan, että opettajan avautumaan ennakkoluulottomasti luovalle musiikilliselle hetkelle. Tämä edellytti kuitenkin hyvää vireystilaa molemmilta, ja uskallusta poistua totutusta kuviosta.

Oppilaiden soivat tuotokset ylittivät odotukseni moninkertaisesti. Sain kuulla kevään mittaan upeita ja koskettavia improvisaatioita ja sävellyksiä. Yllätyin siitä, kuinka rohkeasti lapset ja nuoret tulkitsivat musiikin avulla sisintään. Mielikuvituksen määrä ylitti huijasti oman aikuisen mielikuvituksen. Koin, että oppilaissa on huikea määrä potentiaalia. Samalla pohdin, mikä määrä potentiaalia jää käyttämättä aikuisjohtoisessa ja pelkästään traditioon nojaavassa soitonopetuksessa. Jäin miettimään, kuinka oppilaita voisi opettaa siten, että heissä oleva mielikuvituksen rikkaus, musisoinnin ilo ja rohkea tulkinta pääsisi kukoistamaan.

Säveltäminen ja improvisointi ei näyttäytynyt kuitenkaan helppona ja itsestäänselvänä toimintamuotona, vaikka oppilailla oli hyvin pohjustettu tilanne opiskeluun. Oppimisen näyttämö ilmeni samankaltaisena myös oman musiikin parissa. Oppilas, joka oli erinomaisesti panostanut klassisen musiikin opiskeluun ja kehittynyt siinä huomasti, kertoi myös prosessin päätteeksi nauttivansa yhä eniten klassisten sävellysten soittamisesta. Oppilas, jolla oli hankaluuksia harjoitella ja lukea nuotteja, koki samankaltaisia haasteita myös oman musiikin parissa. Oppilaat, joille pianonsoiton opiskelu oli mielekästä ja sujuvaa, kokivat myös oman musiikin parissa tehtävän työn mielekkänä ja sujuvana.

Haastatteluissa oli hienoa päästä keskustelemaan oppilaiden kanssa kuluneesta kaudesta. Arvelin kuulevani pääosin myönteistä palautetta koetusta periodista, mutta yllätyin monien oppilaiden suuresta inokkuudesta omaa musiikkia kohtaan. Itse koin, että oman musiikin parissa työskentely toi uudenlaisen tulokulman soitonopiskeluun, josta voivat hyötyä kaikki oppilaat omalta kantiltaan. Klassiseen musiikkiin perehtyneet oppilaat voivat oppia uusia näkökulmia musiikkiin ja rikastuttaa vaikkapa emotionaalisia tulkintataitojaan musiikissa. Nuoteista harjoittelemisen haasteita kokevat oppilaat voivat improvisoidessaan vapautua hetkeksi nuoteista ja nauttia puhtaasti musisoinnista ilman nuoteista lukemisen taakkaa. Sävellystyössä taas oppilaat saavat hyvän mahdollisuuden kehittää pianistille tuiki tärkeää nuotinlukutaitoaan ja teosten kokonaisvaltaista hahmottamista parantavaa tietämystään. Monipuolista ohjelmistoa ja omaehtoisuutta toivovat oppilaat pääsevät toteuttamaan enemmän itseään oman musiikin parissa ja voivat saada motivaatiota kohotettua kaikkea musiikin opiskelua kohtaan. Hyödyt ovat mielestäni lukemattomat.

Opettajalta vaaditaan heittäytymistä, innokasta ja luovaa asennetta ja ennakkoluulottomuutta – samaa, mitä oppilailta vaaditaan improvisoinnissa ja säveltämisessä. Kun opettaja uskaltaa kääntää katseensa kohti tuntematonta, voidaan nähdä oppilaan kanssa aivan uudenlaisia maisemia.

3.4 Analyysi

Laadullisessa analyysissä tähdätään tutkittavan kohteen kokonaisvaltaiseen ymmärtämiseen (Lähdesmäki, Hurme, Koskimaa, Mikkola & Himberg 2018). Tutkimusaineistoa analysoimalla saadaan tiivistettyä, jaoteltua ja selkeytettyä tutkimuksessa kerättyä tietoa selkeäksi tietopakettiä lukijoille. Tutkija eriyttää tuloksia, vertailee niitä keskenään ja saa näin luokiteltua tietoa paremmin hahmotettavaan muotoon. Laadullisen tutkimuksen

aineiston analysoiminen antaa tutkijalle mahdollisuuden ottaa mukaan oma näkökulmansa ja tulkintansa aiheeseen. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.)

Hyvä analyysi on perinpohjaisesti mietitty ja käsitelty sekä pohjautuu varsinaisiin tutkimuskysymyksiin. Äänitettyjen aineistojen litterointi sanatarkaksi tekstiksi helpottaa aineiston käsittelyä ja jäsentelyä. Tekstejä järjestelemällä ja ryhmittelemällä päästään aineiston analysoimisessa ja tulkitsemisessa eteenpäin. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.) Aineiston analyysissä tutkija pääsee pohtimaan merkityksiä haastateltujen kysymysten taakse. Kun tutkimusaineisto on luokiteltu, tutkija pääsee syventymään aineistoon pohtien, vertaillen ja vetäen omat tulkintansa ja johtopäätöksensä asioista. Tutkijan tulee huomioida analysointiprosessissa jatkuvasti tutkimuskysymykset, joihin etsitään vastauksia aineistoa käsitellessä. Tutkija linjaa oman näkemyksensä tutkimuksesta käsitellessään aineistoa ja tutkimuskysymyksiä. Hyvällä ja selkeällä työskentelytavalla ja raportoinnilla tutkija takaa tutkimuksensa luotettavuuden ja läpinäkyvyyden lukijoille. Aineiston käsittelyssä voidaan löytää uutta, kiinnostavaa tietoa tutkittavasta ilmiöstä. Työvaiheiden ja valittujen rajausten tarkka avaaminen lukijalle lisää tutkimuksen luotettavuutta. Pelkkä aineiston jakaminen ryhmiin ei vielä ole analysointia, vaan vasta syvempi analysointiprosessi voidaan käsittää tutkimuksen analysoinniksi. Syvempää analysointia ohjaavat tutkimuskysymysten asettamat linjaukset tietojen käsittelyssä. (Ruusuvoori & Nikander & Hyvärinen 2010, 9–10, 13, 15–20, 27.)

Kvalitatiivisen analyysin todenmukaisuutta voidaan parantaa määrittelemällä seikat, joihin tulkinta perustuu. Tällöin lukija pääsee mahdollisimman tarkasti seuraamaan tutkijan analyysiprosessia ja ymmärtämään hänen tekemänsä tulkinnat. (Mäkelä 1995, 57–59.) Prosessi pitää sisällään tutkimusaineiston keräämisen jälkeen aineiston luokittelun, jota seuraa päättely ja tulkinta. Tutkimusaineiston keruussa on oltava erityisen tietoinen siitä, että tutkija voi omalla toiminnallaan vaikuttaa saatavaan tutkimusaineistoon. Toisaalta tutkijan on syytä pohtia suhdetta saatuun aineistoon ja siihen, kuinka tieto saatetaan parhaalla mahdollisella tavalla eteenpäin jaettavaksi muille ihmisille. Tutkija prosessoi aineistoa analysoiden ja tulkiten. Aineistoon tulisi suhtautua kriittisesti pohtien tutkimuksen luotettavuutta. Luotettavuuteen vaikuttavat niin aineiston riittävyys ja merkittävyys, kuin analyysin onnistuminenkin. (Mäkelä 1995, 45–48.) Aineiston kylläntyminen tarkoittaa sitä, että aineistoa on saatu kerättyä riittävän paljon, jotta tieto on luotettavaa ja uutta tutkimustietoa ei enää ilmaannu. Ongelmana on rajan vetäminen ja ennakoiminen tutkimusta suunnitellessa ja toteuttaessa. Olennaista on suunnitella tutkimus siten, että

aineiston analyysi sujui mahdollisimman johdonmukaisesti ja järjestelmällisesti. Tällöin tutkimusta voidaan pitää myös toistettavissa olevana ja toisaalta arvioitavissa olevana, jolloin koko tutkimusprosessi avautuu muille ihmisille. (Mäkelä 1995, 52–53.)

Aloitin analyysivaiheen purkamalla haastatteluäänitteet litteroiduksi sanatarkaksi tekstiksi. Työvaiheen jälkeen pääsin lukemaan ja teemoittelemaan tekstejä. Merkitsin tekstiin eri väreillä eri teemojen kohdat. Näin tekstistä oli helpompaa vetää yhteen asioita käsiteltävien aihepiirien alle. Tulosluvussa käsittelen teemoittain esiin nousseita kohtia. Pääteemoiksi nousi oppilaiden puheesta oman musiikin tekemisen hyvät ja huonot puolet, haasteet, toiveet, ja merkitykset. Oppilaat esittivät näistä osa-alueista perusteltuja näkemyksiä, joiden pohjalta on mielestäni tärkeää kehittää opetusta. Pääpaino tutkimuksessani on oman musiikin tekemisellä soittotuntikontekstissa, mutta oppilaat kertoivat myös oman musiikin tekemisen vaikutuksista laajemmin musiikin opiskelussaan ja elämänpiirissään.

3.5 Tutkimusetiikka

Tutkimuseettinen neuvottelukunta edistää hyvää tieteellistä käytäntöä opetus- ja kulttuuriministeriön asettamana. Tutkimusetiikka merkitsee rehellisyyttä ja vastuuntuntoisuutta tutkimusprosessissa. (Varantola, Launis, Helin, Spooft & Jäppinen 2013, 4–5.) Tutkimuksessa on pyritty tieteellisesti eettiseen toimintaan, jossa tavoitteena on tutkimuksen riippumattomuus ja itsenäisyys. Tällöin tutkija asettaa huolellisen ja pyyteettömän tieteellisen työn ensimmäiseksi tavoitteekseen ja jättää toissijaiset vaikutukset tai henkilökohtaiset pyrkimykset sivuun. (Kuula 2006, 25–26.)

Informointi on tärkeä osa eettistä valmistautumista ja prosessin edetessä suoritettavaa toimintaa. Tutkittaville tulee olla selvää, kuinka heidän henkilötietojaan käsitellään ja säilytetään prosessin aikana. Eettinen velvollisuus on tiedottaa kaikkia tutkittavia huolellisesti ja kattavasti heitä koskevista asioista. Huolellinen tiedotus lisää luottamusta tutkijaan ja tekee tutkimuksen uskottavaksi ja läpinäkyväksi. Hyvän informaation saatuaan tutkittava voi tehdä päätöksen tutkimukseen osallistumisestaan. Tutkittavien informointi sisältää kattavat ja riittävät tiedot tutkijasta, tutkimuksen aiheesta, tutkimuksen kulusta, tutkittavien anonymiteetistä ja osallistumisen vapaaehtoisuudesta, sekä aineiston käsittelystä ja sen säilytyksestä. (Aineistohallinnan käsikirja 2018.)

Lapset kuuluvat ihmisryhmään, joka ei pysty itse määräämään tai arvioimaan tutkimukseen osallistumista. Tällöin huoltajien kirjallinen suostumus on pyydettävä ennen tutkimukseen osallistumista. Lasta tulee kuunnella kuitenkin kunnioittamalla hänen omaa toivettaan osallistumisestaan. Lähtökohtana on noudattaa eettisesti hyviä tutkimusperiaatteita ja Suomen lastensuojelulakia. Lastensuojelulain mukaan 12-vuotiaat lapset ovat kykeneviä kertomaan omasta osallistumisestaan, mutta useimmiten myös vanhempien suostumus on perusteltua. Tutkija arvioi tilanteet tapauskohtaisesti. (Kuula 2006, 147–151.)

Eettisistä kysymyksistä nousee esiin myös laadullisen tutkimuksen tutkijan ja tutkittavan välinen suhde. Epämuodollisempi ja vapaampi suhde lisää tutkijan vastuuta siitä, että hän toimii eettisesti parhaimmalla mahdollisella tavalla niin tutkimuksen luotettavuuden kuin tutkittavan hyvinvoinninkin kannalta. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.) Oppilaan hyvinvointi ja turvallisuus on turvattava koko haastattelun ajan. Vanhempien ohella myös lapsella tulee olla mahdollisuus päättää osallistumisestaan tutkimukseen. Ruoppilan mukaan (1999, 28–29) Aldersonin ohjeet lasten haastattelijalle kertovat seuraavaa: tutkijan tulee pohtia, voiko lapsen yksityisyys ja luottamuksellisuus vaarantua, ja onko lapselle haittaa tai hyötyä tutkimuksesta. Tutkijan tulee pyytää tutkimuslupa kaikilta osapuolilta ja oppilaitokselta ja annettava kaikki tarvittava informaatio asianosaisille. Tutkittavien anonymiteetin turvaaminen on äärimmäisen tärkeää tutkimuksen jokaisessa vaiheessa. (Ruoppila 1999, 26–49.) Ihmisiä tutkittaessa on erityisen tärkeää kiinnittää huomiota eettisiin näkökohtiin, jotta tutkittavat ovat varmasti turvassa eri näkökulmista katsottuna. Tutkittavien yksityisyys ja turvallisuus on pystyttävä takaamaan, heillä on oltava mahdollisuus päättää osallistumisestaan tutkimukseen riittävien tietojen perusteella, ja heidän yksityisyyttään tulee kunnioittaa koko tutkimusprosessin ajan. (Kuula 2006, 60–65.)

Anonymisointi suojelee tutkimuksessa mukana olevien oppilaiden yksityisyyttä ja turvaa sen, ettei kenenkään nimi tai henkilöllisyys paljastu tutkimuksen lukijoille. Tutkimustietojen käsittelyn on oltava huolellista, tarkkaan suunniteltua ja tarkoituksenmukaista, jotta tutkittavien anonymiteetti voidaan turvata koko prosessin ajan. (Kuula 2006, 75–77, 87–90.) Tutkittavien anonymisointi eli tunnistettavuuden poistaminen on merkityksellinen vaihe aineiston käsittelyssä. Tavoitteena on poistaa tutkittaville mahdollisesti aiheutuvat epäsuotuisat seuraukset heidän kertomiensa asioiden perusteella. Tutkijan tehtävänä on huolehtia, että ketään tutkittavaa ei voida aineiston perusteella tunnistaa. Laadullisen aineiston anonymisointiin kuuluvat luonnollisesti oppilaiden tunnistetietojen poistaminen

jo litterointivaiheessa. Tutkija voi tarvittaessa ja harkinnan mukaan poistaa tai muuttaa arkaluonteisia tai muuten paljastavia tietoja. (Kuula 2006, 200–201, 204, 214–217.)

Tutkimuksen toteutuksessa pyrin huomioimaan oppilaiden edun mahdollisimman huolellisesti. Opetus toteutettiin siten, ettei kenenkään eteneminen soittoharrastuksessa häiriintyisi, vaan opiskelu päinvastoin tukisi muitakin musiikkiopiston opintoja. Tavallisesti soittotunti sisältää teknisten harjoitteiden lisäksi työstettävien teosten harjoittamista eri keinoin ja oppilaan auttamista monipuolisesti eteenpäin soittoharrastuksessaan. Kun työskentelyn lähtökohtana on valmiiksi sävelletty teos, asettaa se tietyt reunaehdot opiskelun etenemiselle. Oman musiikin soittohetkessä lähtökohtana olikin oppilas ja hänen musiikkinsa, mikä tarjosikin erilaisen ja virkistävän suunnan soittotuntien luoville hetkille. Huolehdin siitä, että opetuskokeiluni sisällöt noudattivat musiikkiopiston opetussuunnitelmaa ja sopivat jokaisen oppilaan omaan etenemiseen opetusohjelmassa. En halunnut aiheuttaa ylimääräistä vaivaa tai paineita kenellekään tutkimukseeni osallistumisesta, vaan toivoin, että tutkimus toisi iloa ja hyötyä osallistujille. Suhteutin muut läksyt ja tehtävät siten, että kokonaisuus oppilaalle olisi työmäärältään ja kuormittavuudeltaan mahdollisimman lähellä tavallista työmäärää. Kerroin oppilaille, että ainoa ylimääräinen tekeminen olisi kevätkauden päätteeksi sovittava korkeintaan tunnin mittainen keskustelutuokio, jonka sitten äänittäisin ja litteroisin. Korostin kaikkien anonymiteettiä ja aineiston huolellista käsittelyä joka vaiheessa, jotta kaikki voisivat turvallisesti ja luottamuksellisesti heittäytyä tutkimukseeni mukaan. Lähtökohtana oli, että tutkimukseen osallistuminen toisi kaikille oppilaille parannusta soitto-opiskeluun, sekä iloa ja myönteisiä kokemuksia musisoinnin parissa.

4 Tulosluku

Tulosluvussa ennen kaikkea oppilaat pääsevät esille. Oppilaat kertoivat kokemuksistaan oman musiikin tekemisestä ja esittivät kehitysehdotuksia musiikkiopintoihinsa.

Luvussa 4.1 kuullaan vastauksia tutkimuskysymykseen nro 1: ”Miten oppilaat kuvailivat kokemuksiaan sävellysprosessista?” Luvussa 4.1 kuvataan oppilaiden kokemuksia omasta musiikista: oppilaat kertovat sekä myönteisistä että kielteisistä kokemuksista sekä säveltämisen tuomista haasteista. Oppilaat kertovat myös omaa musiikkia ja musiikkiharrastustaan koskevista toiveistaan.

Luvussa 4.2 kuullaan vastaukset tutkimuskysymykseen nro 2: ”Miten säveltäminen on yhteydessä oppilaiden kokemaan kokonaisvaltaiseen musiikinoppimiseen?” Luvussa 4.2 oppilaat kuvaavat kokemuksiaan säveltämisen merkityksestä soitonopiskelussa. Oppilaat kertovat oman musiikin merkityksestä ja säveltämisen vaikutuksista musiikillisten taitojen kehittymiseen, musiikkisuhteeseen, hyvinvointiin ja itseilmaisuun sekä tyytyväisyyteen soittoharrastuksen suhteen.

4.1 Oppilaiden kokemukset säveltämisestä ja oman musiikin tekemisestä

Oppilaat kertovat kokemuksiaan oman musiikin tekemisestä ja arvioivat monipuolisesti musiikkiopintojaan. Oppilaiden nimet on muutettu litterointivaiheessa anonymiteetin turvaamiseksi tunnuksiksi O1, O2, jne. Tutkija erottuu nimikkeellä H. Oppilaat arvioivat haastattelujen yhteydessä pisteyttämällä erilaisia musiikkiopintoihin liittyviä osa-alueita. Janan (ks. liite 3) avulla pisteyttäen omaa musiikkia ja musiikkiopintoja oli helpompi arvioida ja puntaroida. Pisteiden antaminen innosti oppilaita perustelemaan ja erittelemään tarkemmin omia kokemuksia aiheesta. Oheisessa taulukossa (ks. taulukko 3) on oppilaiden antamia pisteitä asteikolla yhdestä kymmeneen katsomalla janaa.

TAULUKKO 3. Oppilaiden antamia pisteitä eri osa-alueille.

Oppilas	TYYYTYVÄISYYS MUSIIKKIOPINTOIHIN	OMAN MUSIIKIN PROJEKTI KEVÄTLUKUKAUDELLA	OMAN MUSIIKIN TÄRKEYS	OMAN MUSIIKIN HYÖDYLLISYYS
O1	10	9	6	6
O2	9	9	9,5	8
O3	10	10	9	9,5
O4	9	7	5	5
O5	9,5	9,5	9,5	9
O6	9	9	10	10
O7	9,5	9,5	7,5	6,5
O8	9	8,5	7	9
O9	10	7,5	9,25	9
<i>keskiarvo</i>	9,44	8,78	8,08	8,00

4.2.1 Myönteiset kokemukset

Oppilaat antoivat mukavuuspisteitä kevätkauden oman musiikin jaksosta keskiarvolla 8,78. Pyysin oppilaita arvioimaan nimenomaan sitä soittotunnin osiota, jossa teimme oman musiikin parissa improvisointi- ja sävellystyötä. Kuusi oppilasta antoi arvosanaksi numeron 9 tai 10, ja kolme oppilasta piti prosessista numeroiden 7–8,5 verran. Kaikkien oppilaiden mukaan oman musiikin tekeminen oli myönteistä ja mielekästä. Joukosta erottui kuitenkin korkeamman arvosanan antaneet kuusi oppilasta, jotka selvästi kokivat työskentelyn erityisen mukavana, sekä kolme keskivertonumeron antanutta oppilasta, jotka suhtautuivat prosessiin neutraalimmin. Oppilaiden kertomusten mukaan kukaan ei kokenut prosessia epämiellyttävänä.

Säännöllisessä oman musiikin parissa työskentelyssä mainittiin hyvänä puolena mahdollisuus oppia paljon uusia työtapoja säveltämiseen ja improvisointiin. Satunnaisissa soitotutuntikokeiluissa oppiminen jäi pinnallisemmaksi, mutta viikoittaisessa lyhyessäkin tuokiossa ehtii edetä suurin harppauksin, kun asioita harjoitellaan säännöllisesti.

Oppilas O5 arvosti säännöllistä työstämistä ja uusien näköalojen avautumista omaan musiikkiin. Kevätlukukauden prosessi oli oppilaan mielestä erittäin mukava. Oma luovuus pääsi kehittymään ja ideointi musisoidessa sujui helpommin ja luontevammin. Oppilas koki löytäneensä uusia ulottuvuuksia omaan ilmaisuunsa ja musisointitaitoihinsa.

O5: Joo, siis...ku ennen ennen niinku tätä sessiota se on ollu aika sellast hyvin vapaata ja niinku siel sävellystyöpajassa sai vähä niinku jotai niinku fiillistä siihe, tai sai sit niinku miten sitä pitäis toteuttaa. Mut nyt niinkun, ku sitä on viikottain sen kanssa pohtimassa ja kokoajan niinku se juttu...niinku mitä tavallaan kehittää, ja sit aina ku tulee näit uusii vinkkejä niinku, ei aivan yhtä tai kahta vaan iha viikottain uusii juttui et mitä voi hyödyntää, nii se se se antaa tosi paljo....niinku iha yleisesti kekseliäisyyttä ruokkimaan että...ei oo ainoastaan se yks...tapa mihin on tavallaa jymähtäny vaan on se vaan...siihe tuoda avaa kokoajan uusia tapoja.

H: Joo. Mites tota, miltä tää kevätlukukauden aikana tehty opiskelu on tuntunu että...pystyisitsä arvioidaan tällä asteikolla pisteyttämään että mitä sä oot siitä pitäny?

O5: No kyllähän mä sen tonne yheksän kympin väliin vetäisin että... on ollu tosi tosi mukavaa ja...sil-lai.

H: Joo. Mitäs siinä on ollu niinku sellasta plussaa tai?

O5: Sitä tulee niinku...ku ei osaa ite tavallaa hakeutuu semmoseen niinku tilanteeseen että...joku vähän kertois että miten niinku näit juttui tehään, ni sit ku ne tuodaan tällain...esille niin, se on niinkun...paljon...sellai niinku..tää onnistuu helpommi sillee ja sit pystyy aina nappaamaa niit vinkkejä sieltä ja....

...Mm no siitä että pysty totanoinii just se että pystyy ruokkimaan sitä omaa säveltämistä. Sitä omaa musiikkia ja niinkun saa..saa tosi paljon uutta siihen. Et niinku...huomannu just sen että nyt ku tulee niit improja, siis nyt kehittää tosi paljo uusii juttui mitä ei puol vuotta sitten kehittäny...

...Ni tulee täysin uus niinku...tommone ulottuvuus.

Oppilaat nauttivat omaehtoisuudesta ja siitä, että he saivat itse päättää soittonsa sisällöstä. Opettajan ohjeet raamittivat tehtävää sopivan väljästi, jolloin oppilaiden omaehtoisuus korostui ja antoi tilaa luovuudelle ja keksinnälle. Positiiviseksi puoliksi mainittiin erityisesti improvisaatio, joka oli oppilaiden mukaan aina kivaa. Yksi oppilas korosti opettajan kanssa tehtyjen yhteisten improvisaatioiden mielekkyyttä; nelikätissoitossa pystyy vapautumaan ja keksimään uusia ideoita rauhassa. Samalla opettaja inspiroi ideoimaan omalla soitollaan ja musiikillisilla ajatuksillaan.

Onnistuminen tehtävissä oli myös yksi positiiviseksi asiaksi nostettu seikka. Oman työnsä tulosten konkretisoituminen vaikkapa valmiin sävellyksen muodossa oli oppilaille tärkeä onnistumisen mittari. Sinnikkyys ja oman työn tulos oli muutaman oppilaan vastauksissa kaikkein mukavin asia sävellystyössä. Oppilaat olivat erityisen tyytyväisiä ja ylpeitä omiin sävellyksiinsä ja osasivat arvostaa omaa työtään.

Positiiviseksi puoliksi nousi kaikilla oppilailla oppiminen; oppilaat arvostavat tehokasta, mielenkiintoista ja uudenlaista kokonaisvaltaista oppimistapaa. Improvisoidessa ja säveltämisessä analysoidaan musiikkia, keskustellaan musiikista, käsitellään musiikin teoriaa, ja pohditaan tulkinnallisia seikkoja niin emotionaalisesta kuin teknisestäkin näkökulmasta käsin. Kehittyminen soittajana oli oppilaiden vastauksissa tärkeä asia. Improvisointi ja säveltäminen nähtiin kokonaisvaltaisena ja musiikillista ymmärrystä kehittävänä oppimismuotona pianonsoitossa.

Oppilas O6 kuvaili oman musiikin tekemisestä opittavia asioita seuraavasti:

O6: Mmm mä on tykänny tosi paljo niistä et, ku sä vaik soitat jotain, ni mä soitan sit siihe päälle. Ne on tosi, tosi kivoi...siis ku kokonaisuudessaa mä oon vaa tykänny tästä niinku...sit et me tota...ollaa analysoitu niitä..niitä niinku tunnelmia että minkälaisista tota...halutaa luoda. Et mikä on se niinku tavote...Et minkälaisilla eh..niinku..et siinä oppii tosi paljo niinku pianooki sillee et minkälaisilla soinnuilla ja...intervalleilla ja tälläsillä näin...niin et, miten sä niinku, et miten se piano sit niinku pelittää siihen...Niin tota...niin siinä on niinku siis saanu tosi paljon myös niinku...ja tajunnu sitä et pitää niinku oppia vaan ymmärtää sitä pianoa tosi paljo enemmän jos halua tehdä omaa musiikkii. Ja niinku luoda sellasii kappaleita mitä niinku on päässä...On ollu hienoo olla osana tätä...et tosi, tosi kyl kiva että...tämmönen niinku...tutkimus oli ja täs on ite niinku oppinu tosi paljon, että ku on vaik kirjottanu sitä oppimispäiväkirjaa nii tota, niin sit ku on kirjottanu niitä, sit ku on tullu taas joku uus ajatus tai sillee et, ai nii tälleeki mäki ajattelin että...Et on täs kyl oppinu tosi paljo itekki.

Kaikkein mukavimmaksi asiaksi nostettiin oman luovuuden ja ilmaisun kehittyminen musiikissa. Oppilaiden vastauksista nousi vahva halu tuoda musiikilla esiin omia ajatuksia ja tunteita. Musiikki nähtiin ikään kuin kielenä, jonka avulla voidaan ilmaista syvimpiäkin ajatuksia ja tunteita. Oman sisäisen ajatusmaailman ilmentäminen musiikilla oli oppilaista palkitsevaa ja merkityksellistä.

Omaa musiikkia luodessa oli kiinnostavaa pohtia jo olemassa olevien sävellysten ideoita ja inspiroitua niistä omaa sävellystä luodessaan. Erilaisten musiikillisten elementtien hyödyntäminen omassa sävellyksessä oli hänestä kiehtovaa. Oppilas O3 oli tyytyväinen sävellykseensä, joka oli erilainen, kuin aikaisemmat omat kappaleet. Hän koki onnistuneensa uudenlaisen musiikin luomisessa.

O3: Hyvät puolet on mun mielestä sitä että mä saan vähäsen ää...käyttää vähäsen sitä inspiraatiota muista kappaleista, öömm...sain myös vähäsen sitä erilaisia voimakkuus, voimakkuuksia, ööömm...halusinkin tehdä sellaisen jossa on duuria ja mollia, ja ...se onnistui ihan hyvin niinkin. Mmmnoo, mm...no onnistuin enemmänkin siinä mitä halusinkin tehdä, että oli yks paikka jossa oli korusäveliä, ja...oikeesti minä halusinkin laittaa sinne korusäveliä ja...ja...se onnistui kyllä. Ja pysyinkin vielä soittamaankin sitä vielä ja joka oli ihan hyvä juttu. Mmm..onnistuin myös siinä B-osassa, ensin luulin että mulle ei ole enää mitään mielessä mitä voisin tehdä laittaa sinne, mutta tuli jotain mieleen ja käytin sitä inspiraatiota ja...silloin mä onnistuin tekemään ja luomaan jotain..uutta.

Pyysin oppilaita kuvailemaan asioita, jotka tuntuivat helpolta kevätkauden jaksolla. Neljän oppilaan mielestä improvisointi tuntui kaikkein helpoimmalta. Kun sääntöjä on vähän, jää tilaa omalle keksinnälle ja eräs oppilas kuvasi improvisointia parhaimmillaan ”flow-tilana”, jossa voi jatkaa vaikka kuinka kauan soittamista. Kahden oppilaan mielestä säveltäminen tuntui helpoimmalta. Kolmen oppilaan mielestä helpoimmat asiat prosessissa olivat ideoiden kehittäminen, tunnelman luominen kappaleeseen, tai musiikin keksiminen tarinan pohjalta. Oppilaat kertoivat onnistuneensa erityisesti oman sävellyksensä kanssa. He kertoivat olevansa tyytyväisiä kappaleeseensa ja kehitelleensä siitä toiveensa mukaisen.

Nuoteista vapautuminen ja oman keksinnän vapaus oli oppilas O4:lle mieluista musiikissa. Hän oli erityisen luonteva ja etevä improvisoinnissa. Improvisoiminen oli oppilaan mielestä hausempaa, kuin sävellysten opettelu nuoteista.

H: ...mistä pidit eniten?

O4: No, improvisoisesta, koska mä tota...keksin siihen aika paljo asiaa...niinku ite...ettei niinku just jostai paperilt tarvi vetää prima vistana jotai nuottei ni se on paljo hausempaa niinku keksii ite.

Oppilaat kertoivat mielellään tutkimuksen myönteisistä puolista sekä hyödyistä itselleen ja heidän oli helppo keksiä perusteita oman musiikin mielekkyydelle. Improvisointi ja säveltäminen jakoivat mielipiteitä jonkun verran, mutta jokainen oppilas löysi mielekkään oman musisoinnin muodon jommasta kummasta lajista.

4.2.2 Kielteiset kokemukset

Pyysin oppilaita kertomaan mahdollisimman avoimesti ja myös kriittisesti kokemuksistaan sävellysprosessista. Hyvien puolien lisäksi oppilaat osasivat eritellä hyvin huomioitaan huonoista puolista. Vaikka kokemukset olivat positiivissävyytteisiä, pyysin pohtimaan asioita, jotka eivät olleet oppilaiden mielestä täyden kympin arvoisia. Vaikka oman musiikin tekeminen osana pianotunteja oli mielekästä, löytyi siitäkin joitakin huonoja puolia. Ajankäytön lisäksi miinuspuoliksi mainittiin tehtävien haastavuus. Kaksi oppilasta nosti esiin omat suorituspainet ja jännityksen, mikä ilmeni aluksi improvisoidessa. Tunne kuitenkin helpotti kevätkauden edetessä.

Pyysin oppilaita kertomaan, mistä asioista he pitivät vähiten. Yksi oppilas mainitsi pitäneensä vähiten oppimispäiväkirjan pitämisestä, vaikkakin koki sen hyödylliseksi itselleen. Oppimispäiväkirjan pitämiseen kului aikaa. Jos kirjoitus heti tunnin jälkeen unohtui, muutaman päivän kuluttua oli hankalampaa muistella tehtyjä harjoitteita. Kahden oppilaan mielestä oman kappaleen kokoaminen ja suunnittelu oli kaikkein vaikeinta. Yksi oppilas mainitsi pitäneensä vähiten siitä, jos hän ei päässyt etenemään sävellystyössä. Tosin hän oli jälkikäteen tyytyväinen, ettei luovuttanut, vaan jatkoi työtä loppuun saakka. Yhden oppilaan mielestä kotona tehtävät sävellykseen liittyvät läksyt olivat tylsintä. Hän olisi mieluummin tehnyt työtä ainoastaan oppitunneilla. Neljän oppilaan mielestä ikävin vaihe oli sävellyksen nuotintaminen.

Kuusi oppilasta kertoi, että haittapuolena oli aika, joka oli pois tavallisilta soittotuntitehtäviltä. Samoin kotona säveltämiseen meni aikaa ja kotiläksyä oli siinä mielessä normaalia enemmän. Kahdella oppilaalla oli samanaikaisesti meneillään tasosuoritusohjelman valmistelu, jolloin sävellystyö hieman aiheutti haastetta ajankäytössä. Heidän kanssa teimme ratkaisun, että joustavasti konserttien ja valmisteltavien kappaleiden mukaan käytimme aikaa omalle musiikille siten, että kumpikin osa-alue etenisi mahdollisimman jouhevasti. Yksi oppilas oli kuitenkin sitä mieltä, että sekä tasosuoritusohjelman että sävellyksen valmistelu samanaikaisesti sujui mutkitta. Oppilaat halusivat myös hyödyntää omasta toiveestaan sävellystään tasosuoritusohjelmassaan. Näin harjoiteltavien kappaleiden määrä pysyi kohtuullisena, vaikka itse sävellystyöhön oli laitettava ylimääräistä aikaa.

Oman musiikin tekemiseen saattoi liittyä oppilaan mielensisäisiä kynnyksiä, joiden yli ei ollut aluksi helppoa päästä. Oppilas O6 kuvaili sävellysprosessin aiheuttaneen itsetuntoon

liittyviä haasteita. Oman musiikin luominen oli hänelle erittäin tärkeää, ja omien vaatimusten ja toisaalta realiteettien kohtaaminen ei aina ollut mutkatonta. Heittäytyminen ja itsensä likoon laittaminen prosessissa vaati paljon uskallusta ja verotti henkisiä voimavaroja. Oman sävellyksen työstämisprosessi eteni toisinaan hitaammin, kuin oppilas olisi toivonut. Oma työskenntelyotetta olisi voinut hänen mielestään vielä parantaa prosessin eteenpäin viemiseksi nopeammin. Tällöin olisi jäänyt vielä paremmin aikaa sävellyksen viimeistelyyn.

O6: No emmä kyl sanois et mitää haittaa oo mut....ehkä se väliläl vähä kolhii sitä sellast niinku itsevarmuutta ja ei..niinku että... sit ku on niit huonompia kertoja ku menee huonosti joku improvisointi tai menee joku ei...et ei just saa sitä kappaletta eteenpäin nii...Koska mulle se oman musiikin tekemine on niin tärkeä asia et se on tuol kymmissä, ni mä otan ne niinku oikeesti sillee että..et mä oon iha huono nytte. Et niinku, mä en niinku pysty onnistumaan ja..ja näin niin tota...Et ehkä niinku tollasii mut ne on ehkä sellasii emmä sano et se on haittaa, se on ehkä, se ei olis just nii tervettäköö jos mä ajattelisin et mä oon iha sikahyvä...ku ei se oo niin (heh)...

Oppilas O3 piti säveltämisestä paljon, mutta piti ajankäyttöä huonona puolena oman musiikin tekemisessä soittotunneilla. Läksyjä tuli tavallaan lisää, ja työmäärä kasvoi kotona.

O3: Se on mul tosi tärkeä että sitten..ööö....soitankin sitä öö....jota ite olen suunnitellut ja tehnyt, ja sitte sen vuoksi voi myös soittaa. Mutta se huono puoli siitä on että sitten vie enemmänki sitä...niin kuin aikaa siitä, ettei soittais muita kappaleita mitä pitää niin kuin läksyksi harjoitella. Ettö olisi tämä, et niin...joskus vain voi että ei oo mieli soittaa näin paljo kappaleita että ei oo mieli niin yksi lisää, mun mielestä se olisi huonompi puoli.

Oman musiikin harjoitteluun tunneille vähensi tavallisten soittokappaleiden harjoitus-aikaa, mutta oppilas O5 ei kuitenkaan nähnyt asiaa ongelmana.

H: Joo. Joo, mites tota mitä negatiivista sä oot havainnut. Mitä miinuksia tän kevään projektissa on ollu?

O5: Öööm...nyt on paha....et...emmä ymmä emmä oikee keksi siiset...joo välil ollaa käytetty ehkä vähän enemmän aikaa niin se on jääny sit siit niinku niiden soitettavien kappaleiden läpikäymisestä mut...ei se mun mielest oo välttämättä niinkää huono juttu.

Kysyessäni oppilaiden kokemuksia oman musiikin jakson aiheuttamista haitoista vastaukset olivat lyhyitä ja tulivat yleensä pitkän pohdinnan jälkeen. Eräs oppilas totesi, että opiskelustahan ei ole koskaan haittaa. Yritin kannustaa oppilaita kertomaan haitoista sanomalla, että asioissa on aina hyvät ja huonot puolensa. Tämä auttoi muutamaa keksimään mahdollisia haittoja kevätkauden opetusjaksosta. Kaksi oppilasta ei siitäkään huolimatta keksinyt mitään haittapuolia prosessista.

4.2.3 Haasteet

Säveltäminen koettiin yleisesti haastavaksi ja samalla myös arvostettavaksi taidonnäytteeksi, joka vaatii monenlaisia tietoja ja taitoja tekijältään. Omien kappaleiden säveltäminen oli antoisaa, mutta haastavaa. Pyysin oppilaita kuvailemaan asioita, jotka he kokivat

prosessin aikana haastavaksi. Kuusi oppilasta oli sitä mieltä, että haastavinta oman musiikin tekemisessä oli sävellyksen rakentaminen. Neljän oppilaan mielestä musiikin nuotintaminen oli haastavaa. Moni oli käyttänyt muun muassa Musescor- nuotinkirjoitusohjelmaa tietokoneella musiikin hahmotuksen ryhmätunneilla, mutta nuottien kirjoittaminen käsin oli haastavampaa. Haasteiksi kerrottiin nuottien paikkojen löytäminen viivas- toltta, varsien piirtäminen oikein päin, F- avaimen nuottien kirjoittaminen ja rytmien hah- mottaminen ja kirjoittaminen. Nuottien kirjoittaminen oli helppoa yhden oppilaan mie- lestä, mutta sen sijaan oman sävellyksen soittaminen oli haastavaa kahden oppilaan mie- lestä. Oma sävellys ei ollut välttämättä pianistisesti helppoa soitettavaa. Yksi oppilas toi- voi vielä monipuolisempaa lähestymistapaa omaan musiikkiin etenkin rytmimusiikin kautta.

Oppilaat suhtautuivat vaativasti ja kriittisesti omaan suoriutumiseensa ja toivoivat itsel- tään hyvää työskentelyotetta ja selkeää kehitystä taidoissa. Vaikka omaan työskentelyyn oltiin tyytyväisiä, siinä nähtiin parannettavaa ja kehitettävää. Yksi oppilas olisi halunnut kehittää vielä erilaisempaa, uudenlaista musiikkia sävellykseensä. Aikataulussa pysymi- nen olisi voinut olla kahden oppilaan mielestä heidän työskentelynsä osalta tehokkaam- paa. Nuotintaminen olisi voinut sujua paremmin kahden oppilaan mielestä, ja yhdeltä op- pilaalta jäi puuttumaan hänen toivomansa pedaalin ottaminen mukaan sävellykseen, kun musiikkiin ei sopinutkaan pedaali. Improvisoinnissa olisi ollut parantamisen varaa yhden oppilaan mielestä, ja toisen oppilaan mukaan omaa sävellystä ei ollutkaan helppoa oppia soittamaan sujuvasti. Yksi oppilas ei keksinyt mitään epäonnistunutta asiaa. Hän oli tyy- tyväinen onnistumiseensa kaikilla osa-alueilla.

Oman musiikin tekeminen vaati henkisesti oppilaalta O6 ponnisteluja, jotta hän uskal- taisi heittäytyä kokeilemaan improvisointia ja säveltämistä. Omat kriteerit ja muurit oli- vat joskus vapaan ilmaisun tiellä.

O6: Ööö mä tykkään tosi paljon vaan niinku miettii just sitä et, on ollu joitaki kertoi ku mä oon tullu, ni mä oon miettiny et ää...mun pitää ruveta improvisoimaa, et nyt jos tää menee huonosti niin mä alisuoriudun täällä tai jotain...Sitä mä oon miettiny, et mä koen ne semmosina suoritustilanteina valitettavasti...välillä, mut...mut sit kuitenkin...mä koen et se on tosi opettavaa.

Sävellysprosessi ei aina edennyt helposti. Kappaleen rakenteen hahmottaminen ja suun- nittelu tuntui haastavalta. Myös toisen käden säestyksen keksimisessä oli haasteita. Op- pilas O9:llä kappaleen tarina oli jo mielessä, mutta ajatusten pukeminen säveliksi ei su- junut aina mutkitta.

O9: No että, sit siit öö...ku keksii sitä sit siit öö..niit muotoja ku mä oon ollu et sen pitäis vähän niinku ns sopii siihe. Et, ei mitenkää sillee että vedän sitten..tota jotenkin..ööö...sävelelle. Että...sen pitäis olla niinku että...mennää johonki niinku...e -eri sävelelle silleen...sen tarinan mukana.

Säveltäessä oman soiton pukeminen nuoteiksi ei ollut aina mutkatonta. Erityisesti rytmisten kuvioiden hahmottaminen nuottikirjoituksena aiheutti oppilaalle O3 pohtimista.

O3: Noo just siinä melodiassa eli yks kerta oli että meni näin nopeasti ja mä en pystynyt just laskemaan monta kertaa tulisi sellainen ja se oli aika haastavaa. Silti jos mä hidastin niin se oli silti vaikeaa että...mä en osannut nyt et kuinka paljon kertaa se tulisi.

Myös oppilas O4 koki nuotinnuksen erityisen vaikeana, eikä siksi pitänyt sävellyksestä. Oppilas koki, ettei hänellä ollut taitoa säveltämiseen, koska nuottien hahmottaminen tuntui liian haastavalta. Musiikin kirjoittaminen paperille oli hänelle erittäin vaikeaa. Sen sijaan improvisointi oli mielekästä ja luontevaa. Oppilas koki nuottien kirjoittamisen käsin haastavana, ja kertoi harjoitelleensa sitä vähemmän. Tietokoneen ohjelmalla tehdyt nuotinkirjoitukset musiikin hahmotuksen tunnilla olivat helpompia. Seuraavassa katkelmassa oppilas O4 kuvaa nuottikirjoituksen haasteita:

H: ...miltä kevätkauden aikana tekemäsi opiskelu oman musiikin parissa tuntui, ja kuinka paljon sä pidit siitä asteikolla ykkösestä kymmeneen?

O4: Noo, säveltäminen koska mä en oo hyvä säveltämään....niin siinä mä en oo niin hyvä. Ööö, joten se ei ollu niin kivaa. Mut nää improvisoinnit ja nää oli aika kivaa. Mun mielest se on ehkä seittemän kautta kymmenen.

H: Joo. Eli mitkäs öö..kerroksä vielä mitkä oli ne plussat, eli hyvät puolet siinä oman musiikin...jutussa?

O4: Noo, improvisointi. Öööm, nää sointukäännösjutut, ja ...no miinuspuoli oli säveltäminen, koska mä oon huono siinä.

H: Mitä sä...missä sä koet..tai mikä osa-alue siinä tuntu siltä...

O4: No, ihan vaan niinku...niinku musiikin ke keksimine et siihen niinku paperille ni....ei vaan toimi.

Aikataulussa pysyminen ja tehokas työskentely olisi auttanut saavuttamaan tavoitteet tehokkaammin. Säveltämisen eteneminen olisi voinut olla oppilas O2:n mielestä sujuvampaa. Omien opiskelutaitojen suhteen hänen mielestään olisi ollut vielä parannettavaa, jotta tavoite olisi saavutettu ripeämmin. Systemaattisella ja säännöllisellä työskentelyllä oppilas olisi saanut projektin edistymään mielekkäästi.

H: Joo...Missä et onnistunut, tai oliko joku asia missä et omasta mielestä onnistunut?

O2: Noo, ei ehkä varsinaisesti mutta ehkä vähän se niinku että...sais niinku ehkä vähän niinku...nopeammalla tahdilla tehty et se niinku vähän asiat veny silleen. Ois voinu niinku saada pariin viikkoon tehty mut sit se venyki kuukaudeks tai jotain niin sit ehkä se aikataulussa pysyminen....

H: Joo. Mikähän siinä olis auttanut siinä aikataulussa pysymiseen?

O2: Emmä oo varma että ois kuitenkin taisiis niinku ois aina joka päivä tehny iha vähä ees niinku nii se ois edistäny asioita.

Oppilaat eivät kokeneet epäonnistuneensa millään oman musiikin osa-alueella, vaikka kehityskohteita tai haasteita löytyikin. Kaikki olivat yhtä mieltä, että he olivat onnistuneet

tehtävissä. Löytyi kuitenkin asioita, joissa oppilaat kokivat voivansa onnistua paremmin. Oppilailla oli erilaisia mietteitä asioista, joissa he olisivat omasta mielestään voineet onnistua paremmin. Keskusteluista nousi kuitenkin esiin, että asiat eivät olleet heille suuria ja päätavoitteet olivat onnistuneet prosessin aikana.

4.2.4 Toiveet

Pyysin oppilaita kertomaan toiveistaan oman musiikin tekemistä ja samalla myös koko musiikkiharrastustaan kohtaan, jotta tulevaisuudessa voisimme muokata soittotunteja mahdollisimman sopiviksi jokaiselle oppijalle. Kerroin, että musiikkiopistoihin tulee syksystä 2018 alkaen uudet opetussuunnitelmat, joihin sisältyy entistä enemmän vapautta edetä kullekin oppilaalle mielekkäimmällä tavalla. Myös säveltäminen ja improvisointi ovat mukana uudessa opetussuunnitelmassa. Pyysin oppilaita kertomaan heidän toiveitaan, jotta voisin muokata opetusta palvelemaan mahdollisimman hyvin juuri heidän tarpeitaan.

Oppilaat kertoivat muutosehdotuksistaan musiikinopiskeluunsa. Toiveet koskivat etenemistä, valinnanvapautta ohjelmiston suhteen ja vapaan säestyksen harjoittelemista. Omaehtoisuus ja omien toiveiden huomiointi parantaisi oppilaiden mukaan oppimisen tehokkuutta ja mielekkyyttä.

Oppilailla oli toivomuksia soittotuntiohjelmiston suhteen. Heidän vastaustensa perusteella valinnanvapaus tuntui innostavalta. Tuttujen kappaleiden tai rytmimusiikin yhdistäminen oman musiikin tekoon kiinnosti neljää oppilasta. Musiikkiopinnoissa ylipäätään toivottiin vielä enemmän valinnanvapautta ohjelmiston suhteen. Valinnanvapaus olisi toivottavaa pianotunneilla ja oppilaan toiveiden kuunteleminen olisi oppilas O2:n mielestä mukavaa.

O2: Mmmnoo, ei ehk sillee mitää erityistä, mut ehk just vähä sitä vapautta niinku myös biisivalintoihin ja...ööö...sellaseen et mitä niinku sit soitetaa ja millonki ja kuinka paljon ja sillee.

H: Joo. Mitä jos sä saisit ite valita ni minkälaisia kappaleita sä ottaisit?

O2: Mmm...no varmaa aika saman tyypisii ku mitä mul on nyt ollu, ja sit ehk vähä enemmän selasii niinku mitkä on ehk vähä sillee tutumpii, et joku on soittanu niit jo aikasemmi ja on kuulostanu kivalta, ni sitte tulee sillee et mä haluisin soittaa tän ku se oli kivan kuulone ja tällee.

Lukukauden aloitusjakso improvisaatiolla ja erilaisilla soittoharjoituksilla vei aikaa itse sävellystyöstä. Kevätlukukaudella ehdittiin säveltää yksi pianokappale kaikkien oppilai-

den kanssa. Osa oppilaista olisi mielellään käyttänyt vielä enemmän aikaa soittotunneistaan säveltämiseen. Neljä oppilasta olisi halunnut käyttää enemmän aikaa itse säveltämiseen ja mahdollisesti useampaan teokseen.

Pianisteilla oman musiikin tekemisessä vapaan säestyksen taidot olisivat erittäin tärkeitä, jotta saadaan koko pianon kapasiteetti melodioineen ja säestyksineen otettua käyttöön omiin sävellyksiin ja improvisointeihin. Kaksi oppilasta haluaisi harjoitella enemmän vapaata säestystä ja opetella käyttämään erilaisia säestyskuvioita, joita he voisivat hyödyntää omassa sävellyksessä. Tällöin kappaleeseen olisi helpompaa suunnitella erilaisia säestysvaihtoehtoja.

Improvisointi parin kanssa tai ryhmässä olisi tervetullutta ja rohkaisisi soittamaan ja ilmaisemaan omaa musiikkia. Oppilas O6 toivoi improvisaatioharjoituksia rytmimusiikkitaustan kanssa, koska omat intressit olivat ennen kaikkea rytmimusiikin puolella. Mahdollisimman monipuolinen oman musiikin opiskelu olisi hänestä hedelmällisintä. Esiintymiset erilaisissa, myös omalle ikäryhmälle sopivissa paikoissa toisivat mielenkiintoisen tilaisuuden tuoda omaa musiikkia esiin.

O6: Mm, no mua kiinnostaa itteeni tosi paljo just tommonen...toi rytmipuolen myös niinku yhdistäminen siis siihen...Nii vaikka niinku...mitä mä mietin joku joillaki tunteina mut mä en sit ehoitanu niitä mut jos on joku kappale vaik mitä on vaik kuunnellu, niin sit tota et, lähtee luomaa vaik niinku sen päälle et kuunnellaa sitä biisiä, laitetaa soimaa ja sit sihe päälle ruvetaa tekemää jotai... Joo. Ja sit just varmaa joskus vois olla just kiva, jos tulee vähä enemmänki vaik niinku muiden kaa...muiden sit opiskelijoiden öö kaa...mun mielest me ollaa tehty sit pari kertaa. Mä muistan et sillonki se oli nii et...et ku se alko...me alotettiin tekee sitä, sit se oli joku bluustyypine...Ni se tuntu tosi epä-mukavalt aluks mä muistan se oli niinku jotenki iha hirveet mä olin jotenki..oli sillee et...nyt se toine soittaa paremmi ku mä soitan, mut sit ku sitä tehti siin hetki ni sit niinku kumpiki vapautu ja se oli heti niinku...niinku kivempaa...Et ku sai pari onnistumista siihe, ni sit oli iha sillee et okei...

Oman musiikin prosessi sai oppilaat pohtimaan jo tulevia kappaleideoita ja uudenlaisia sävellysmahdollisuuksia. Oppilaat suhtautuivat myönteisesti omien sävellystaitojen kehittämiseen. Oppilaalla O3 oli jo ideoita valmiina seuraavaa sävellystä varten:

H: Joo...Ööö, haluaisitko tehdä omaa musiikkia myös jatkossa?

O3: Joo. Kyllä haluaisin että, seuraavan kerran teen vain pedaalilla että, mulla on niin paljo ideoita vieläkin päässä joita haluaisin käyttää. Ja... eripituisiakin eli vielä pidempiä...mitä muita tuollaisia esitysmerkkejä käyttäisi että...mä haluan käyttää aina erilaisia esitysmerkkejä...myös haluan käyttää pedaalilla nii mä en ole vielä tehnyt oman sävellyksen pedaalilla nii mä oon kiinnostunut siitä vielä.

Oppilas O5 olisi kiinnostunut laajentamaan näkökulmaa ja tutkimaan muiden kappaleiden tarjoamia mahdollisuuksia. Kevätkaudella käytettiin paljon aikaa improvisointiin ja yhden pianokappaleen työstämiseen. Oppilaalla olisi kiinnostusta tutkia säveltämistä ja musiikkia lisää ja monipuolisemmin. Analysoimalla ja tutkimalla erilaista musiikkia ja

eri säveltäjien tekemiä ratkaisuja voitaisiin löytää uudenlaisia tapoja toteuttaa oman musiikin tekemistä. Sävellystaitoja olisi oppilaan mukaan kiinnostava kehittää ja laajentaa myös muille instrumenteille pianon lisäksi.

H: ...mitä olisit halunut tehdä enemmän?

O5: Mmm.....jaa...öö.....tohon...jaa..no, siis ehkä semmonen, et niinku...me nyt pohdittiin hirveesti sitä yhtä kappaletta ja sen yhden kappaleen aihioita, et niin kuin jos siin ois tuonu jotai niinkun...emmä tiiä ei sen välttämättä tarvi olla toinen kappale, mut niin kun...jotain niinkun...just näitä niinkun ...minkälaisii ratkaisuja on tehty esimerkiks joissain toisissa kappaleissa ja vähän niinkun niitä ...purettu läpi...ni se ois taas tuonu uusii niinkun...ideoita siihen mitä voi tehdä.

H: Öööm, minkälaista omaa musiikkia sä haluaisit tehdä?

O5: ...semmonen niinku et miten niinkun...tätä pystys laajentaa et niinkun...ei nyt välttämättä niin syvällisesti mut kattoo vähän esimerkiks et miten...jotai muita soittimia voi rakentaa siihen. Sillai niinkun, semmost niin kun..miten niinkun se...harmonia tai niinkun...semmonen....dynamiikka siihen syntyy sihe niinkun...se on vähä laajempi...se...

Oman musiikin tekeminen tietokoneen avulla kiinnosti oppilas O4:sta. Oppilas oli opiskellut tietokoneavusteisesti musiikin hahmotuksen ryhmätunneilla. Pianolla oppilas improvisoi mieluiten. Pianokappaleiden opiskelu nuoteista ja oman pianomusiikin muuttaminen käsinkirjoitetuksi nuotiksi oli vaikeaa, mutta tietokoneella musiikin tekeminen oli helppoa ja mieluista.

Oman musiikin opiskelua voitaisiin jaksottaa mielekkäällä tavalla kolmen oppilaan mukaan. Tällöin aikaa muulta soittotuntipöydästä ei kuluisi liikaa. Muita mahdollisia ja mukavia oman musiikin tekemisen harjoitteluun sopivia tilanteita olisivat oppilaiden mukaan erilaiset työpajat, ryhmätunnit ja parisoitot. Musiikin hahmotuksen ryhmätunnit tarjosivat oppilaiden mielestä soittotuntien lisäksi hyvin toimineet puitteet oman musiikin luomiseen. Musiikin hahmotustunneilla käytetyt tietokoneohjelmat tarjosivat yhden oppilaan mielestä helpomman väylän oman musiikin tekemiseen. Nuotinnos tietokoneen avulla oli käsin kirjoittamista helpompaa ja tietotekniikan avulla oman musiikin tekeminen oli helppoa ja mukavaa.

Kaikki yhdeksän tutkimukseen osallistunutta oppilasta olivat halukkaita jatkamaan oman musiikin tekemisen parissa tulevissakin musiikkiopinnoissaan. Enemmistö oppilaista piti omia soittotunteja parhaimpana ja kätevimpanä improvisoinnin ja sävellyksen harjoittelun paikkana.

4.3 Säveltämisen merkitys oppilaille soitonopiskelussa

Pyysin oppilaita arvioimaan säveltämisen ja improvisoinnin merkitystä heille. Oman musiikin tärkeyden arviointia helpottaakseni pyysin antamaan janan asteikolla arvosanan omalle musiikille, kuinka tärkeänä oppilas sitä itselleen piti. Oppilaat antoivat numeroita oman musiikin tärkeydelle keskiarvolla 8,08.

Oma musiikki oli erittäin tärkeää tutkimukseen osallistuneille viidelle oppilaalle arvostamalla 9–10. Heille oman musiikin tekeminen oli ennen kaikkea rentouttavaa, iloa tuottavaa irtautumista arjesta ja samalla keino ilmaista itseään tavalla, jota ei muilla elämänalueilla ole tarjolla. Oman musiikin soittaminen nähtiin hyvinvointia parantavana asiana, joka auttaa kohentamaan omaa mielialaa. Oma musiikki oli merkityksellinen kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin vaikuttava asia, josta myös muut ihmiset voisivat inspiroitua ja nauttia.

Oma musiikki oli oppilas O6:n arjessa mukana päivittäin. Tunneilmaisuus oman musiikin avulla oli hänelle luonteva ja tärkeä osa elämää. Oppilas sai iloa ja rauhan tunnetta itselleen tuomalla musiikillisesti ilmi ajatuksiaan ja tunteitaan.

O6: Et mitä täällä oli just esim et miten tärkeää ton oman musiikin soittaminen on? Tos merkitysoiossa ni kyl mä niinku sanon et iha heittämäl kymmene. Et kyl se on semmone asia mitä mä mietin et niinku about joku päivä ett....se on mulle kyllä erittäin...ja se on mulle niinku..öö..ku mm mä oon niinku pienest asti ihmisenäki ollu semmone tosi...niinku et..tunteet ja semmone...niinku emotionaalinen ihmine...ni se on mulle niinku tapa ilmaista kaikkia tunteita ja silleen...se rauhoittaa mua tosi paljon. Mä saan aina jotenki tosi hyvi heitetty sinne.

Oman musiikin avulla pääsi irti arjesta ja sai toimia mielekkäällä, luovalla ja iloa tuovalla tavalla oppilas O5:n mielestä. Muilla elämän alueilla ei tullut hänen mukaansa vastaan samankaltaista tilaisuutta toteuttaa itseään.

O5:...Se on mukavaa ja luovaa ja niinkun...semmosta niinkun...irtautumista. Se et pystyy tekee niit omii juttui. Ja niinkun...se on toisaalta asia mihinkä ei niinkun...mitä ei missää muussa yhteydessä tuu...tuu vastaa. Niin ja...se on...mun mielest tärkeä osa musisointia.

Oma musiikki sijoittui neljän oppilaan kohdalla janan keskivaiheille, tai sen yläpuolelle numeroilla 5–7,5. Heille improvisoiminen ja säveltäminen oli yksi mukava musiikin tekemisen muoto, mutta tavalliset soittoläksyt olivat osalle kuitenkin mieluisampia. Säveltämisen hyöty musiikin opiskeluissa nähtiin kuitenkin selvänä, ja oppilaat ottivat mielellään oman musiikin mukaan opinto-ohjelmaansa. Yhden oppilaan mielestä kyseessä on tärkeä taito, mutta ensin hän haluaisi oppia syvällisemmin musiikin perusteita ja soittotaitoja, jotta oman musiikin tekeminen sujuisi nykyistä helpommin.

Perinteistä soittotuntiohjelmistoa klassisine sävellyksineen arvostettiin tärkeänä soittotuntiohjelmiston osana. Kolme oppilasta kertoi pitävänsä enemmän muiden säveltämien kappaleiden harjoittelemisesta. Oppilaan O4 mielestä normaalit soittotuntikappaleet olivat omaa musiikkia tärkeämpää soitettavaa. Hänen mielestään omaa musiikkia voisi olla ohjelmistossa kuitenkin jonkun verran. Oppilas O4 kuvasi oman musiikin tärkeyttä itselleen seuraavasti:

O4: ... Must ei oo tulos mitää säveltäjää, niin totaa öö...mun mielest öö niinku...normibiisien opiskelu on niinku tärkeempää ku tota...näitten öö...oman musiikin soittamine. ..No kyllä voitais opiskella jonkin verran omaaki musiikkia mut siis...enemmän niinku painottuu...ööö...niinku biisien soittamisee.

Oppilas O9 halusi turvata motivaation omaan musiikkiin monipuolisella ohjelmistolla. Omaa musiikkia olisi mukavaa tehdä jatkossakin, kunhan sitä ei ole ohjelmistossa liikaa. Oppilas piti eniten klassisesta pianomusiikista, vaikka myös oman musiikin soittaminen tuntui mukavalta.

H: Joo...Ööö, haluaisitko tehdä omaa musiikkia jatkossakin?

O9: No, kyl mä niinku joskus, et...silleen, ettei nyt melkei joka kerta että...välillä, ettei siit tuu sillee että, ei enää sit...niinku, niinku oo intohimoa enää tehdä omaa musiikkii jos tekis joku...joka kerta.

H: Joo.

O9: Et silleen välillä, koska joskus on ...sehän on myöskin silleen et jos sä teet jatkuvasti sitä ni sitte sä alat jo vähän väsy siihen joskus.

Oman musiikin kautta oppilas O2 tuli paremmalle mielelle ja sai iloa soittamisesta. Oppilaalle säveltäminen ja improvisointi olivat tärkeitä itseilmaisun keinoja.

H: ...Miten tärkeää oman musiikin soittaminen on sulle?

O2: No varmaan ainakin tollanen ysi puol, et aik tosi tärkeetä et siit tulee ain sillee hyvä fiilis ku pääsee soittaa omaa musiikkii jasillee et...

H: Mitä sä arvelisit, et miksi se on niin tärkeää?

O2: No, ku seon sillai kivaa...se on niinkun...siin saa ajatukset niinkun muualle jos on vähän huonompi päivä niin päivä paranee sen jälkee tai jos joku ärsyttää niin sit voi vaa mennä pianon ääree ja vaa keskittyä siihe ja sen jälkee vaa jatkaa elämää eteenpäin.

Oppilailla oli myönteinen asenne omaa musiikkia kohtaan ja sitä pidettiin tärkeänä osana muusikkona kehittymistä. Moni oppilas oli löytänyt omasta musiikista erittäin tärkeän väylän itseilmaisuuksiin ja omaan hyvinvointiin. Kaikkien oppilaiden näkemysten mukaan oma musiikki oli mielekäs osa musiikinopiskelua.

4.3.1 Mitä oma musiikki tarkoittaa oppilaille?

Aloittaessani tutkimusta kerroin oppilaille, että termi oma musiikki voi tarkoittaa kaikkea itse keksittyä musiikkia, kuten improvisointia ja säveltämistä. Kysyin oppilailta, mitä oma musiikki juuri hänelle itselle tarkoittaa. Oppilaat kertoivat, että omassa musiikissa saa itse tuottaa säveliä ja luoda niiden kautta erilaisia tunnetiloja. Oma musiikki antaa vapauden soittaa juuri sitä, miltä itsestä tuntuu. Sormet saavat mennä vapaasti ja ajatus lentää.

Improvisointi antaa soittajalleen vapauden ottaa rennosti. Säveltäminen taas vaatii enemmän suunnittelutyötä ja rakenteen hallintaa. Alkukankeuden jälkeen säveltäminen koettiin kivaksi luovan musisoinnin muodoksi. Itsensä ilmaiseminen ja vapaus ovat avainasemassa kummassakin musisointimuodossa. Omassa musiikissa saa soittaa juuri mitä haluaa ja mihin sormet kuljettavat. Nuottien lukemisen saa unohtaa ja mielikuvitus pääsee valloilleen. Oppilas O9 kuvaa seuraavassa katkelmassa improvisoinnin ja säveltämisen eroa:

H: ..Mitä improvisointi tarkoittaa?

O9: No että tota...et soittaa iha vapaasti pianoa, ettei mitenkää niinku kato nuotista tai omasta nuotista, vaa että...niinku menee iha vaa vapaasti ne sormet...Et niinku iha vaa päästä ne tulee..kaikkii säveliä.

H: Nii joo. Entä mites sä käsität sanan säveltäminen?

O9: Et tota miettii tota...se oman biisin ja, soittaa sitä, ja kirjottaa sen sit nuotille.

Oma musiikki tarkoitti kahdelle oppilaalle nimenomaan henkilökohtaisten mieltymysten ja piirteiden mukaiseksi musiikiksi. Oppilas O6 kuvaili omaa musiikkia oman henkilökohtaisen alueen asiaksi:

O6: No mulle sillee oma musiikki on niinku...periaattees laajemmin sillee kaikki musiikki, et minkäläistä niinku....minkäläinen musiikki tavallaan soi mulle ehkä eniten. Ja, et...niinku...ku mä kuuntelen vaik musiikkii ni mä kyl tunnistan millon mä koen sellasta et...omalla alueella olemista ehkä...Et semmone niinku musiikki et mistä mä nautin ja sitte...musiikkii niinku just tollee luodessa....ni se on just sitä tavallaan...niinku parhaimmillaan et mä niinku ilmasen itseäni sitä kaikkee musiikillista niinku...mitä, mitä mussa sitte niinku on, niitä musiikin erilaisia mistä mä oon ottanu suuntia ja ...mistä mä tykkään.

Oppilaat nauttivat siitä, että omaa musiikkia luodessaan he itse saivat ottaa aktiivisen roolin. Oppilaat pääsevät pohtimaan syvällisesti musiikkia ja sen luomista kaikkine vaikutuksineen. Klassisen musiikin opiskelussa soittotuntiharjoittelu kääntyy helpommin opettajavetoiseksi: opettaja neuvoo tekniikkaa ja traditionaalista tulkintaa teoksiin. Omaa musiikkia keksiessään ja soittaessaan taas oppilas johtaa toimintaa: hän on luonut musiikin ja on vastuussa prosessin sisällöistä opettajan toimiessa kannustajana ja avustajana rinnalla. Oppilas O5 kuvasi oman musiikin tekemistä seuraavasti:

O5: Mmm, no semmosta niinku...voi, voi niinkun ite tuottaa sitä jotenkin tuo niinkun...et pääsee luomaan ja niinkun miettimään mikä toimii mikä ei, ja sit niinkun pystyy esimerkiksi vetää tunnetiloja tai niinku ideoita tolla niinku viemää eteenpäin.

H: Joo. Mites tota, mites sä käsität että mitä tarkotetaan sanalla improvisointi?

O5: Semmosta niinku et ei niinku..etukätee mieti hirveesti siin vaa niinku...tulee joku juttu ja sit se johtaa johonki toiseen, tai sillai niinku...rennosti...mitä soittaa.

H: Joo. Entäs sitte miten sä käsität sanan säveltäminen?

O5: Mm no, niinku tavallaan sen oman musiikin ...tavallaan improvisaation yhdistely et keksii jutun, keksii jatkon ja sit rupee miettii mitä siit otetaa pois mitä siihen jätetään ja pistää sen niinkun lopulliseks jutuks.

Säveltäminen avasi oppilaille ikkunan musiikin hahmottamiseen käytännön tekemisen tasolla. Teoreettiset asiat avautuivat ikään kuin käytäntö edellä. Huomasimme aloittelevien oppilaiden kanssa tarkastelevamme musiikin teorian asioita aivan ruohonjuuritasolta käsin. Pohdimme, mitä nuottivivaston alkuun laitetaan, ennen kuin voimme alkaa piirtämään nuotteja. Kyseessä oli oppilaille jo varsin tuttu asia, jonka he olivat havainneet joksaisessa aiemmin soittamassaan pianosävellyksessä. Mutta nyt, kun pitikin kaikki rakentaa alusta alkaen itse, huomasimme, että itseasiassa moni musiikin sääntö ja tieto avautui aivan uudella tavalla, kun ne piti valjastaa palvelemaan omia musiikillisia visioita.

Oma musiikki näyttäytyi oppilaille helpompana, kuin muu pianotuntien ohjelmisto. Improvisointi syntyi kuin itsestään lähes kaikkien oppilaiden kohdalla. Harjoittelun myötä erilaiset improvisoidut aiheet soivat jo vaivatta. Oma musiikki saattaa vetää soittajan mukaansa pitkäksikin ajaksi. Inspiraatio oman musiikin luomiseen voi tulla yllättäen. Omalla musiikilla soittaja voi inspiroida sekä itseään, että kuulijoitaan uudelleenlaiseen musiikilliseen kokemukseellisuuteen ja ajatteluun.

4.3.2 Musiikillisten taitojen kehittyminen

Oppilaat näkivät yllättävänkin laajasti oman musiikin luovan tekemisen kehittävän monipuolisesti musiikillisia taitoja kaikilla osa-alueilla. Improvisointi ja säveltäminen auttoi ymmärtämään musiikin hahmottamisaineita, parantamaan soittotekniikkaa, lisäämään luovuutta ja ilmaisukykyä sekä parantamaan harjoittelumotivaatiota pianonsoitossa. Oppilas O9 kuvaili kokonaisvaltaista musiikin oppimista seuraavasti:

O9: No silleen että...no vähän sama asia ku lukeminen, lukeminen tota sitte niinku...ää tota...niinku...parantaa sun...öö...kirjottamistaitoa ja sit sun sanavarastoja, mielikuvitus kasvaa. Ni sama juttu tässä että sitte niinku, ku sä oot tehny sitä omaa sävellystä ja sitte sä luet nuottei ni sitte se on paljo helpompaa tehdä sitä. Et vaan niinku että sä, no nii mä en muista näitä nuotteja ja nyt tehää joku kiva biisi ja sit sä et keksikkää mitään.

Itsenäisen työskentelytaidon kehittyminen oli yksi jakson anneista, mikä koettiin merkityksellisenä musiikkitaitojen kehittymiselle. Oppilas O3 kuvasi oppilaan oman aktiivisuuden ja vastuuntunnon korostuvan säveltämisprosessissa erona perinteiseen pianotuntiohjelmistoon.

O3: Mmmno se eroo siitä että on öö tässä omassa sävellyksessä niin, mun mielestä öö siitä harjotuttaa välillä minä yksin, et siinä pärjää sitte ei millään avulla vaan että se pystyy itekkin suunnitella sitä ja soittaa sitäkin näinkin pitää kotona harjoitella yksin niitä kappaleita, mutta mun mielestä tässä vielä vähäsen eroaa sitä että, öö..tekee paljon työtä siihen ensin vielä kirjoittamaan, kokeilemaan ja kaikkea se y yrittää parhaansa ja sitten tulla tänne öö...tänne...öö..tänne piano öö...tunnille jaa sitten tässä vielä vain näyttää sitte opettajalle kuinka paljon on edistynyt kuinka paljon sä osait tehdä ja...yrittää parhaansa niin että ei paljon jää öö niin ettei se pystynyt tehdä...Että enemmän öö vähän sitä yksityistyötä tai...

Myös oppilas O2 näki oman musiikin tekemisen aktivoivan oppilasta toimimaan ja pohdittamaan asioita uusista näkökulmista verrattuna perinteiseen soittotuntiohjelmistoon.

O2: Noo, tässä, öö...tälläsessä oman musiikin tuottamises tälläses niinku pääsi ehkä vähän syvemälle siihen itse asiaan ja ööö...pääs niinku kehittämään niinku ehk erilailla miten niin ku normaalisi niinku soittotunnilla ja sit se oli sillee että niinku öö...pääasias sitte täs oppilas sitte teki niinku enemmän ja öösiin normaalisi se olis sillee niinku, et oppilas soittaa ja opettaja antaa palautetta...Ni täs se oli silleeet pääs itekki niinku miettii niinku eri lailla asioita.

Musiikin teorian ja perusteiden hahmottaminen koettiin tärkeänä taitona. Pianisteille sujuva nuotinlukutaito on erittäin tärkeä taito luettaessa kahden viivaston nuotteja ja päällekkäisiä harmonioita ja se auttaa paljon kappaleiden opiskelussa. Oppilaat kokivat, että omien sävellysten nuotintaminen auttoi kehittämään nuotinlukutaitoa ja siten helpotti uusien kappaleiden nuottien opettelemista.

O9: Kyl siin myöski oppii niit myös niit nuot..nuotinlukemista et..nuotin asettamista ja myöskin että sitten..ee...sit sun niinku..miten... sen sanois taas...öö... no sitten niinku sä opit vähän niinku taas sun sormista soittamaa erilaisia asioita, että...Et sitte sun sormet niinku vaikka osaa mennä niinku...kaikkiin semmosiin niinku paikkoihin mis ne ei vaik oo ollu vielä.

Myös oppilas O4 ajatteli, että musiikin hahmotuksen opinnot helpottavat oman musiikin tekemistä. Hänen mielestään omaa musiikkia tehdessä sävelkorva kehittyy siten, että oppii kuulemaan miten sävelet soivat keskenään ja harmoniat toimivat musiikissa. Tällöin kehittyy säveltäjänä ja soittajana. Nuotinkirjoitustaito harjaantuu säveliä kirjatessa muistiin ja pohdittaessa soivan musiikin kirjoitettua muotoa. Kun musiikkia osaa itse kehittää ja muotoilla, osaa tarvittaessa vaikka tehdä helpotetun sovituksen itselleen johonkin kappaleeseen, jossa olisi muuten liian vaikea kohta. Oman musiikin parissa myös säestystaito kehittyi.

Oppilas O6 näki oman musiikin tekemisellä ja kokonaisvaltaisella musiikin ymmärtämisen ja soittotaidon kehittymisen välillä vahvan yhteyden. Samalla opiskelu vaikutti parantavasti hänen opiskelumotivaatioonsa.

O6: No siinä..öö, ymmärs jotenki, et tavallaa yleensä ku me soitetaa vaik jotai nuottei tai niinku siis...kappaleit ja näin, nisit, sit se on just sillee et jos mä luen sielt, tottakai mä opiskelen siin, mut tässä tosi hyvin oikeesti niinkun, jos vaan käyttää ajatuksensa siihen, nii ymmärtää oikeesti tosi hyvi sillee et - aa, tähän mä tarviin tän asian ja...ja niinku..et oikeesti et jos mä haluan tehdä omaa musiikkii pianolla enemmän nii, niin tota..mä tarvin sen hyvän pohjan niinku...noista...niinku perusasioista, koska mullakaa ne ei oo ollu aina niinku...niin niinku..itsestäänselvähyvät, niin tota...niinku ehattomasti siltäki kantilta just niinku lisää motivaatioo...Että niin tota...tommosii oivalluksii tuli tosi paljon.

H: Pystyys sä jotenki erittelemää että, minkälaisia oivalluksia tuli?

O6: Mmm, no kaikista niinku et ku, sä soi, sä teet jotai niinku..no tottakai siis sillee ku mä soitan jotai kappaletta, nii siinäkihä on siis se että minkälaisella kosketuksella ja kaikkee mahollist tällästä, mut jotenki ku se oman musiikin luomine on mulle nii semmone luontainen asia, niin sit siinä, se on niinku heti paljo jotenki tärkeemmän tuntusta, et oikei, et mä haluan tälläsen tunnelman, ni nyt mä soitan oikeesti tälleenäin...et niinku, et niinku kaikki tommoset tekniset asiat ja teorias ne heti niinku tuntuu et aa, okei oikeest mun pitää tehdä näin, jotta mä pystyn tehdä sen niinku mitä mä haluan tehdä, ja mullon niinku.. eniten motivaatiota siihe, niin tota...

Säveltäminen lisäsi oppilas O3:n mukaan harjoittelumäärää ja samalla paransi edistymistä pianonsoitossa. Lisäksi oman musiikin harjoittaminen paransi hänen mielestään niin nuotinlukutaitoa, kuin kappaleiden tulkintaakin.

O3: Noo, se hyöty oli että oppii säveltämisestä myös oppii kirjoittamaan nuotteja, et sitten se pysty vielä kirjoittamaanakin hyvin...Sitten samalla o oppi vähän sitä soittamista kun soittaa itekki sitä kappaletta ja saa silläki harjoittelua ja öömm....noo siinä vähäse oppi sitä voimakkuusvaihtelua ja se oli se yks kappale jossa ensi ol..pitää olla forte, ja piano sitte siellä paljo sitä öö...mm...vaihtelua ja pitää olla tosi hiljaa ja tosi kovaa, sitten tälläisis kappaleis jois sielläkin tekee ni se olis enemmänkin öö...kertausta harjoittelusta jos tekisi kolme kertaa sitä kappaletta ja kolme kertaa sitä omaa sävellystä ja olisi öö...enemmän kertaa ku harjoittelis sitä... Ja.. nopeammin saa sitä sitten öömm....memorisoimaa että sen muistais sitä että... Sitten vaikka konsertissa soittaa sitä tai luokkatunneillaki soittaa paremmin sitä niin...paremmin edistyy.

Esiintyminen oman musiikin parissa tuntui helpommalta ja rennommalta, kuin perusohjelmistoa soittaessa. Oppilas O5 kuvaili oman musiikin ja vapaan säestyksen ja improvi-soinnin antavan hyödyllisiä taitoja, joita voi käyttää matalan kynnyksen esiintymisiin. Omaa musiikkia soittaessa esiintymiseen liittyvä paine tuntui hänestä pienemmältä, koska oman musiikin tunti läpikotaisin. Tällöin soittaja pystyi keskittymään paremmin tulkin-taan ja musiikkiin.

O5: Mmm...no se kehittää sitä just sitä luovuutta...ja...sitä niinkun yleistä pianonkäsittelytaitoa. Ja sit sit just ku on noita improja vapareita omia sävellyksiä, niin tavallaan...tulee tehtyä iha eri juttuja sit...ja sii siit niinkun..se on tavallaan se osa mikä näkyy ehkä vähän enemmän sit niinkun ulkopuo- lelle. Et jos on jos jossain on piano, niin helpommin siihen niinkun menee esimerkiks soittaa jotain niinkun improa, ku rupee soittaa sitä viimesintä tutkintokappaletta et jos ollaan jossain esimerkiks niinku yleisellä paikalla...Koska siinä on niinku se, et se on aina vähän omannäkösempi, ja sen ei tarvi..mennä..niin oikein ja puhtaasti et se kuulostaa hyvältä musiikilta, kun sitten noissa valmiiksi sävelletyissä kappaleissa...Että se on paljo niinkun..se on se on...siin on todella paljon vähemmän stressiä...Koska niinkun, tota niinkun...vaikka noi konserttitilaisuudet ei oo hirveen stressaavia mulle, mut se, et mä tunnen sen kappaleen paremmin ku kukaan muu siellä salissa antaa semmosen

rauhan, ja sit niinkun...pystyy oikeesti eläytymään siie biisiin. Vaikka se on...stressaava tilanne...ni jotenki pystyy vaa niinku...tuomaa su...tuomaan sen tulkinnan siie.

Säveltämisen taitoa arvostettiin ja se koettiin merkitykselliseksi muusikon taidoksi. Ke-vätlukukauden jakson aikana oppilaat kokivat saaneensa hyviä työkaluja omien sävellyk-sien tekemiseen.

4.3.3 Musiikkisuhteen kehittyminen

Tutkimukseni mukaan improvisointi ja säveltäminen auttavat oppilaita kehittämään omaa musiikillista ilmaisukykyään ja samalla saamaan lisää innostusta musiikkiharrastuk-seensa. Musiikkia pohdittiin tunteiden, ajatusten ja tarinoiden ilmaisukeinona. Oma mu-siikillinen identiteetti vahvistui, kun oppilaat pääsivät pohtimaan ja työstämään oman nä-köistä musiikkiaan. Oman musiikin tekeminen innosti oppilaita myös harjoittelemaan enemmän. Kehittyminen soittotaidoissa ja uudet oivallukset tuntuivat palkitsevalta ja in-nostavalta. Musiikista saatiin yksinkertaisesti iloa. Oman mielen mukaista musiikkia oli mukavaa harjoitella ja konkreettiset työn tulokset ilahduttivat puurtamisen päätteeksi.

Opiskelumotivaatiota ja kokonaisvaltainen ymmärtäminen musiikista parani oman mu-siikin tekemisen myötä oppilas O6:n mukaan. Oppilas koki olevansa ennen kaikkea luova muusikko, ja tekevänsä mielellään omaa musiikkia.

O6: No, sil taval paljo motivaatiota kyllä ton..oman niinku pianomusiikin nimenomaan pelkällä pia-nolla myös niin...niin sen tekemiseen lisää että...tavallaa ku tuli taas yks erilainen kappale nii..tietää et niinku pystyy luomaa monenlaisia. Ainaki toivon mukaan...Mutta tota...motivaatioo kyl oikeesti lisää tosi paljo toho...ja myös niinku...sen pianon opiskeluun..samalla. Ja tota...nii ja mitä mä sanoj just niistä että ymmärtää..mitä hyötyy oikeesti niist teoria-asioista sit on...Koska kuitenkin lähtökoh-tasesti sä luot musiikkia tolla pianolla, niinku...mmm...nii...Mä oon kyl lähtökohdasesti enemmä mun mielest niinku luo..luojaihminen ku se nuoteista soittaja.

Oman musiikin tekeminen koettiin kokonaisvaltaisena musiikin opiskelun tapana. Se pa-ransi musiikin teoreettista ymmärrystä ja myös motivaatiota teoria-aineiden opiskeluun. Moni oppilas havaitsi, että ilman perustaitojen hallintaa omaa musiikkia on hankalaa tehdä. Nuotit, intervallit, soinnut ja rakenteet avautuivat uudella tavalla, kun ne valjastet-tiin oman musiikillisen näkemyksen kuvastajiksi. Soittotuntien aiempaa monipuolisempi sisältö koettiin mukavana vaihteluna ja virkistävänä lisänä tavanomaiseen soittotuntioh-jelmistoon.

Oman musiikin tekeminen paransi soittomotivaatiota ja myönteistä suhtautumista soittoharrastukseen. Oman musiikin soittaminen on antanut oppilaalle O6 suuntaa jatkaa harrastustaan itselleen merkityksellisellä tavalla ja innostanut harjoittelemaan myös hänelle vieraampia klassisen musiikin kappaleita.

O6: Senki takii tää on ollu niinku kiva projekti mun mielest koska, just ku tää lisää tohon pianoon sellast motivaatiot mul on ollu ehk vähä semmonen syyllinen olo joskus siitä että, kun mä en oo ollu nii jotenki motivoitunu piano-opiskelija. Ja sit mä oon ollu sillee niinku et...et onks ekaksi väärin sit jos mä en oo nii motivoitunut et sit et... me maksetaa siitä tai jotain...näin ja, mut meidän äiti on ollu aina sitä mieltä että sit me ehottomasti mä jatkan ja näi. Ja siinä on ollu niin välil ailahtelevuutta, mut sit kuitenkin aina mä oon ollu sillee et tottakai mä jatkan ja näi. Mut...tota...siis ton oman musiikin kautta kuitenkin loppuje lopuks se...niinku...motivaatio siihe sellaseen Beethoovenin ja näidenki soittamiseen on...on niinku lisääntyny. Et se on varmaa vähä kaikilla...vähä riippuu mut mulla se on niinku tullu sitä kautta.

Säveltäminen avasi oppilas O4:n silmiä myös siltä kannalta, että hän oppi arvostamaan säveltäjiä ja musiikin tekemistä. Kyseessä oli monitahoinen ja haastava prosessi. Hän koki säveltämisen vaikeana itselleen.

Oman musiikin soittaminen oli antoisaa, koska siinä sai kokonaisvaltaisesti kehitettyä omaa muusikkoutta ja ilmaisua pianolla. Oma musiikki innosti lisäämään harjoittelua myös muun ohjelmiston osalta. Oppilas O5 kuvaa prosessin hyötyjä seuraavasti:

O5: Joo. Se, et saa...saa ne uudet työkalut siihen säveltämiseen, pystyy ruokkimaan sitä luovuutta ja...sit se et niinkun ...tietää enemmän siitä mitä pianolla voi tehdä....Koska niinkun se et ...pystyy tuomaan...hirveesti erilaisii asioita mitä ei oo aiemmin ees miettiny...tohon...et ei pelkästään sitä niinku musiikin muodossa vaan se myös miten sitä hyödyntää sitä soitinta... Ööö, tavallaan se itseasias ruokki samalla soittamaa niitä biisejä. Et niinkun, jos on päivii, jolloinka ei välttämättä niin paljoo innostais se soittaminen, niin toi improvisaatio saattaa sit innostaa...Ja sit ku rupee improvisoimaa, ni sit on jo siin pianon ääressä ja sit tosi helposti soittaa ne biisit läpi, mitä piti harjotellakki... Et ninku siin on semmone ulottuvuus.

Säveltäminen ja improvisointi auttoivat myös oppilas O2:sta kehittämään itseään kokonaisvaltaisesti pianistina. Nuotinluvun ja musiikin hahmottamisen taitojen kohentuessa laajempi muusikkous kehittyi. Näkemyksen kasvaessa myös itsearviointitaidot paranevat, mistä on hyötyä opintojen edetessä. Monipuolisen musiikin oppimisen lisäksi omaa musiikkia tehdessään oppilas koki tekevänsä myös matkan itseensä:

O2: No siin oppii tietenkii..ööö..tekeen sitä omaa musiikkia ja...mm....nuotintaa ja kaikkee tämmöst mut sit samal ehk oppii ittestään jotain uutta mitä ei välttämät niinku oo tienny. Mut sit ku ne saa nuotillee ni sit sitä voi niinku miettii et mitä sielt tulee. Nii et siit voi oppii jotai myös itsestään.

Aktiivisen ja itsenäisen toimijuuden kokemus oli monelle oppilaalle tärkeä musiikkisuhteen kehittymiseen vaikuttanut asia. Luovat oman musiikin työtavat aktivoivat oppilasta ja sai heidät ottamaan vastuuta oman projektinsa etenemisestä ja työskentelystä. Omien ideoiden kokeileminen ja rohkeus lisääntyivät kevätkauden aikana, jolloin musiikin kek-

simisestä tuli helpompaa. Luottamus omiin kykyihin nousi. Oma keksintää luodessa musiikkia pääsi pohtimaan uudelta kantilta. Ymmärrys musiikkia ja sen mahdollisuuksia kohtaan kehittyi eteenpäin kaikilla oppilailla.

4.3.4 Hyvinvoinnin ja itseilmaisun vahvistuminen

Oppilaat kokivat itsensä ilmaisemisen pääsevän parhaiten esiin juuri oman musiikin kautta. Oman sävellyksen esittäminen muille ihmisille vaikkapa konsertissa oli todella tärkeä hetki monelle oppilaalle. Muille ihmisille soittaminen on ollut luonteva osa soittoharrastusta kaikille tutkimukseen osallistuneille oppilaille jo alkutaipaleelta lähtien. Oppilaat olivat halukkaita esittämään nimenomaan omaa musiikkiaan musiikkiopiston tilaisuuksissa. Oman sävellyksen esittäminen tuntui vielä hienommalta, kuin valmiin sävellyksen soittaminen. Oma musiikki koettiin merkitykselliseksi ja sen esittäminen muille vapaammaksi ja voimaannuttavaksi. Oman sävellyksen esittäminen konsertissa oli yhden oppilaan mielestä jännittävää, koska siinä pääsi näyttämään koko musiikillisen kompetenssinsa yleisölle. Toisaalta oman musiikin soittaminen koettiin vähentävän esiintymiseen tai soittamisen harjoitteluun liittyvää stressiä. Läpikotaisin pohdittu ja työstetty teos oli mukavampi ja helpompi harjoitella esityskuntoon. Omaa musiikkia esittäessä kukaan ei voisi arvostella soitettavan esityksen onnistumista, koska vain taiteilija itse tietää teoksensa tarkan sisällön. Näin suorituspainee esiintyessä pienenevät.

Oman sävellyksen soittaminen koettiin oman persoonan tuomisena esille. Omaa sävellystä esittämällä oli tilaisuus näyttää muille ihmisille omat musiikilliset kykynsä. Oppilas O3 iloitsi hienon sävellyksensä esittämisestä konserteissa:

H: Mikä oman musiikin tekemisessä on kivointa?

O3: No mun mielestä että...voi sitten öö....soittaa sitä omaa sävellystä, soittaa muilla, ja että neki voisivat nähdä että millaisen on tehnyt...ja mun mielestä se on ihan kivaa tehdä omanlaisen...tollaisen...sävellyksen. Koska sehän ite teki sen ja se on aika pitkä ja jotkut tykkäävät siitä voivat myös vähäsen niin kuin...öö..öö...ihme tai ihmettelevät että miten se pysty tollaisen hienon sävellyksen tehdä noin pienessä ajassa tai se....jotkut myös kehuvat että, sekin on tosi kivaa siinä.

Oppilas O3 kertoi oman sävellyksen kuvaavan kovaa työtä sekä monenlaista musiikillista osaamista, ja sävellyksen esittäminen oli hieno palkinto urakasta. Oman sävellyksen esittäminen saattoi jännittää, mutta mukavan ja mieleisen musiikin soittaminen oli silti hauskaa. Oman kappaleen soittaminen konsertissa tuntui hienommalta, kuin valmiin sävellyksen soitto. Oman sävellyksen soittaminen toimi myös oppilaalle stressiä poistavana keinona, jos koulussa oli lähestymässä vaikkapa koe.

O3: Mmm, mun mielestä enemmänkin se on hienempi kun soittaa oman sävellyksen koska, myös vähän kysyä sitä ahkeruutta että osasi tehdä yhden ja jaksoi vielä soittaakin sitä vielä että, se symbolisoi sitä kovaa työtä ja että on öö...ollut ahkera tässä... Ööö, ja toiset kappaleet niin kuin ihan vain normi ihan muiden kappaleet, on sekin on hyvä jos ne soittaa sillee et pystyy tollasta pitkää kappaletta soittaa, mutta mun mielestä siinä omassa sävellyksessä enemmän symbolisoida et se myös tekisi sitä kappaletta että, piirsi niitä nuotteja paperiin ja, suunnitteli sitä ja kokeili erilaisia juttuja.

H: Joo. Miltä se tuntuu kun sä soitat omaa kappaletta?

O3: Noo, vähäsen ensin tuntuu...jännittää, minua jännittää sitä et jos mä soittaisin tän niin tekisin jotain vikaa just mun omassa sävellyksessäni. Tai, no se on myös ihan hyvä että joskus tuntuu että jos itekin tykkää siitä kappaleesta että se on...ee...hauskaa sen öö...tempo ja tah..tai tempo ja se dynamiikka ee on...sellasta josta oikeestaan tykkää, siitä niin silloin mun mielestä se on ihan tosi kivaa että...ööö...soittaa oman kappaleen ja joskus se voi öö...olla hauskakin soittaa enemmänkin kertaa. Jos jotain stressattaa jos jotain koetta tulisi koulussa niin, soittaisi sen niin voi olla että se rauhoittaisi sen että. Oma sävellys...öö...rauhottaisi sen.

Improvisoiminen ja säveltäminen edustavat sellaista luovaa toimintaa, jota ei välttämättä missään muualla pääse toteuttamaan. Oman musiikin tekemisessä voi oppia jotakin myös itsestään ja löytämään mielen tiedostamattomia puolia. Itsensä ilmaiseminen musiikilla auttaa mielen hyvinvoinnissa ja jaksamisessa arjessa. Oman itsetunnon vahvistuminen ilmaisun vapautumisen kautta ja tunteiden ilmaiseminen musiikilla oli tärkeä aspekti säveltämisessä ja improvisoinnissa.

Oppilas O6 kuvaili musiikin avulla ilmaisemista tärkeäksi ja itsetuntoa vahvistavaksi:

O6: No, mä oon ollu aika innoissani nyt ton suhteen et niinku...must tuntuu et ku mä oon aika semmone...jollain tasol myöski kuitenkin sit ujo, ja ehkä ...epävarma aina omista taidoistani...pianistina varsinki vielä aika epävarma...niin tota, nyt ku on ehkä silleen...säki oot laittanut mut improvisoimaan ja...sit mä oon sitä itekki alkanu enemmän kokeilee kotona rohkeemmin tota, ja just näitte omien sävellysten tekemine, tekemiset mitä mä oon nyt nää kolme sävellystä tehny, niin ne on tota...tuonu sellasta ...sellasta niinku...sellasta niinku paloo tohon et niinku...et on jotenki semmone et sit ehkä, ehkä musta onki tähä...Että tota...et mä kyl, mä kyl tykkään niinku siis et vaik mä ajattelin et emmä tost improvisoinnistkaa välttämät niinku tykkäis et, nii se on niinku se on myös tosi sellasta tilannekohtasta että välil se sujuu tosi hyvi ja ...yksin se melkee yleensä tulee ne parhaimmat kyl...Mä huomaan ne improvisoinnit mutta tota..mä koen et mä oon sellasel kehityksen tiellä nois kaikissa.

Tunteiden ilmaiseminen muille ihmisille musiikkia hyödyntäen oli luontevaa ja mielekästä oppilaalle O6.

O6: ...nii se on niinku iha hulluu mun mielest, et miten se välitty niinku jollekin. Et mä oon niinku onnistunu tekee niinku sellasen kappaleen et se välitty viel se homma...ni tota..niin opin kyllä siis tosi paljo just sitä että...et ne tunteet todellaki ja tommoset ajatukset vuotaa sinne musiikkiin.

Seitsemän oppilasta oli sitä mieltä, että omalla musiikilla pystyi ilmaisemaan itseään ja tunteitaan tavalla, mikä ei muissa tilanteissa välttämättä samoin ilmene. Esiintymistaito ja mahdollisuus tuoda itseään ja ajatuksiaan muiden eteen nähtiin tärkeänä.

Toinen tärkeä näkökulma oli valinnanvapaus, mitä oppilaat arvostivat ja toivoivat paljon soittotunneille. Oma aktiivinen toimijuus ja valinnanvapaus ohjelmiston suhteen on tutkimuksen perusteella keskeinen huomioitava seikka oppilaiden kokemuksissa.

Oman soiton tuottama ilo ja vapaus oli erittäin merkityksellistä oppilaalle O5. Hän kuvaa oppineensa kevätlukukauden prosessissa seuraavasti:

O5: Kevätkauden aikan... No...ne jännät uudet jutut ja...työkalut, mut myös se et niinkun...se voi olla aika vapaata, niinkun...Se mitä mä oon yleisesti miettiny et, tän täytyy olla niinku toimivaa ja hyvää ja...ettei siinä tuu tapa. Se voi olla absurdiaki, mutta siihe voi kehittää sitä omaa tarinaa ja tunnetilaa ympärille, josta sitä on...kivaa sulle – ei välttämättä muille- mutta... itelles.

Musiikki voi auttaa irtautumaan arkihuolista ja parantamaan omaa mielialaa. Erityisesti oman musiikin parissa oppilas O2 koki pääsevänsä omaan musiikilliseen maailmaan. Musiikin avulla omia tunteitaan voi käsitellä ja luovalla otteella kehitellä ideoita soittoon. Omien ajatusten ja tunteiden ilmaiseminen musiikillisesti toisille oli oppilas O2:n mielestä kaikkein antoisinta.

O2: Tietenki siin on just se että saa tehdä sellast mistä tykkää ja...välil pääsee sellaseen omaan tilaan ja saa vaan soittaa ja silleen ja...mmm....Se ehkä auttaa just niinkun...yleisesti elämään niinkun kans silleen että ööö...välil voi irtautuu kaikesta, ja sitte vaan päästää ulos sen mitä niinku on sillä hetkellä mielessä.

H: Onko se sun mielestä helpompaa...se semmonen irtaantuminen niin oman musiikin parissa, ku vaikka jonkun valmiiks sävelletyn musiikin parissa?

O2: No,öö...tietenki sit ku on saanu sen oman musiikin valmiiks ja se on niinkun hyvin harjoteltu ja tälleen ja sit ku ei tarvi nuotteja ja tälleen niin sit se on ehkä helpompi....ja sitte ku ne valmiiksi sävelletyt biisit mitä soitetaan nii on käytännös tietyllä tavalla sävell...sävelletty, et ne soitetaa niinku näin, mut sit ku on se oma biisi, nii siin voi ottaa vähä enemmän vapauksii sillee...ni siit saa ehkä sillee, et voi vähän irtaantuu siit, et ei tarvi olla nii täsmällistä.

H: Joo. Mitäs sit improvisointi musisointimuotona?

O2: No, seki on niinku samanlain esiin saa niinkun ihan miltä itestä tuntuu saa soittaa ja....paiskoo vaikka kuinka kovaa ömm....ja sit siit tulee just sillee että öö...siit voi sit taas lähtee kehittää jotai biisii jos tulee joku hyvä idea tai jotai muuta vastaavaa.

H: ...Mikä täällä on niinkun semmosta...täs musiikkiharrastuksessa semmosta niinku...parasta?

O2: Mmm, no varmaa et pääsee soittaa, ja sit niinku... öö myös et pääsee soittaa muille ihmisille ja niinkun...ilmasee itteensä.

Itseilmaisun tärkeys nousi vahvasti esiin oppilaiden puheissa. Vapaus ja sävellysprosessin hallinta koettiin positiivisina ja motivoivina asioina. Tunteiden ilmaiseminen musiikin avulla oli oppilaille mielekästä ja helppoa.

4.3.5 Tyytyväisyys soittoharrastukseen

Monipuoliseen soitonopetukseen osallistuneet oppilaat olivat tutkimuksen mukaan tyytyväisiä harrastukseensa. Kysyin oppilailta heidän yleisestä tyytyväisyydestään soittoharrastukseen haastatteluhetkellä kevätlukukauden päättyessä. Oppilaat antoivat soittoharrastukselleen tyytyväisyysnumeroita keskiarvolla 9,44. Kokonaisvaltainen opetus ja monipuoliset, oppilasta huomioivat työtavat innostivat soittoharrastuksessa. Oppilaat pääsi-

vät esiintymään ja ilmaisemaan itseään. Opiskelu oli tavoitteellista, muttei liian stressaavaa tai paineita tuottavaa. Musiikkiopintojen monipuolisuus ja joustavuus palveli erilaisia oppilaita.

Oppilaat toivoivat vielä enemmän valinnanvapautta soitettavan ohjelmiston suhteen. Monipuolinen ja myös rytmimusiikkia sekä vapaata säestystä sisältävä ohjelmisto, klassiset pianomusiikin teokset, ja omat musiikilliset tuotokset muodostaisivat toivotunlaisen kokonaisuuden mielekkäälle soittamiselle. Oman musiikin tekemisessä oppilaita motivoi oikeus päättää, mitä ja miten musiikkia soittaa.

Oppilas O6 arvioi oman musiikin tekemistä hänelle erittäin hyödylliseksi arvosanalla kymmenen. Oma musiikki oli hänelle äärimmäisen tärkeä asia elämässä, ja siksi toisaalta se aiheutti ristiriitaisia tunteita sisäänrakennettuine suorituspaineineen. Sopivat välietapit ja esiintymiset toivat kuitenkin selkeyttä opiskeluun ja vähensivät opiskelun aiheuttamaa stressiä.

O6: No varmaan niinkun siis sillä tavalla sanoisin vaan kymmenen koska se, se tuo mulle tosi paljon niinku...öö..se tuo mulle parhaimmat fiilikset mitä mä voin tota niinku saada. Ainaki niin mä...no joo...joo, mut sit tota...Mut tottakai si, is koska se on mulle nii tärkeä asia ja mä myös koen sen myös tosi tavoitteellisena asiana, ni se myös niinku..stressaa ja tota tuo paljo paineita myös, et sit ku mä teen jonku onnistumisen nii pystyks mä siihe ens kerralla ja sitte että niinku..et millo mun pitää olla näin ja näin hyvä ja...Si tmä oon niinku sillä tavalla aika niinku...et ku tää ei oo mulle vaan mikää semmone yhen kerran kokeilu, nii se on mulle semmone tosi pitkäaikane tavote. Et se on pelottaaki mua et kuinka hyvä mä voin ...et niinku, et kuinka hyvä mun pitäis olla joskus ja joskus...vaik ei sitä kannata ees ajatella niin. Mut mä jotenki...ja mä en nimenomaa mä oon ollu silleen tyytyväinen siihen et mä en ikinä kuitenkaa tekeny tost musiikin tekemisest mitään...pakotusjuttuu itelleni, et koska mua ei oo ikinä pakotettu siihe millään taval tai...et aika rennosti myös. Sitte jos on ollu joku projekti nii on annettu vähän niinku joustavampaa aikaa ja näi...nii se on ollut silleen tosi palvelevaa koska must tuntuu et sit jos siit tulis sellast pakkopullaa nii ei..se...pitäis niinku heti vaa lopettaa. Niin mä niinku, todellaki tavoittelen sitä, et mullei tuu siit sellast liiallis ta pakkopullaa ainakaa et...

H: Nii...Miten, mitähän siihen vois niinku tehdä...helpottaakseen sitä painetta tai stressiä, mikä tulee sun omasta...sisältä siihen...oman musiikin tekemiseen, mikähen siihen vois auttaa?

O6: No mä ite ehkä niinku nään, et mä mulle ehkä semmone myös, niinku...tietyl taval jotku etapit ku mä joskus pääsen just esittämään, ku mä koen sen esiintymisen myös tosi tärkeen tavoitteena, niin tota...erilaisiin tilanteisiin ja sitte tota...jakamaan myös vaik myös niinku omanikästen keskuuteen jotenki sitä ja...Niin ne on mulle sellasia ehkä, et sit ku mä pääsen tekee sitä nii mä ehkä niinku tajuun sen...niinku enemmän et mä pystyn tähän tai silleen et...

Musiikkiopisto koettiin hyvänä harrastuspaikkana, jossa on mahdollisuus opiskella mielekkäästi musiikkia. Oppilas O6 näki musiikkiopiston avoimen ja joustavan ilmapiirin sopivan erityisen hyvin omaan, monipuoliseen musiikin harjoittamiseensa. Oman musiikin ottaminen mukaan soittoharrastukseen on tuonut oppilaalle O6 paljon lisää iloa ja sisältöä musiikkiharrastukseen Vuosien varrella innostus pianonsoittoon on vaihdellut, mutta nyt opilas kokee löytäneensä mielekkyyttä ja uutta antia soittoon.

O6: ...Tää meidän musaopistoha eroo tosi paljon silleen että...meil tehään omaa musiikkii...niinku verrattuna vaik jonneki muihi et sielä voi olla sit paljo tiukempi se ja ei todellakaa annettais näin paljo vapauksii ja joustavuutta ja näin... Et sillä tavallaha mulla on ollu tosi otollinen tää... Et ei kyl mitää valittamista ja niinkun. Ja mitä meil on just ollu toi musateknologia ja ...et siihen on kaikki kyllä niinku...öö, niinku tarjolla ollu tämmöset avut... Mut kyl mua kiinnostaa myös niinku se piano...ihan ite nykyään enemmän myös. Et mä olin jo yhdessä vaiheessa sitä mieltä että..et ei välttämät, mut tavallaa kyl mä koen, et nyt ku me ollaa tehty noit omii sävellyksii, ja se on tuntunu nii hyvält soittaa niit omii sävellyksii sit oikeesti, et mä oon niinku oikeesti ite pystyny luomaan jonku tämmösen että vaikka tää ei ois mikään...super super hieno juttu nii, nii sit niinku että on pystyny tekee sen, ni siit on tullu semmonen et, et vitsi et ois siisti joskus vaik esittää jotain tällästä tai..Improvisoida jossai lavalla tai...niin, on kyl ehottomasti nostanu niinku motivaatioo sihe.

Oppilas O3 kertoi olevansa innokas säveltäjä, ja hän on saanut paljon innostusta soittoon oman musiikin myötä. Soittaminen on mukavaa ja omia kappaleita on kivaa esittää konserteissa. Oppilas arvioi tyytyväisyytensä musiikkiopintoihinsa korkeaksi.

O3: Mnoo, mä antaisin kympin. Eli se on kivaa, ja sitten kun olen tehny tai saanut kappaleen valmiiksi, niin sitten jos se tykkää siitä niin se paljon soittaa niinkun minäkin. Mä tykkään soittaa niitä kappaleita sitten paljon kertaa silti jos mä oon niitä soittanut ja...esittää sitten niitä konserteissa. Ne ovat niin kivoja et mä haluan vieläki aina muistaa ne ja soittaa taas ja taas että...Jostain syytä vapaaajalla vain jos mul on tylsää nii se on vain kivaa soittaa.

Oppilas O5 oli tyytyväinen tavoitteellisiin musiikkiopintoihinsa, joissa ei ollut kuitenkaan liikaa suorituspainetta hänelle. Monipuolisuus oli oppilaan mielestä tärkeää:

O5: Mmm, kyllä mä oon tyytyväinen että niinku...et pystyy, pystyy just niinkun...on näit omaa musiikkia ja...on on niinkun näitä niinkun...ihan klassisen musiikin niinkun niinku tunteja ja...ja niinkun...Saa vähän sitä niinkun...syvyyttä siihen että että...on sitä niinku vanhaa musiikkia ja sit on niinku vähän tätä uudempaa... Ja...ja...sit sit niinku...loppuje lopuks...ei oo...ihan jättäviä suorituspainetta. Mikä on...must tosi hyvä asia että niinku...mullaki o kiirelliset aikataulut nii se sopii tosi hyvä sit niinku...On tavoitteet, mut sit niit ei pusketa liikaa.

Oppilaat arvioivat myös säveltämisen ja improvisoinnin hyötyjä itselleen keskimäärin arvosanalla 8. Oman musiikin hyödyllisyyden arviointi jakoi oppilaat kahtia siten, että enemmistö piti sitä erittäin hyödyllisenä soittotaitoa, motivaatiota, iloa ja musiikillista ymmärrystä lisäävänä elementtinä. Kolme oppilasta ei pitänyt omaa musiikkia niin tärkeänä, vaan sijoittivat sen asteikon keskivaiheille. Heille klassisen pianomusiikin opiskelu oli tärkeämpää ja he kokivat sen hyödyllisempänä, vaikkakin myös oma musiikki auttoi oppilaiden mukaan kehittämään itseään soittajana monipuolisesti. Oma musiikki tarjosi kaikkien oppilaiden mielestä hyvän tavan kehittää monipuolisia musiikillisia taitoja, joita voi hyödyntää ilmaisemisessa, esiintymisessä sekä kaikenlaisen musiikin soittamisessa ja tulkinnassa.

5 Pohdinta

Seuraavassa luvussa tarkastelen tuloksia ja pohdin tulosten luotettavuutta ja niihin vaikuttaneita seikkoja tutkimukseni aikana. Pohdin myös tutkimukseni avaamia näköaloja säveltämisen opetukseen musiikkiopistoissa ja esittelen ehdotukseni jatkotutkimuksia varten.

5.1 Johtopäätökset ja tulosten tarkastelu

Tutkimuksessani oppilaat kuvaavat kokemuksiaan säveltämisestä soittotunneilla kevätlukukauden 2018 aikana. Tutkimus toteutui omien 10–18-vuotiaiden piano-oppilaitteni kanssa pääkaupunkiseudun taiteen perusopetuksen laajaa opimäärää antavassa musiikkiopistossa. Oppilaat kävivät viikoittain pianotunneilla, joilla harjoiteltiin noin kolmannes ajasta oman musiikin tekemistä, kuten säveltämistä ja improvisointia. Kaikki oppilaat tekivät kauden aikana yhden oman pianosävellyksen. Prosessin päätteeksi keräsin oppilaiden oppimispäiväkirjat ja pidimme yksilöhaastattelut. Oppilaat kertoivat sävellysprosessista kokemuksiaan ja kuvailivat kokemuksiaan säveltämisen yhteyksistä musiikin opiskeluunsa. Tutkimusaineistona ovat oppilaiden kirjoittamat oppimispäiväkirjat ja haastattelut.

Tutkimuskysymykset ovat seuraavat:

1. Miten oppilaat kuvailivat kokemuksiaan sävellysprosessista?
2. Miten säveltäminen on yhteydessä oppilaiden kokemaan kokonaisvaltaiseen musiikinoppimiseen?

Luvussa 3.3 esittelen tutkimuskontekstin, jossa käsitellään tutkimukseen osallistuneita oppilaita ja oppilaitosta sekä oppituntien sisältöjä, oppimispäiväkirjoja ja tutkija-opettajan huomioita prosessin kulusta. Tulosluvussa 4 kuullaan oppilaiden kokemuksia säveltämisestä ja heidän kokemiaan yhteyksiä kokonaisvaltaiseen musiikinoppimiseen. Omaa musiikkia tehtiin yksilöllisesti jokaisen oppilaan lähtökohdista ja toiveista käsin, joten suunnittelin oppilaille omat tavat edetä prosessin aikana. Oppimispäiväkirjojen säännölliset tarkastelut matkan varrella mahdollistivat opetuksen muokkaamisen oppilaiden viikoittaisten kokemusten pohjalta. Kaikkien oppilaiden kanssa kävimme yksilöllisten tarpeiden mukaan pääpiirteittäin muun muassa ”Oppituntien sisällöt”-luvussa 3.3.2 käydyt tehtävät läpi. Oppitunnit sisälsivät erilaisia improvisointiharjoituksia ja oman sävellyksen

suunnittelua sekä tekemistä. Valmiit sävellykset dokumentoitiin. Moni oppilas toivoi myös saavansa esittää oman sävellyksensä musiikkiopiston konsertissa. Omiin sävellyksiin oltiin tyytyväisiä ja niistä oltiin ylpeitä – olihan kyseessä kovan työn tulos.

Opettajan näkökulmasta oman musiikin tuokioiden ohjaaminen soittotunneilla oli jännittävää, mielenkiintoista, haastavaa ja hauskaa. Sävellyspedagogiikka instrumenttiopetuksessa on varsin uutta perinteisessä musiikkioppilaitosmaailmassa, ja odotin innolla mahdollisuutta päästä kokeilemaan oppilaiden kanssa aivan uudenlaista työtapaa. Improvisointi ja säveltäminen olivat toki olleet pienimuotoisesti läsnä oppitunneillani jo aiemmin, mutta vasta nyt edessä oli systemaattinen oman musiikin opetusprosessi, jota pääsin reflektoidaan, kehittämään ja analysoimaan yhteistyössä oppilaiden kanssa. Oppitunnit sujuivat luontevasti tavallisten soittoharjoitusten ja oman musiikin nivoutuessa hyväksi kokonaisuudeksi oppituntien sisällä. Ajankäyttö ei tuntunut ongelmalliselta, koska kaikki pianolla tehty soittaminen ja musiikin opiskelu palveli kuitenkin samaa päämäärää. Sen sijaan oman musiikin tuokiot toivat soittotunneille myönteisen tuulahduksen kannustavaa ja vapaampaa lähestymistapaa soitonopiskeluun. Koin, että sekä minä että oppilaat olimme erittäin hyvällä tuulella omaa musiikkia työstäessä. Oman musiikin parissa stressi soittoläksyjen kvaliteetista ja suoriutumisesta loistivat poissaolollaan, jolloin ilmapiiri vapautui. Oppilaan ei tarvinnut näyttää osaamistaan, vaan hän sai olla soittotunnilla juuri sellaisena, kuin on. Toisaalta minun ei opettajana tarvinnut asettua läksyjen kuulustelijan rooliin, vaan sain toimia oppilaan rinnalla ”kanssamatkaajana” polulla, jonka määränpäättä emme vielä kumpikaan tarkasti tienneet. Soittotunneilta poistui helpommin tietynlainen suorittaminen, joka on läsnä perinteisiä soittokappaleita harjoittaessa. Vaikka työskentelimme oppilaiden kanssa yhdessä omilla epämukavuusalueillamme, yhteistyö oli erittäin antoisaa ja se sujui mielestäni rennossa ilmapiirissä.

Oppilaat kertoivat sujuvasti kokemuksistaan sävellysprosessista. Aihe innosti oppilaita kertomaan ajatuksiaan, ja oppilaiden oli mielestäni helppoa puhua omalle opettajalle. Oppilaat antoivat kritiikkiä ja kehitysehdotuksia kohteliaasti, mutta kuitenkin mielestäni aidosti ja suoraan asioista puhuen. Tiedostin, että oman opettajan toimintaa voi olla hyvin vaikeaa kritisoida oppilaana, ja pyrinkin kannustamaan oppilaita kriittiseen palautteeseen. Korostin kehitysehdotusten tärkeyttä opetuksen kehittämiseksi juuri heille sopivaksi. Oppilaslähtöiseen opetukseen kuuluu kiinteästi avoin ja välitön vuorovaikutus (ks. mm. Laes & al. 2018, Karlsson 2012, Tuovila 2003, Huhtinen-Hildén 2012, Puutio 2014). Vain siten opettajalla on mahdollisuus tehdä parhaansa oppilaan auttamiseksi mielekkäällä ta-

valla eteenpäin soitto-opinnoissaan. Oppilaat arvostivat ja pitivät tärkeinä heidän vaikutusmahdollisuuksiaan ja hyödynsivät mielellään tilaisuuden kertoa haastatteluissa omista kokemuksistaan.

Haastattelut olivat vapaamuotoisia ja keskustelu eteni jokaisen oppilaan omissa tahdissa. Apuna oli kysymysrunko, jota voitiin käsitellä vapaasti. (Ks. Hirsijärvi & Hurme 2001.) Lisäksi oppilaat arvioivat säveltämiseen ja musiikin opiskeluun liittyviä osa-alueita numeroin. Numeroarviointia varten oppilaat hyödynsivät janaa, jonka avulla he voivat pisteyttää asioita niiden mukavuuden mukaan asteikolla yhdestä kymmeneen. Pisteyttämisen taustalla oli ajatus siitä, että oppilaiden olisi helpompaa konkretisoida arvioitava asia numeroiden avulla. Numeron antamisen jälkeen oli helppoa keskustella arvioinnin perusteista ja numeroon vaikuttaneista seikoista. Oppilaat antoivat pisteitä tyytyväisyydestään musiikkiopintoihin keskiarvolla 9,44, oman musiikin projektista kevätlukukaudella keskiarvolla 8,78, oman musiikin tärkeydestä keskiarvolla 8,08 ja oman musiikin hyödyllisyydestä keskiarvolla 8,00. Tutkimukseen osallistuneet oppilaat kertoivat olevansa oikein tyytyväisiä musiikkiopintoihinsa. Heillä oli pieniä toiveita ja kehitysehdotuksia opiskeluunsa, mutta pääpiirteittäin musiikin opiskelu sujui mielekkäällä tavalla. Oman musiikin projektiin osallistuminen oli kuuden oppilaan mielestä erittäin mukavaa (pisteillä 9–10) tai mukavaa (pisteillä 7–8,5). Kukaan oppilas ei arvioinut omaa musiikkia epämiellyttäväksi työskentelytavaksi oppitunneilla, vaan opiskeluun suhtauduttiin myönteisesti. Oman musiikin tärkeyttä ja hyödyllisyyttä arvioitaessa oppilaiden kertomat kokemukset jakautuivat sikäli kahteen osastoon, että viisi oppilasta piti oman musiikin tekemistä itselleen erittäin tärkeänä ja hyödyllisenä (pisteillä 9–10), kun taas neljä oppilasta näki perusohjelmiston työstämisen itselleen omaa musiikkia merkityksellisempänä (pisteillä 5–8).

Tulosluvussa 4 oppilaat pääsevät ääneen, ja he kertovat kokemuksiaan oman musiikin tekemisestä sekä työskentelyn vaikutuksista ja merkityksistä musiikin opiskelussaan. Luvussa 4.1 kuvataan sävellysprosessin vaiheita ja sisältöjä. Oppilaat osallistuivat viikoittain oman musiikin opetukseen oman pianotuntinsa yhteydessä, jolloin säveltäminen ja improvisointi nivoutuivat luontevasti osaksi tavallista soittotuntia. Aikaa käytettiin noin kolmannes soittotunnin kestoista. Yleensä aloitimme oppitunnin noin 10-15 minuutin mittaisella oman musiikin tuokiolla, mutta aika vaihteli oppilaan tilanteen ja intressien mukaan. Tuntien sisältöjä ja opettajan huomioita olen kuvannut luvuissa 3.3.2 ja 3.3.4. Oppilaat pitivät oppimispäiväkirjaa kukin omalla tyylillään joka viikko. Seurasin säännöllisesti heidän muistiinpanojaan, jotka auttoivat minua suunnittelemaan tulevia soittotunteja

oppilaiden kokemusten perusteella. Oppimispäiväkirjoja esittelen luvussa 3.3.3. Luvussa 4.1 ”Oppilaiden kokemukset säveltämisestä ja oman musiikin tekemisestä” vastaan tutkimuskysymykseen 1: Miten oppilaat kuvailivat kokemuksiaan sävellysprosessista?

Säveltäminen ja improvisointi nähtiin kaikkien oppilaiden mielestä myönteisenä musiikin opiskelun muotona. Opiskelu koettiin mielekkäänä ja kuuden oppilaan mielestä oman musiikin tekeminen oli erittäin tärkeää ja mukavaa. Myönteisinä puolina kevätkauden prosessissa nähtiin säännöllisen työskentelyn tuomat taidot oman musiikin tekemiseen, luovuuden ja itseilmaisun kehittyminen, musiikillisten näkökulmien avartuminen ja omaehtoisuus soittotunneilla. Osa oppilaista nautti enemmän improvisoinnista ja osa taas säveltämisestä. Oma musiikki antoi vapauden edetä oppilaan omien intressien mukaisesti. Omaa musiikkia tekemällä opettaja ja oppilas voivat edetä soitto-opinnoissa oppilaalle merkityksellisellä ja kokonaisvaltaisesti oppilaan musiikillisia taitoja kehittäväällä tavalla. Työskentely lisäsi soittotunneille myönteistä vuorovaikutusta ja rentoutti ilmapiiriä. Tällöin oppilaiden rohkeus heittäytyä luovaan työskentelyyn kasvoi. (Ks. Muhonen 2016, Ilomäki 2013, Kurkela 1994.)

Kielteisiä puolia oli hankalampaa löytää, koska oman musiikin tekemistä leimasi positiivinen sävy kaikkien tutkimukseen osallistuneiden oppilaiden kohdalla. Pyysin oppilaita kuitenkin pohtimaan puolia, jotka eivät tuntuneet niin mukavilta, jolloin kielteisiksi puoliksi nousivat ajankäyttö, kotitehtävät, haastavuus ja jännitys. Oman musiikin parissa käytetty aika oli pois tavallisilta soittotuntitehtäviltä, jolloin soittokappaleita ehdittiin käsitellä oppitunneilla tavallista vähemmän. Toisaalta oppilaat mainitsivat oman musiikin harjoitteiden hyödyllisyyden musiikin opiskelussa, jolloin ajankäyttö oli kuitenkin perusteltua. Oman musiikin tekemiseen vaadittiin kotona työskentelyä ja oppimispäiväkirjan pitämistä, jolloin oppilailla kului työskentelyyn aikaa myös kotona.

Oma musiikki ei ollut omaehtoisuudesta ja vapaavalintaisuudesta huolimatta helppoa. Improvisointi saattoi muodostua haastavaksi, jos oppilaan itsensä asettamat suorituspainet aiheuttivat jännitystä. Improvisointi tuntui aluksi haastavalta oppilaalla, kuka ei ollut aiemmin juurikaan improvisoinut. Säveltämisprosessi nähtiin haastavana eri työvaiheineen. Prosessin aikatauluttaminen, työn edistäminen, ja etenkin nuotintaminen koettiin haastavaksi. Toisaalta oppilaat näkivät prosessin hyödyt ja olivat motivoituneita prosessin eteenpäinviemiseksi sen tarjoamista haasteista huolimatta. Säveltämisprosessi oli kuitenkin niin monitasoinen, että oppilaat tarvitsivat opettajan tukea eri työvaiheissa päätökseen lopputulokseen. Pienin askelin etenevä, kannustava ja myönteinen työskentelyote

auttoi oppilaita huomaamaan omat kehittymismahdollisuutensa ja jatkamaan työskentelyä ajoittaisista haasteista huolimatta. Omaa musiikkia tekemällä oppilaat saivat omakohtaisen mahdollisuuden työstää itselleen haasteellisia osa-alueita musiikissa. Samat haasteet olivat vastassa, kuin tavallisessa soittotuntiohjelmistossakin, mutta oma musiikki tarjosi uudenlaisen tulokulman opiskeluun. Säveltäminen auttoi oppilaita ymmärtämään kokonaisvaltaisemmin musiikkia ja opiskelun merkityksiä. Näin halu oppia kasvoi, kun ymmärrys lisääntyi. Haasteet kääntyivät mahdollisiksi kehityskohteiksi, jotka auttavat pääsemään oppilaan itse toivomaan lopputulokseen. (Vrt. Partti & Ahola 2016, López-Íñiguez & Pozo 2014, López-Íñiguez 2017b.)

Oppilaat olivat motivoituneita työstämään omia sävellyksiään, ja autoin heitä tunneilla jokaisen omien tarpeiden mukaan. Osa oppilaista nuotinsi teoksensa vaivatta ja osa taas tarvitsi hyvinkin konkreettista apua aina nuottiavaimen piirtämisestä lähtien. Sävellyksiä työstäessä sain opettajana hyvin monipuolista tietoa oppilaan osaamisesta eri musiikin hahmottamisen osa-alueilla, mikä ei välttämättä tavallista soittotuntiohjelmistoa soittaessa tule samalla tavalla ilmi. Säveltämisprosessissa pääsimme oppilaan kanssa syventymään niihin musiikin osa-alueisiin, jotka oppilaan oppimisen ja etenemisen kannalta olivat kaikkein olennaisimpia. Oppilas oli erittäin motivoitunut työstämään kyseistä osa-aluetta, koska hänelle avautui oman sävellysprosessin kautta opiskeltavan asian käytännöllinen merkitys (ks. López-Íñiguez 2017b, Tynjälä 1999, Rauste-von Wright 1998). Tutkimukseni perusteella haasteet koettiin positiivisessa hengessä. Oppilaan päästessä työstämään itselleen merkityksellisiä ja omakohtaisia asioita rauhallisessa, stressittömässä ja vapaassa oppituntitilanteessa, haastavatkaan opiskeltavat asiat eivät tuntuneet liian vaikeilta (ks. Hasu 2017). Oppilaiden arvostus omaa sävellystä ja musiikillista osaamistaan kohtaan nousi, kun he ymmärsivät prosessin haasteet ja tiedostivat työskentelyyn käytetyn ajan ja vaivan. Onnistumisen kokemus haastavan sävellysprosessin jälkeen oli voimaannuttava ja merkityksellinen (ks. Kide 2014, Partti & Ahola 2016, Ervasti & Muthonen & Tikkanen 2013). Oman musiikin tekemistä arvostettiin ja säveltämistaitoa pidettiin arvokkaana ja taitoa vaativana lajina. Oppilaat olivat ylpeitä ja tyytyväisiä sävellyksiinsä, ja useat heistä toivoivat pääsevänsä esittämään musiikkiaan konsertteihin.

Oppilaille oli kehitystoiveita musiikkiopintoihinsa, vaikka he olivatkin tyytyväisiä niihin. Oppilaiden kokemusten mukaan he haluaisivat tehdä omaa musiikkia soittotunneilla myös jatkossa. Musiikin hahmotuksen ryhmätunneilla oli myös hyvä tilaisuus tehdä omaa musiikkia tietokonetta hyödyntäen. Valinnanvapaus, monipuolisuus ja omaehtoisuus oli-

vat oppilaiden mukaan jatkossa tärkeä osa mielekästä musiikkiharrastusta. Oppilaat kokivat, että he halusivat vaikuttaa soittotuntiansa sisältöihin niin ohjelmiston, kuin etenemisenkin suhteen. Heidän toiveitaan kuuntelemalla soittotunnit tuntuivat mielekkäiltä ja innostaisi harjoittelemaan. Oppilaat nostivat esiin myös vapaan säestyksen taidon merkityksen oman musiikin tekemisessä. Hyvät vapaan säestyksen taidot helpottavat erilaisien säestyskuvioiden keksimistä kahdelle kädelle pianomusiikkia säveltäessä. Oppilaat olivat kiinnostuneita kehittämään taitojaan monipuolisesti niin klassisessa kuin rytmimusiikissakin, yhdessä ja yksin soittaen, nuotteja harjoitellen, improvisoiden ja säveltäen, toisinaan omien toivekappaleiden parissa, ja erilaista musiikkia tutkien ja oppien. Oppilailla oli erittäin laaja näkökulma soitonopiskeluun, ja he arvostivat monipuolista ja oma-kohtaista otetta harjoitteluun. (Vrt. Tuovila 2003, Kosonen 1996 ja 2001.)

Luvussa 4.2 ”Säveltämisen merkitys oppilaille soitonopiskelussa” vastaan tutkimuskysymykseen 2: Miten säveltäminen on yhteydessä oppilaiden kokemaan kokonaisvaltaiseen musiikinoppimiseen? Oppilaat kertoivat kokemuksistaan, kuinka sävellysprosessi vaikutti heihin ja heidän musiikinopiskeluunsa. Vastauksista nousi esiin yllättävän vahvana oman musiikin positiivinen vaikutus oppilaiden kokonaisvaltaiseen musiikin oppimiseen ja sen tuomaan henkiseen pääomaan (vrt. López-Íñiguez 2017a, Saarikallio 2011, Kurkela 1994, Lehtonen 2010.) Oppilaat kuvasivat perustellusti ja analyttisesti oman musiikin yhteyksiä musiikinopiskeluun. Lapset ja nuoret eivät halunneet vain käydä soittotunneilla: he odottivat konkreettista ja monipuolista iloa ja hyötyä musiikkiopinnoistaan (ks. Tuovila 2003, Kosonen 1996 ja 2001).

Oma musiikki merkitsi oppilaille mahdollisuutta luoda itse säveliä ja erilaisia tunnetiloja. Säveltäminen oli oppilaille mahdollisista haasteistaan huolimatta mukavaa ja luovaa toimintaa. Omaan musiikkiin kuuluivat oppilaiden mukaan vapaus, mielikuvituksen käyttö, ja itseilmaisu. Oppilaat nauttivat siitä, että omaa musiikkia tehdessään he toimivat aktiivisessa roolissa soittotunneilla perinteisestä opettajavetoisesta toimintatavasta poiketen (vrt. López-Íñiguez 2017b). Musiikin elämyksellisyys ja myönteiset puolet korostuivat oman musiikin parissa, jossa suorituskeskeisyys tai ulkoapäin tulevat tavoitteet jäivät sivuun. Oman musiikin parissa edettiin oppilaiden ehdoilla, tutkittiin musiikin ilmiöitä käytännön tarpeesta käsin ja oppilas sai tehdä itselleen merkityksellistä, oman mielen mukaista musiikkia. Aktiivinen ja omaehtoinen soitonopiskelu lisäsi soittointoa ja antoi tilaisuuden merkitykselliseen itseilmaisuun musiikin avulla (ks. Kurkela 1994, Ahonen 2004, Junttu 2008, Harris 2015, Hakomäki 2013).

Oppilaat kertoivat, että säveltämisellä ja musiikin kokonaisvaltaisella oppimisella oli vahva yhteys. Musiikin rakenteita, nuotteja ja harmonioita tutkiessaan oppilaat kokivat ymmärtävänsä musiikin hahmottamista entistä paremmin. Opiskelemalla musiikin hahmottamista ja soittamisen perustekniikkaa oppilaat kokivat saavansa paremmat työkalut säveltämiseen. Motivaatio opiskelun syventämiseen lähtee näin oppilaan sisältäpäin, jolloin hän ymmärtää taitojen tärkeyden ja haluaa oppia lisää saavuttaakseen omat henkilökohtaiset päämääränsä. Perusasioiden merkityksellisyyden avautuminen parantaa oppilaiden mukaan innostusta harjoitteluun, kun päämääränä on itselle tärkeän ja omakohtaisen tavoitteen saavuttaminen. Oppilaat olivat kiinnostuneita kehittämään itseään muusikkoina monipuolisesti, jotta ilmaisukyky ja taidot luoda oman näköistä musiikkia kehittyisivät. Oma musiikki aktivoi pohtimaan musiikinopiskelua uudesta näkökulmasta. Prosessi oli opettavainen ja antoi oppilaille välineitä työstää pitkäjänteistä ja haastavaa sävellystehtävää. Omien työskentelytaitojen aktiivinen kehittäminen nähtiin tärkeäksi opiksi kevätlukukauden prosessista (ks. Muhonen 2016).

Oppilaiden kokemuksen mukaan oman musiikin tekeminen vaikuttaa suotuisasti hyvän musiikkisuhteen kehittymiseen oppilaan yksilöllisistä ominaisuuksista riippumatta (ks. Veijola & Klemettinen 2001, Björk 2016, Helén 2016). Musiikillisen ilmaisukyvyn kehittyessä innostus soittoharrastukseen kasvoi. Musiikista tuli entistä merkityksellisempi asia oppilaiden elämässä. Oppilaat näkivät musiikin potentiaalin ilmaisun ja tunteiden välittäjänä (vrt. Kurkela 1994, Lehtonen 2003, Hakomäki 2005 ja 2013). Oman musiikin parissa musiikkisuhde syveni, kun soittamisesta tuli omakohtaisempaa ja musiikinopiskelun tavoitteet, syyt ja seuraukset konkretisoituivat oppilaille uudella tavalla. Soitto tuotti yksinkertaisesti iloa. Rento, vapaa, monipuolinen ja sopivan tavoitteellinen soittotunti-ilmapiiiri paransi innostusta musiikkiin ja antoi myönteisiä kokemuksia oppilaille. Oman musiikin parissa saavutetut myönteiset kokemukset vahvistivat oppilaiden tuntemaa iloa musiikkiharrastuksestaan. Oppilaat kokivat musiikin tuovan hyvää mieltä ja he valjastivat sen auttamaan itseään arjen haasteissa ja jaksamisessa. (Ks. Numminen 2008, Eerola & Saarikallio 2011.)

Aktiivisuuden ja itsenäisyyden kokemus oman musiikin parissa oli merkityksellinen monelle oppilaalle. Itsetunto ja musiikkisuhde paranivat onnistumisten ja positiivisen oppimiskokemuksen myötä. Oppilailla oli vahva tahto ilmaista itseään musiikilla ja he olivat innokkaita esittämään omaa musiikkiaan julkisesti. Musiikki nähtiin hyvänä itseilmaisun tapana. Omia sävellyksiä arvostettiin ja lähes kaikki tutkimukseen osallistuneet oppilaat halusivat esittää omaa musiikkiaan. Oman musiikin esittäminen koettiin rennompana ja

miellyttävämpänä tapana konsertoida. Oman musiikin parissa oli mahdollista irtautua arkihuolista ja keskittyä musiikin tuomaan vapauteen ja iloon. Tutkimukseen osallistuneille lapsille ja nuorille oman musiikin tekeminen näyttäytyi varsin luontevana osana musiikin harrastamista. Säveltämiseen ja improvisointiin ei liittynyt samanlaista kynnystä, kuin musiikin ammattilaiseksi puhtaasti klassisella musiikilla opiskelleiden muusikoiden parissa saattaisi löytyä. Sen sijaan tutkimuksen oppilaista varhain soittoharrastuksen parissa oman musiikin tekemisen aloittaneille musisointi säveltäen ja improvisoiden kuului tavalliseen soittotunnin sisältöön. (Ks. Joukamo-Ampuja 2010.)

Oman musiikin soittamisesta saatu puhdas ilo oli oppilaiden kokemusten mukaan merkityksellisin asia. Soittaminen tuntui hyvältä ja sitä oli mukava tehdä. Oman musiikin avulla musiikkiharrastuksesta voidaan saada enemmän myönteisiä kokemuksia ja itsetuntoa kohottavia tunteita oppilaille. Oppilaat kertoivat kokemuksia säveltämisestään ennen kaikkea siltä kannalta, että he nauttivat oman musiikin tekemisestä ja ovat ylpeitä teoksistaan. Säveltämistä arvostettiin ja oman sävellyksen esittämistä pidettiin hienona saavutuksena. Säveltäjäys toi oppilaille voimaannuttavan kokemuksen omasta kompetenssista muusiikona. (Ks. Barrett 2006, Ervasti & Muhonen & Tikkanen 2013.)

Sisäinen motivaatio on soittoharrastukselle tärkeä ehto. Ulkoiset tavoitteet eivät tue pitkäjänteistä ja mielekästä harrastamista. (Kosonen 2011, 297.) Aktiivinen, omaehtoinen ote motivoi oppilaita ja saa heidät motivoitumaan sisäisesti prosessiin. Oma musiikki saattoi muuttua keskeiseksi, voimaannuttavaksi ja merkitykselliseksi itseilmaisun muodoksi oppilaille. Toisaalta joillekin oppilaille oman musiikin tekeminen edusti ennen kaikkea musiikillisia taitoja kehittävää yhtä musiikin osa-aluetta, jota voi opiskella osana monipuolisia musiikkiopintoja. Kaikki tutkimukseen osallistuneet oppilaat toivat esiin säveltämisen kokonaisvaltaista musiikkitaitojen kehittävyttä. Musiikillinen ajattelu kehittyi säveltäessä, ja harjoiteltavien osa-alueiden merkitykset avautuivat oppilaille. Motivaatio harjoitteluun ja opiskeluun nousi. Omaehtoisuus ja tunne omista vaikutusmahdollisuuksista soittoharrastukseen innosti aktiiviseen työskentelyyn. Oman konkreettisen työn tuloksen tarkastelu toi oppilaille parhaimman palkinnon ponnistelusta.

”Minä pystyn!” Minä osaan!” Minä nautin tästä!” Edellä kuvatut lauseet voisivat olla tunnelmia, joita oppilas kokee ihanteellisen soittotunnin päätteeksi. Silloin hänellä on syntynyt sisäinen motivaatio opetella musiikkia lisää, harjoitella kotona ja kehittyä soittajana. Soitonopettajana voin pohtia käsi sydämellä, lähteekö jokaiselta tunnilta oppilas kokien

edellä kuvattuja ajatuksia. Oman työn reflektointi ja kehittäminen on jatkuvaa itsensä tutkiskelua, uusien näkökulmien hankkimista, omien vakiintuneiden käytänteiden kyseenalaistamista ja tarkistamista, sekä avointa vuorovaikutusta ympäristön kanssa. Tutkiva ote opettamiseen tuntui äärimmäisen kiinnostavalta ja tarjosi uusia näkökulmia omaan opettajuuteen. Säveltäminen vaatii oppilaalta rohkeutta astua vieraalle maaperällä, laittaa itsensä likoon uudella tavalla ja työskennellä itselleen uuden asian parissa. Sama koskee opettajaa uudella työkentällään. Kokeilemalla, yrityksen ja erehdyksen kautta harjoittelemalla, ja luottamalla itseensä sekä oppilaisiinsa, opettaja voi löytää uudenlaisia pedagogisia mahdollisuuksia kehittää työskentelyään oppilaslähtöiseen, konstruktivistiseen, iloa ja hyvinvointia vaalivaan sekä oppilaan parasta aidosti ajattelevaan soitonopetukseen. Tällöin työskentely-ympäristön on oltava avoin ja rohkaiseva myös opettajalle (ks. López-Íñiguez 2017b, 6).

Opettajat tekevät yleensä kaikkensa oppilaansa hyväksi heittäytyessään taiteelliseen opetustyöhönsä. Kun opettaja tekee parhaansa kunkin oppilaan henkilökohtaisten tavoitteiden toteuttamisen saavuttamiseksi, myös hän tarvitsee omalta oppilaitokseltaan paljon tukea ja vapautta tehdä työtä ilman suorituspainetta. Luova ja oppilaslähtöinen ympäristö lähtee musiikkiopiston arvoista ja asenteista. (Kurkela 1994, 371–372.) Kulttuuripolitiikan eettisten lähtökohtien mukaisesti ihmisillä tulisi olla tasa-arvoiset mahdollisuudet ja oikeudet osallistua kulttuuritoimintaan lähtökohtiin katsomatta (Koivunen & Marsio 2006, 15). Vanhojen traditioiden, kunnianhimoisten taiteellisten pyrkimysten ja nykypäivän oppilaslähtöisen sekä oppilaan hyvinvointia vaalivan opetusnäkökulman välissä tasapainoilevan opettajan on syytä olla varuillaan, jottei tahtomattaan veisi opetustaan oppilaan kannalta epäsuotuisaan suuntaan. Oppilaan henkisen hyvinvoinnin ja itsetunnon vaaliminen on oltava kaiken toiminnan perustana. (Vartiainen 2013, 184–187.) Musiikkioppilaitoksissa opettajien keskinäinen arvo mitataan herkästi oppilaiden suoriutumisen perusteella. Opettaja on aina vastuussa oppilaansa esityksestä ja kantaa ammatillisen vastuun esityksen lopputuloksesta. Esiintymistilanteissa kollegojen arvioidessa opettajan oppilasta, he samalla arvioivat myös opettajan työtä. Pianomusiikin traditionaalista esittämistä on helpompaa arvioida, kuin vaikkapa oppilaan musiikillisen itsetunnon kasvua. (Hasu 2017, 33, 36.) Kysymys kuuluu, kumpi edellämainituista seikoista on merkityksellisempää lapsen tai nuoren elämässä? Valitettavasti usein opettajat keskittyvät opetuksensa helpommin lähestyttäviin ulkoisiin ihanteisiin, jolloin aidosti oppilaan henkistä pääomaan tukevat arvot jäävät taiteellisen korkeatasoisuuden ihanteen jalkoihin. Ihannetaipauksessa teknisesti ja ilmaisullisesti korkeatasoinen ja sisäisesti motivoitunut oppilas saa

musiikista itselleen arvokkaan henkistä pääomaa ja hyvinvointia lisäävän asian elämänsä. Jokainen soitonopettaja on kuitenkin varmasti opettanut oppilasta, jonka kanssa asiat eivät ole sujuneet suunnitelmien mukaan. Tällöin lähestymistapaa tulee muuttaa oppilaan ehdoilla, jotta hänkin voisi saada itselleen mielekkään ja arvokkaan tavan harrastaa ja nauttia musiikista. Erilaiset oppilaat vaativat opettajilta erittäin joustavaa suhtautumista työhön, taitavaa pelisilmää ja monipuolista työkalupakkia (ks. Hasu 2017 ja López-Íñiguez 2017b).

Monialainen osaaminen ja aidosti oppilaslähtöinen opettaminen auttavat hyvään alkuun oman työn kehittämisessä. Positiivisten työskentelytapojen kehittäminen moninaisiin opetustilanteisiin lisää niin oppilaan kuin opettajankin tyytyväisyyttä soittotunteihin. Työssäjaksaminen paranee, kun opettaja kokee saavansa onnistumisen kokemuksia ja mielekkäitä työskentelytapoja kaikkien oppilaidensa kanssa. Turhautuminen puolin ja toisin johtunee sopimattomista, ulkoapäin tulevista paineista, jotka ovat vahvasti sidottu musiikkiopistoissa traditionaalisesti totuttuihin toimintatapoihin klassisen musiikin opetuksessa. Opettajilla on kuitenkin upea tilaisuus tehdä omasta työstään hauskaa, haastavaa ja mielenkiintoista. Opettajien ei tarvitse murehtia oppilaita, joiden soitto ei sujukaan odotusten mukaisesti. Kun odotukset muokataan kunkin oppilaan mukaan, työskentely on tarkoituksenmukaista ja soitonopiskeluun ja opettamiseen löytyy myönteinen vire. Opettajilta tulisi löytyä aito tahtotila auttaa oppilasta ja kehittää luovia työtapoja oppilaan parhaaksi. Musiikinopetuksen arvomaailman kriittinen tarkastelu voi avata uusia ovia oppilaslähtöiseen opetukseen. (Harris 2015, 20-25.) Aito välittäminen oppilaan hyvinvoinnista ja stressitön, luova ilmapiiri soittotunnilla ovat hyvä alusta oppimiselle (ks. Gouzouasis & Ryu 2015).

Musiikkimaailma on muuttunut ja musiikkiin liittyvien arvojen ja ihanteiden kriittinen tarkastelu on ajankohtaista. Pitkäjänteinen työskentely riittävien musiikillisten ilmaisutaitojen saavuttamiseksi saattaa olla haaste nuorelle soittajalle hektisessä maailmassa. Oman ajan käyttöä soittoharrastukseen kilpailevien harrasteiden kanssa saattaa olla nuorelle vaikeaa päättää. (Kosonen 2011, 301–302, 305.) Tutkimukseni herätti pohtimaan musiikkikasvatuksen perimmäistä tarkoitusta. Meidän opettajien tarkoitus on varmasti aina hyvä, mutta ovatko toimintatapamme poikkeuksetta todella oppilaan kannalta parhaat mahdolliset? Kuinka usein olemme kohdanneet oppilaan, jolle emme ole voineet tarjota hänelle mielekästä opetusta? Onko tämä oppilas lopettanut musiikkiharrastuksen muista syistä, vai voisiko syynä olla hänen saamansa opetuksen sopimattomuus juuri hänelle? Musiikkioppilaitoksissa työskentelee taitavia pedagogeja, jotka ovat saaneet

huippukoulutuksen oman instrumenttinsa hallintaan ja jotka suhtautuvat intohimoisesti musiikkiin ja soittoon. Mitä tapahtuu, kun oppitunnille saapuukin oppilas, jolla on aivan erilaiset intressit ja lähtökohdat, kuin opettajallaan (vrt. Hasu 2017, Joukamo-Ampuja 2010)? Kouluissa musiikkikasvatus pohjautuu kaikkien oppilaiden oikeuteen musisoida ja nauttia musiikista. Miksi taiteen perusopetuksessa ollaan nähty musiikin harrastaminen vain tietynlaisen oppilastyypin oikeudeksi? Mielestäni on upeaa, että päätöstopella on herätty huomaamaan, että musiikkioppilaitoksien opetusta voitaisiin uudistaa palvelemaan paremmin laajaa opiskelijajoukkoa (vrt. Opetushallitus 2018, TPOPS 2017, Opetus- ja kulttuuriministeriö 2017). Näin soitonopetus tavoittaa entistä laajemmin ja tasa-arvoisemmin lapsia ja nuoria.

Taide antaa mahdollisuuden ilmaista tunteita hyväksytyssä toimintakentässä. Taideharrastuksen parissa oppilaat voivat käsitellä omia tunteitaan ja toimia aktiivisina yhteisön jäseninä vaikuttaen työnsä lopputulokseen. Taiteen tekeminen lisää iloa, ilmaisutaitoja ja ongelmanratkaisutaitoja. (Siivonen, Kotilainen & Suoninen 2011, 126, 128, 136.) Luova toiminta antaa tilaa erilaisuudelle ja auttaa lapsia käsittelemään tunteitaan musiikin avulla. Säveltäminen parantaa minäkuvan kehitystä ja tuo positiivisia pystyvyyden kokemuksia oppilaille. Omakohtaisuus ja mielenkiinto musiikinopiskeluun säilyy ja oppiminen paranee. Musiikki luo yhteyden omiin tunteisiin ja näyttää ne vielä toisille ihmisille, mikä parantaa vuorovaikutusta ympäristön kanssa. (Hakomäki 2005, 23–24, 26.) Musiikki ilmaisee mielen liikkeitä sanattomasti. Musiikki voi tarjota mahdollisuuden käsitellä vaikeitakin asioita ja siten parantaa mielialaa. Musiikilla voidaan myös jakaa omia mielipiteitä, tarinoita ja asioita toisille ihmisille. Soittaja tulkitsee oman psyykinsä kautta luovasti musiikkia, ja henkilökohtaisten tunteiden läsnäolo tekee musiikista niin merkityksellistä, kuin koskettavaakin kuulijoilleen. (Lehtonen 2003, 19–23.)

Oppilaslähtöinen ja kokonaisvaltainen musiikinopiskelu innostaa oppilaita työskentelemään itselleen merkityksellisen asian parissa. Oppilaan lähtökohdat ja toiveet huomioiva opetus on yksilöllistä ja räätälöity jokaiselle oppilaalle sopivaksi. Konstruktivistisessa oppimiskäsityksessä kukin oppija rakentaa tietonsa ja käsityksensä asioista omalla henkilökohtaisella tavallaan (Tynjälä 1999, 37–38). Olennaista on oppilaan oma halu opetella itselleen merkityksellinen ja tärkeä asia. Aktiivisen vuorovaikutuksen ja toiminnan avulla voidaan oppia tehokkaasti ja pitkäkestoisesti uusia taitoja. (Rauste-von Wright 1998, 17.) Tutkimukseni perusteella omaehtoisuus, vapaavalintaisuus ja aktiivisuus musiikkiharrastuksessa parantavat oppilaiden opiskelutaitoja, ymmärrystä opiskel-

tavista asioista ja niiden merkityksistä, ja parantavat oppimaan oppimisen taitoja. Keskusteleva ja avoin vuorovaikutus soittotunneilla lisäävät myönteistä ilmapiiriä ja tukevat oppilaan pyrkimyksiä. Oppilaat arvostivat mahdollisuutta vaikuttaa omaan soittotuntiohjelmistoonsa ja toivoivat monipuolista lähestymistä pianomusiikkiin (vrt. Kosonen 1996 ja 2001, Tuovila 2003). Avoin ja monipuolinen asenne eri musiikkityyleihin ja musisointitapoihin tuli vahvasti esiin oppilaiden puheessa. Oma musiikki nähtiin luontevana osana musiikin opiskelua, johon mahtui niin klassista, rytmimusiikkia kuin omaa musiikkiakin. Oppilaat huokuivat avointa, innokasta ja ennakkoluulotonta asennetta musiikkiin, koska heillä ei ole sisäänrakennettuja raja-aitoja. Sen sijaan luova kokeileminen, omien taitojen kehittäminen yksilöllisten taipumusten mukaisesti ja ilmaisu mitä erilaisimmin musiikillisen keinoin oli oppilaille itsestänselvyys. Oppilaat odottivat musiikkiopinnoiltaan tavoitteellista toimintaa, jossa he kokivat oppivansa ja edistyvän. Toisaalta opiskelun tuli heidän mukaansa tuoda iloa, arjesta irtautumista ja luovuutta muun tekemisen vastapainoksi. Myönteisyys ja kokemus omasta onnistumisesta ja kehittymisestä opinnoissa oli oppilaiden mukaan merkityksellistä ja vahvasti innostusta työskentelyyn. (Ks. Byman 2002, Puutio 2014, Ruokonen & Ruismäki 2013, Gouzouasis & Ryu 2015.) Itsensä toteuttaminen, itseilmaisu ja musiikin tuoma ilo nousivat merkityksellisimmiksi musiikkiharrastuksen tuomiksi hyödyiksi. Oman musiikin parissa oppilaat pääsivät toteuttamaan omaehtoisesti ja itsensä näköisesti luovaa musiikillista toimintaa. Musiikkioppilaitosten uusi opetussuunnitelma (TPOPS 2017) antaa oivan tilaisuuden toteuttaa oppilaiden unelmien musiikkiharrastusta. Opettajat voisivat lähteä avoimin mielin musiikilliselle ja pedagogiselle löytöretkelle. Oman työn jatkuva kehittäminen tekee musiikin opetuksen kentällä työskentelystä ammatillisesti kiinnostavaa ja haastaa pohtimaan opettajan pedagogisia näkökulmia sekä entistä toimivampia työkaluja vastaamaan erilaisten oppijoiden tarpeita..

Lapsi nähdään nykytutkimuksen valossa aktiivisena vaikuttajana, jolla on kerrottavaa ja joka ansaitsee tulla kuulluksi (Hakomäki 2013, 17). Säveltäminen ja improvisointi tarjoavat oppilaalle mahdollisuuden kokea musiikkia ja tutkia sen rakenteita omakohtaisesti ja merkityksellisesti. Oppilas saa kokemuksen, että hän voi vaikuttaa opiskeluunsa ja tekemiseensä soittotunneilla. Oman persoonallisen ilmaisutavan löytäminen voi tuoda iloa ja rentoutta esiintymiseen ja musiikin harrastamiseen. (Juntunen 2013, 45.) Tutkimukseni perusteella oman musiikin harjoittaminen soittotunneilla tukee myönteisen musiikkisuhteen kehittymistä ja vahvistaa kokonaisvaltaista muusikkona kasvamista. Oppilas ottaa oman musiikin parissa työsken-

nessään aktiivisen roolin, jossa hän kantaa vastuun prosessin etenemisestä ja sen sisällöstä. Opettaja toimii kannustajana, rohkaisijana, avustajana ja tarpeellisten työkalujen antajana. Oppilas saa ohjailta venettä, jonka hän on itse rakentanut. Opettaja matkustaa veneen kyydissä mukana turvallisena seuralaisena, antaen oppilaan määrätä suunnan ja vauhdin. Määränpää saattaa olla uusi ja jännittävä, ja itse matka mielenkiintoinen ja täynnä uusia yllätyksiä.

5.2 Luotettavuus

Tutkimus on luotettavaa ja varteenotettavaa, kun se noudattaa tutkimuseettisiä periaatteita. Tällöin tutkimuksessa toimitaan ehdottoman rehellisesti ja huolellisesti. Tutkimuksessa kerätyt aineistot käsitellään ja säilytetään tarkasti. Tutkimusmenetelmät ovat hyvin suunniteltuja, tarkoituksenmukaisia ja kriittisen tarkastelun kestäviä. Muiden tutkijoiden töihin viitataan asianmukaisesti. Tutkimukseen tarvittavat luvat hankitaan huolellisesti, ja raportoinnin ja informoinnin asianosaisille tahoille suoritetaan projektin päätyttyä. Kaikki tutkimukseen liittyvät päätökset tehdään tutkimus edellä, ja muut asiat eivät saa vaikuttaa tutkimuksen tuloksiin. (Varantola, Launis, Helin, Spoo & Jäppinen, 6–7.)

Laadullinen tutkimus sopii erityisesti ihmistieteisiin ja pyrkii ymmärtämään ihmisiä ja ympäröiviä ilmiöitä. Teoriaosuus taustoittaa laadullista tutkimusta ja lisää sen luotettavuutta ja kokonaisuuden arviointia. Tutkimusraportin tulee sisältää kaikki ne tarpeelliset tiedot, jotka tekevät tutkimuksesta luotettavan. (Tuomi & Sarajärvi 2003, 17–18, 67, 70.)

Haastattelu tarjoaa sikäli hyvän ja joustavan tavan kerätä tietoa haastateltavilta, että tällöin tutkijalla on mahdollisuus esittää lisäkysymyksiä, tarkennuksia ja keskusteluja teemojen ympärille, jotta haastateltava pääsisi varmasti tuomaan kaikki tutkimuksen kannalta merkitykselliset näkemyksensä esille. Tutkimuksen teoreettinen viitekehys määrittää teemat, joiden ympärillä keskustelua käydään. Erityisesti vapaammassa ja epämuodollisemmassa haastattelumuotoisessa tutkimuksessa olisi erittäin tärkeää noudattaa hyvää tutkimusetiikkaa ja huolellisuutta. (Tuomi & Sarajärvi 2003, 74–75, 77–78, 122.)

Tutkimuksen on oltava johdonmukaisesti toteutettu. Tutkijan on syytä pohtia työnsä tarkoitusta ja kohdetta ja toisaalta omaa suhdettaan työhön. Tutkimusaineiston keruussa ja käsittelyssä, tutkittavien ja tutkijan välisessä suhteessa, analyysitavassa, eettisesti korrektissa ja selkeästi raportoidussa tutkimuksessa on hyvä luotettavuus. Tutkijan on syytä

avata huolellisesti ja tarkasti kaikki tutkimuksensa vaiheet ja raportoida huolellisesti tuloksien luotettavuuden saavuttamiseksi. Luotettavaan tutkimukseen kuuluu olennaisesti objektiivisuus ja tutkimuksen kaikkien vaiheiden läpinäkyvyys. Validiteetti kuvaa tutkimuksen sisältävän sitä, mitä on luvattukin, ja reliabiliteetti taas saatujen tutkimustulosten toistettavuutta. (Tuomi & Sarajärvi 2003, 131–133, 135–138.)

Tutkimuksen toteuttaminen yhdessä musiikkiopistossa, yhden opettajan omien oppilaiden kanssa antaa tutkimuksesta vain yhden kontekstin kuvauksen. Pyrin kuvaamaan kuitenkin tutkimuksen olosuhteita mahdollisimman hyvin, jotta lukija saisi tarkan käsityksen tutkimustilanteesta. Opettajana osallistuin sävellysprosessiin ja vaikutin olennaisesti oppilaiden kokemusmaailmaan omalla toiminnallani. Siksi tutkimuksen tuloksia tarkastellessa on syytä tulkita oppilaiden vastauksia siinä kontekstissa, joka heille oli luotu tutkimuksen aikana. Tutkimusasetelma vaikuttaa lähtökohtaisesti tutkimuksen tuloksiin, kun tutkittavien oppilaiden tutkija ja opettaja on sama henkilö. Lisäksi useimmat oppilaat olivat tutkijalle tuttuja entuudestaan jopa useiden vuosien opetushistorian kautta. Oppilaiden kokemusten erittelemineen kertoo myös tutkijan onnistumisesta tutkimuksen suunnittelun ja toteutuksen suhteen ja opettajana onnistumisesta pedagogisen ja vuorovaikutuksellisen toiminnan suhteen. Tämä tutkimus avaa kuitenkin yhden näkökulman ja mahdollisuuden tarkastella oppilaiden säveltämistä pianotunneilla. (Vrt. Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006, Hirsjärvi & Hurme 2001.)

Säveltäminen ja improvisointi ovat vielä tuoreita opiskeltavia asioita opetussuunnitelmassa (TPOPS 2017), ja pedagogiikka soittotunneilla toteutettavaan opetukseen on nuorta. Olen toiminut pianonsoiton opettajana erilaisten oppilaiden parissa parinkymmenen vuoden ajan, joten uskaltauduin ottamaan haasteen innolla vastaan, vaikken olekaan erikoistunut sävellyksen opettamiseen. Monipuolinen kokemus musiikista ja pianonsoitosta yhdistettynä avoimeen, luovaan opetusotteeseen saivat kuitenkin opetuksen etenevään luonnollisesti ja oppilaiden tahdissa. Oman musiikin pedagogiikkaa voi kehittää tämän tutkimuksen ja vuosien mittaan hyväksi havaittujen käytänteiden pohjalta. Opettajana voi myös harjoitella luovuutta, uusien näköalojen avaamista, ja rakentaa oman osaamisen pohjalta uudenlaisia tapoja opettaa pianonsoittoa (ks. Kurkela 1994, 396–398). Tällöin oppilas ja opettaja ovat kumpikin omalla tavallaan oppijoina, tasavertaisina tutkimusmatkailijoina, mieli avarana ja odottaen uusia kiinnostavia mahdollisuuksia löytää musiikillisia polkuja.

5.3 Tulevia tutkimusaiheita

Musiikin oppimisen arvot ovat muuttumassa. Oppilaan kokonaisvaltainen kehittyminen ja hyvinvointi nousee esiin entistä painokkaammin. Musiikki koetaan yksilöllisesti ja kokonaisvaltaisesti, jolloin se voi toimia erityisen hyvänä väylänä itsensä tuntemiseen ja vahvana keinona omien tunteiden tarkastelemiseen. (Lilja-Viherlampi 2007, 14–15, 95–98.) Opetuksen kenttä, arvot ja työtavat ovat kokeneet melkoisen mullistuksen viimeisinä vuosikymmeninä. Traditionaalisten opetuskäytänteiden kriittinen tarkastelu ja uusimman tutkimuksen huomioiminen opetuksen suunnittelussa voi olla hedelmällistä, kun se toteutetaan tarkoituksenmukaisesti. Uusien opetuskäytänteiden ja tavoitteiden tarkastelu mahdollistaa prosessin, jossa opetusta voidaan yhä kehittää eteenpäin ja ammentaa tietoa, jota saamme ihmisyydestä, musiikista, vuorovaikutuksesta ja pedagogiikasta (ks. Kurkela 1994, Lehtonen 2003, Tiainen & al. 2012, Björk 2016).

Oman kokemukseni mukaan vielä vuosituhannen taitteessa musiikkioppilaitosten opettajien koulutus pohjautui vahvasti perinteiseen tapaan opettaa klassista musiikkia. Haasteena on kehittää koulutusta vastaamaan muuttunutta musiikkikasvatuksen maailmaa. Muutos alkaa opettajien ja oppilaitosten hallinnon asenteista musiikkikasvatusta kohtaan (Vrt. Hasu 2017, López-Íñiguez 2017b). Mielestäni oppilaitoksissa tulisi käydä keskustelua musiikin opetuksen arvoista, jotta kaikille toimijoille selkeytyisi linjaus, mihin suuntaan omaa työtä voisi lähteä kehittämään. Opettajat tarvitsevat paljon tukea ja mahdollisesti tarpeen mukaan myös lisäkoulutusta vastaamaan uudistunutta opetuksen tarvetta. Muutos uuden opetussuunnitelman todellisen arvomaailman omaksumisessa käytännön tasolla on suuri. Aito halu muuttaa musiikinopetusta lähtee keskustelusta, pohtimisesta ja ymmärryksestä. Musiikkioppilaitoksissa olisi syytä käydä arvokeskustelua siitä, mikä onkaan tärkeää oppilaitosten ydintoiminnassa (vrt. Lehtonen 2003). Opettajien käytännön työhön heijastuu vahvasti se arvomaailma, jota kannamme mukamme. Sannattomat paineet tietynlaiseen suoritukseen tai ohjelmistoon saattavat vaikuttaa tiedostamattomasti opettajien asenteisiin oppitunneilla (vrt. Hasu 2017, Joukamo-Ampuja 2010, Kurkela 1994). Selkeät yhteiset arvot ja sävelet antaisivat kuitenkin toimintaan vapautta, jota aidosti oppilaslähtöinen opetus vaatisi. Opettajien tulisi saada toteuttaa oppilaitoksissa opetusta kunkin oppilaan ehdoilla, ilman ulkoa tulevia suorituspaineita. Samalla tavalla oppilaan luovuus ja soiton riemu pääsevät kukkimaan, kun häntä ei painosteta ulkoisilla ja mahdollisesti hänen kokemusmaailmastaan irrallisilla tavoitteilla.

Taiteen perusopetuksen monimuotoistuksessa ja laajentuessa palvelemaan erilaisia oppijoita opettajilta vaaditaan entistä laajempaa osaamista (ks. Siivonen & Kotilainen & Suoninen 2011, Tiainen & al. 2012, Vismanen & Räisänen & Sariola 2016, Laes & al. 2018). Sävellyspedagogiikan integroiminen soitto-opetukseen erilaisten oppilaiden parissa on mielenkiintoinen, antoisa ja haastava työ pedagogeille. Itse koen onnistuneeni opetuskeilussani hyvin, koska oppilaiden kokemukset olivat myönteisiä ja kaikki tutkimukseen osallistuneet oppilaat olivat halukkaita jatkamaan oman musiikin parissa tavalla tai toisella. Oppilaiden musiikillisen keksinnän, luovuuden ja mielikuvitusrikkauden potentiaali ylitti kaikki odotukseni. Oppilaat antoivat minulle opettajana haasteen kehittää opetusta suuntaan, jossa oppilaiden upea, ennakkoluuloton ja luova kapasiteetti pääsee parhaiten esiin. Opetuksen toteutukseen jäi varmasti paljon mahdollisuuksia, joita odotan innolla pääseväni tutkimaan ja kokeilemaan tulevina vuosina. Sävellyspedagogiikan ja pianonsoiton yhdistäminen soittotunneilla on uusi alue monille pianonsoiton opettajille, ja on hienoa päästä kehittämään opetusta yhdessä oppilaiden kanssa oppien. Uusien opetuskäytänteiden löytämiseksi on syytä tehdä tutkimusta, jotta voidaan etsiä uusia pedagogisia näkökulmia perinteiseen musiikkioppilaitosmaailmaan. Toimintatutkimuksellisilla pedagogisilla työtavoilla voitaisiin kehittää oppilaiden kanssa uusia keinoja ja toimivia käytänteitä soitonopiskeluun. Yhteistyöllä olisi mahdollisuus kehittää musiikkioppilaitosten soittotunneille entistä enemmän musiikillisen löytöretkeilyn riemua, yhteisöllisyyttä ja luovaa kekseliäisyyttä. Vanhojen työtapojen uudistamiseksi tarvitaan vahvaa henkilöstön innostamista ja rohkaisemista kokeilemaan erilaisia käytänteitä soitonopetuksessa.

Musiikin kentällä voisi vallita samankaltainen luova, leikkisä ja iloitteleva ilmapiiri, jota pyrimme vaalimaan rohkaistessamme oppilaita vaikkapa heittäytymään improvisoimaan. Opettajien omien suorituspainneiden, muurien ja ennakkoluulojen vapauttamiseksi tarvitaan runsaasti tukea, keskustelua, ja myönteinen kannustava ilmapiiri. Riittävästi rentoutta, vapautta ja sopivia toimivia työkaluja, voisivat kannustaa pedagogeja luovaan ja innostavaan opetustyöhön moninaisella ja muuttuvalla musiikkioppilaitosten kentällä. Soitonopettaja voi parhaimmillaan toimia yhtenä oppilaan elämän merkityksellisimmistä aikuisista. Oppilaan itseilmaisun ja musisoinnin ilon löytäminen ovat arvoja, joita jokainen musiikkipedagogi pitää ensiarvoisen tärkeinä. Erilaisten oppilaiden kohtaaminen ja heidän musiikillisen polkunsa etsiminen voi olla haastava, kiinnostava, ja ennen kaikkea sekä opettajalle että oppilaalle iloa tuottava matka. Soitonopettajan työn merkityksellisyys ja mielekkyys muuttuvat uudelle tasolle, kun arvomaailmaa tarkastellaan hieman

erilaisesta näkökulmasta. Kun oppilaan luovuuden, ilon ja musiikillisen identiteetin vahvistaminen on opetuksen keskiössä, opetustunneista muotoutuu miellyttäviä ja antoisia. Omien asenteiden ja opetuskäytänteiden tarkastelu oppilaan näkökulmasta saattaa tuoda uudenlaista musisoinnin iloa ja työssäjaksamista myös opettajalle. Yhdessä oppimalla ja kehittämällä musiikki voisi toimia elinikäisenä hyvää oloa, iloa ja luovuutta ruokkivana asiana. Oman musiikin tekeminen on tutkimukseni perusteella antoisa ja kokonaisvaltainen luovuutta, vapautuneisuutta sekä myönteisyyttä lisäävä työtapa soittotunneille.

Lähteet

Ahonen, Kari. 2004. Johdatus musiikin oppimiseen. Tampere: Tammer-Paino Oy.

Aukia, Jussi-Pekka. 2017. Mahdollisuus eikä uhka. *Rondo Classic* 11/2017, 66–67.

Barrett, Margaret. 2006. 'Creative collaboration': an 'eminence' study of teaching in music composition. *Psychology of Music*, vol. 34, nro 2, 195–218.

Björk, Cecilia. 2016. In search of good relationships to music: Understanding aspiration and challenge in developing music school teacher practices. *Musiikkikasvatus* vol. 19, nro 1, 103–107.

Björk, Cecilia. 2016. In search of good relationships to music: Understanding aspiration and challenge in developing music school teacher practices. Åbo Akademis förlag. Åbo: Åbo Akademis University Press.

Bojner Horwitz, Eva & Bojner, Gunilla. 2007. Mielihyvää musiikista. Helsinki: WSOY.

Burnard, Pamela. 2000. How children ascribe meaning to improvisation and composition: Rethinking pedagogy in music education. *Music Education Research*, 2:1, 7–23.

Byman, Reijo. 2002. Voiko motivaatiota opettaa? Teoksessa P. Kansanen & K. Uusikylä (toim.). *Luovuutta, motivaatiota, tunteita. Opetuksen tutkimuksen uusia suuntia*. PS-kustannus. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy, 25–41.

Eerola, Tuomas ja Saarikallio, Suvi. 2011. Musiikki ja tunteet. Teoksessa J. Louhivuori & S. Saarikallio (toim.). *Musiikkipsykologia*. Jyväskylä: Bookwell Oy, 259–278.

Ervasti, Marja & Muhonen, Sari & Tikkanen, Riitta. 2013. Säveltämisen monet mahdollisuudet musiikkikasvatuksessa. Teoksessa M.-L. Juntunen, H.M. Nikkanen & H. Westerland (toim.). *Musiikkikasvattaja. Kohti refleksiivistä käytäntöä*. Juva: Bookwell Oy. 246–291.

Gouzouasis, Peter ja Ryu, Jee Yeon. 2015. A pedagogical tale from the piano studio: autoethnography in early childhood music education research. *Music Education Research*, 17:4, 397–420.

- Hakomäki, Hanna. 2013. Storycomposing as a path to a child's inner world. A collaborative music therapy experiment with a child co-researcher. *Jyväskylä Studies in Humanities*, nr. 204: Jyväskylä. https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/41513/978-951-39-5207-5_vaitos27052013.pdf?sequence=1.
- Hakomäki, Hanna. 2005. Tarinasäveltäminen – uusi musiikkiterapian malli ja käytännöt. Jyväskylän yliopisto, Humanistinen tiedekunta. Musiikkiterapian maisteriohjelma. Pro Gradu- tutkielma.
- Harris, Paul. 2014. *Simultaneous learning. The definitive guide*. Lontoo: Faber Music Ltd.
- Harris, Paul. 2015. *The virtuoso teacher. The inspirational guide for instrumental and singing teachers*. Lontoo: Faber Music Ltd.
- Hasu, Johanna. 2017. ”Kun siihen pystyy kuitenkin, ei oo mitään järkeä olla tekemättä”. Oppimisen vaikeudet pianonsoiton opiskelussa- oppilaiden kokemuksia ja opetuksen keinoja. *Jyväskylä studies in humanities* 330. Jyväskylä: Jyväskylä University Printing House.
- Helander, Ari. 2003. Musiikin perusopetuksen uudet tuulet. *Rondo* 1/2003.
- Helén, Elina. 2016. Sata - saavutettava lastenkulttuuri ja taiteen perusopetus-hanke. Esiselvityksen raportti. Tampereen kaupunki. http://www.kulttuuriakaikille.fi/doc/tutkimukset_ja_raportit/Sta-hankkeen_esiselvitysraportti_2016.pdf. (Luettu 9.9.2018.)
- Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena. 1993. *Teemahaastattelu*. Helsinki: Yliopistopaino.
- Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena. 2001. *Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Helsinki: Yliopistopaino.
- Huhtinen-Hildén, Laura. 2012. *Kohti sensitiivistä musiikin opettamista. Ammattitaidon ja opettajuuden rakentumisen polkuja*. Jyväskylä: Jyväskylä University Printing House.
- Huhtinen-Hildén, Laura. 2013. Kanssakulkijana musiikin alkupoluilla. Teoksessa M.-L. Juntunen, H.M. Nikkanen & H. Westerlund (toim.). *Musiikkikasvattaja. Kohti refleksiivistä käytäntöä*. Juva: Bookwell Oy, 130–149.

Hyry-Beihammer, Eeva Kaisa & Joukamo-Ampuja, Erja & Juntunen, Marja-Leena & Kymäläinen, Helka & Leppänen, Taru. 2013. Instrumenttiopettaja oppilaan kokonaisvaltaisen muusikkouden kehittäjänä. Teoksessa M.-L. Juntunen, H.M. Nikkanen & H. Westerlund (toim.). Musiikkikasvattaja. Kohti refleksiivistä käytäntöä. Juva: Bookwell Oy, 150–182.

Ilomäki, Lotta & Holkkola, Minna. 2013. Musiikin perusteet ja muuttuva oppimiskäsitys. Teoksessa M.-L. Juntunen, H.M. Nikkanen & H. Westerlund (toim.). Musiikkikasvattaja. Kohti refleksiivistä käytäntöä. Juva: Bookwell Oy, 204–224.

Ilomäki, Lotta. 2013. Säveltäminen musiikkioppilaitospedagogiikan haastajana. Teoksessa J. Ojala & L. Väkevä (toim.). Säveltäjäksi kasvattaminen. Pedagogisia näkökulmia musiikin luovaan tekijyyteen. Opetushallitus, oppaat ja käsikirjat 2013:3. Tampere: Suomen Yliopistopaino Oy, 126–140.

Joukamo-Ampuja, Erja. 2010...pää on semmoinen ihan pohjaton kaivo...Ammattimusiikoiden ja musiikin opiskelijoiden kokemuksia Sibelius-Akatemian Luovat muusikon- taidot- koulutuksesta. Musiikin lisensiaattityö. Sibelius-Akatemia.

Junttu, Kristiina. 2008. György Kurtág's Játékok brings the body to the centre of learning piano. Musiikkikasvatus. The Finnish Journal Of Music Education (FJME). Vsk. 11, 1–2, 97–106.

Juntunen, Marja-Leena. 2013. Kuuntele, liiku, keksi ja kokeile – improvisointi ja säveltäminen musiikkiliikunnan kontekstissa. Teoksessa J. Ojala & L. Väkevä (toim.). Säveltäjäksi kasvattaminen. Pedagogisia näkökulmia musiikin luovaan tekijyyteen. Opetushallitus, oppaat ja käsikirjat 2013:3. Tampere: Suomen Yliopistopaino Oy, 33–49.

Kaikkonen, Markku & Laes, Tuulikki. 2013. Musiikkikasvattaja inklusion ja tasa-arvoisen oppimisen edistäjänä. Teoksessa M.-L. Juntunen, H. M. Nikkanen & H. Westerlund (toim.). Musiikkikasvattaja. Kohti reflektiivistä käytäntöä. Juva: Bookwell Oy, 105–115.

Karlsson, Liisa. 2000. Lapsille puheenvuoro. Ammattikäytännön perinteet murroksessa. Helsingin yliopisto. Stakes. Helsinki: Edita.

Karlsson, Liisa. 2012. Lapsinäkökulmaisen tutkimuksen ja toiminnan poluilla. Teoksessa L. Karlsson & R. Karimäki. Sukelluksia lapsinäkökulmaiseen tutkimukseen ja toimintaan. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino, 17–63.

Karppinen, Aila & Pihlava, Pirjo 2016. Turvallinen vuorovaikutus kasvun ja oppimisen perustana. Teoksessa A. Ahtola (toim.). Psykykinen hyvinvointi ja oppiminen. Juva: PS-kustannus, 115–146-

Kentner, Louis. 1976. Piano - Taitoa ja taitajia. Suom. A. Gothoni. Helsinki: WSOY.

Ketola, Antti & Kleemola, Mari & Kuula-Luumi, Arja & Alaterä, Tuomas J. & Päivärinta, Jarkko & Hautamäki, Jani & Haverinen, Sanni & Sivonen, Jouni. 2018. Aineistohallinnan käsikirja (verkkojulkaisu). Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto (ylläpitäjä ja tuottaja). <http://www.fsd.uta.fi/aineistohallinta/>. urn:nbn:fi:fsd:V-201504200001. (Luettu 29.7.2018.)

Kide, Teemu. 2014. Kelluntamusiikki. Improvisoinnin opetusmenetelmä. Studia Musica 55. Helsinki: Unigrafia.

Kirmanen, Tiina. 1999. Haastattelu aikuisen ja lapsen kohtaamisena – kokemuksia lasten pelkojen tutkimuksesta. Teoksessa I. Ruoppila, E. Hujala, K. Karila, J. Kinon, P. Niiranen & M. Ojala (toim.). Varhaiskasvatuksen tutkimusmenetelmiä. Jyväskylä: Atena, 194–215.

Klemettinen, Timo. 2016. SML:n syyspäivät Kokkolassa 17.11.2016. Tietoa päätöksenteon pohjaksi. http://www.musicedu.fi/wp-content/uploads/2016/11/Tilastotietoa-2016_final.pdf. (Luettu 1.8.2018.)

Koivunen, Hannele ja Marsio, Leena. 2006. Reilu kulttuuri? Kulttuuripolitiikan eettinen ulottuvuus ja kulttuuriset oikeudet. Opetusministeriön julkaisuja 2006: 50.

Kosonen, Erja. 2011. Musiikkiharrastusten motivaatio. Teoksessa J. Louhivuori & S. Saarikallio (toim.). Musiikkipsykologia. Jyväskylä: Bookwell Oy, 295–309.

Kosonen, Erja. 2001. Mitä mieltä on pianonsoitossa? 13–15-vuotiaiden pianonsoittajien kokemuksia musiikkiharrastuksestaan. Jyväskylän yliopisto. Jyväskylä studies in the Arts 79.

Kosonen, Erja. 1996. Soittamisen motivaatio varhaisnuorilla. Jyväskylän yliopisto. Musiikkitieteen laitos. Lisensiaatintyö.

Kurkela, Kari. 1994. Mielen maisemat ja musiikki. Musiikin esittäminen ja luovan asenteen psykodynamiikka. Sibelius-Akatemia. EST-julkaisusarja, n:o 1. Helsinki: Haka-paino.

Kuula, Arja. 2006. Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Tampere: Vastapaino.

Kuule, minä sävellän! <http://www.kuuleminasavellan.fi>. (Luettu 30.7.2018.)

Laes, Tuulikki & Juntunen, Marja-Leena & Heimonen, Marja & Kamensky, Hanna & Kivijärvi, Sanna & Nieminen, Kati & Tuovinen, Tuulia & Turpeinen, Isto & Elmgren, Heidi & Linnapuomi, Aura & Korhonen, Outi. 2018. ArtsEqual Policy Breaif 1/2018. Saavutettavuus ja esteettömyys taiteen perusopetuksen lähtökohtana. <https://sites.uniarts.fi/documents/14230/0/Saavutettavuus++toimenpidesuositus+%28PDF%29/9143ee82-6222-433f-9538-0a91009c08ba>.

Lehtonen, Kimmo. 2004. Maan korvessa kulkevi...Johdatus postmoderniin musiikkipe-dagogiikkaan. Turun yliopiston kasvatustieteiden tiedekunnan julkaisuja B: 73. Turku: Painosalama Oy.

Lehtonen, Kimmo. 2010. Musiikki ja psykoanalyysi. Teoksessa J. Louhivuori & S. Saarikallio (toim.). Musiikkipsykologia. Jyväskylä: Atena, 237–258.

Lilja-Viherlampi, Liisa-Maria. 2007. ”Minunkin sisälläni soi!” – musiikin ja sen parissa toimimisen terapeuttisia merkityksiä ja mahdollisuuksia musiikkikasvatuksessa. Turun ammattikorkeakoulun tutkimuksia 24. Turku: Turun kaupungin painatuspalvelukeskus.

López-Íñiguez, Guadalupe. 2017a. Constructivist Self-Regulated Music Learning. *Fin-nish Journal of Music Education* 20, 1, 134–138.

López-Íñiguez, Guadalupe. 2017b. Konstruktivistisen soitonopetuksen edistäminen pe-dagogisen tasa-arvoisuuden mekanismina. Työkalupakki soitonopettajille. *Arts Equal*. <http://www.artsequal.fi/documents/14230/0/artsequal++2017++toolkit++lopez++suomi+2017+11+06.pdf/0c04becc-b1d8-4765-9d9f-09567cc21e9a>. (Luettu 30.7.2018.)

López-Íñiguez, Guadalupe ja Pozo, Juan Ignacio. 2014. The influence of teachers’ con-ceptions on their students’ learning: Children’s understanding of sheet music. *British Journal of Educational Psychology* 84, 2, 311–328.

Lähdesmäki, Tuuli & Hurme, Pertti & Koskimaa, Raine & Mikkola, Leena & Himberg, Tommi. Menetelmäpolkuja humanisteille. Jyväskylän yliopisto, humanistinen tiedekunta. <http://www.jyu.fi/mehu>. (Luettu 29.7.2018.)

Maslow, Abraham. 1943. A theory of human motivation. *Psychological review*, vol. 50, nro 4, 370–396.

Miller, Beth Ann. 2012. Student composition in a private piano setting: Rethinking assumptions. Teoksessa M. Barrett & S. Stauffer (toim.). *Narrative Soundings: An anthology of narrative inquiry in music education*. Springer, Dordrecht, 305–327.

Muhonen, Sari. 2016. Songcrafting practice: A teacher inquiry into the potential to support collaborative creation and creative agency within school music education. *Musiikkikasvatus* vol. 19, 1, 83–88.

Mäkelä, Klaus. 1995. Kvalitatiivisen analyysin arviointiperusteet. Teoksessa S. Apo, J. Ehrnrooth, K. Eskola, R. Heiskala, T. Hoikkala, M. Montonen, P. Nuolijärvi, P. Sulkuinen, C. Tigerstedt, A. Vilkkonen & K. Mäkelä (toim.). *Kvalitatiivisen aineiston analyysi ja tulkinta*. Saarijärvi: Gummerus Kirjapaino Oy, 42–61.

Neuhaus, Heinrich. 1986. *Pianonsoiton taide*. Suom. A. Gothoni. Juva: WSOY.

Numminen, Ava. 2008. Musiikki hoitolaitoksissa - miten ja miksi? *Musiikkikasvatus* 11, 1–2, 107–116.

Ojala, Juha ja Väkevä, Lauri. 2013. Säveltäminen luovana ja merkityksellisenä toimintana. Teoksessa Ojala, J. & Väkevä, L. (toim.). *Säveltäjäksi kasvattaminen. Pedagogisia näkökulmia musiikin luovaan tekijyyteen*. Opetushallitus, oppaat ja käsikirjat 2013:3. Tampere: Suomen Yliopistopaino Oy, 10–22.

Opetushallituksen verkkosivut 2018. Musiikki. https://www.oph.fi/koulutus_ja_tutkinnot/taiteen_perusopetus/musiikki. (Luettu 1.8.2018.)

Opetus- ja kulttuuriministeriö. Taiteen perusopetus. <http://minedu.fi/taiteen-perusopetus>. (Luettu 29.7.2018.)

Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2017. Opetus- ja kulttuuriministeriön kulttuuripolitiikan strategia 2025. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2017: 20.

- Partti, Heidi. 2008. Musiikki kuuluu jokaiselle. Berliinin filharmonikot panostaa toiminnalliseen musiikkikasvatukseen. *Musiikkikasvatus* 11, nro 1–2, 122–124.
- Partti, Heidi & Ahola, Anu. 2016. Säveltäjyyden jäljillä. Musiikintekijät tulevaisuuden koulussa. *Sibelius-Akatemian julkaisuja* 15. Helsinki: Unigrafia Oy Yliopistopaino.
- Partti, Heidi & Westerlund, Heidi & Björk, Cecilia. 2013. Oppimiskäsitykset reflektiivisen musiikkikasvattajan toiminnan ohjaajina. Teoksessa M.-L. Juntunen, H. M. Nikkanen & H. Westerlund (toim.). 2013. *Musiikkikasvattaja. Kohti refleksiivistä käytäntöä*. Juva: Bookwell Oy, 54–70.
- Piaget, Jean & Inhelder, Bärbel. 1966. *La psychologie de l'enfant*. Suomentanut Mirja Rutanen. 1977. *Lapsen psykologia*. Jyväskylä: Gummerus.
- Pozo, Juan Ignacio. 2017. Acquisition of Musical Knowledge: Moving Toward a Change in Teachers' Conceptions and Practices. *The Finnish Journal of Music Education* 20, 1, 110–113.
- Puutio, Marjukka. 2014. ”Kuuntele ope, ihana ääni!” Kohti luovaa instrumenttipedagogiikkaa. *Opettajan opas*. Kokkola: Kirjapaino Välikangas.
- Rauste-von Wright, Maijaliisa. 1998. *Opettaja tienhaarassa. Konstruktivismia käytännössä*. Juva: WSOY.
- Rauste-von Wright, Maijaliisa & von Wright, Johan. 1997. *Oppiminen ja koulutus*. Juva: WSOY.
- Riihelä, Monika. 1996. Mitä teemme lasten kysymyksille? Lasten ja ammattilaisten kohtaamisten merkitysulottuvuuksia lapsi-instituutioissa. Helsinki: Stakes.
- Ruokonen, Inkeri & Ruismäki, Heikki. 2013. Eheyttävän musiikkipedagogiikan ja yhteistyön voima. Teoksessa M.-L. Juntunen, H. M. Nikkanen & H. Westerlund (toim.). 2013. *Musiikkikasvattaja. Kohti refleksiivistä käytäntöä*. 2013. Juva: Bookwell Oy, 116–128.
- Ruoppila, Isto. 1999. Lasten tutkimuksen eettisiä kysymyksiä. Teoksessa I. Ruoppila, E. Hujala, K. Karila, J. Kinos, P. Niiranen & M. Ojala (toim.) 1999. *Varhaiskasvatuksen tutkimusmenetelmiä*. Jyväskylä: Atena, 26–51.

Ruoppila, Isto. 1998. Alkusanat. Teoksessa P. Lyytinen, M. Korkeakangas & H. Lyytinen (toim.) 1998. Näkökulmia kehityspsykologiaan. Kehitys kontekstissaan. Porvoo: WSOY, 18–28.

Ruusuvuori, Johanna & Nikander, Pirjo & Hyvärinen, Matti. 2010. Haastattelun analyysin vaiheet. Teoksessa Ruusuvuori, J. & Nikander, P. & Hyvärinen, M. 2010. Haastattelun analyysi. Tampere: Vastapaino, 9–36.

Saaranen-Kauppinen, Anita & Puusniekka, Anna. 2006. KvaliMOTV- Menetelmäopetuksen tietovaranto (verkkojulkaisu). Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto (ylläpitäjä ja tuottaja). <http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/>. (Luettu 29.7.2018.)

Saarikallio, Suvi. 2011. Musiikin tunne merkitykset arkielämässä. Teoksessa Louhivuori, J. & Saarikallio, S. (toim.) Musiikkipsykologia. Jyväskylä: Bookwell Oy, 279–293.

Sajaniemi, Nina. 2016. Vanhat aivot, uudet oppimisympäristöt – digitalisaatio evoluution haastajana. Teoksessa Ahtola, Annarilla (toim.). Psykkinen hyvinvointi ja oppiminen. Juva: PS-kustannus. WS Bookwell Oy, 22–78.

Siivonen, Katriina & Kotilainen, Sirkku & Suoninen, Annikka. 2011. Iloa ja voimaa elämään. Nuorten taiteen tekemisen merkitykset Myrsky-hankkeessa. Helsinki: Nuorisotutkimuksen seura, verkkojulkaisu 44. <http://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/myrsky2011.pdf>.

Särkiö-Pitkänen, Auli. 2017. Tulevaisuus on lähellä kuulijaa. Rondo Classic 12/2017, 28–30.

Säveltämisen pedagogiikan (Säpe) koulutuksen blogi. Säpettäjät: [https:// sapettajat.wordpress.com](https://sapettajat.wordpress.com). (Luettu 29.7.2018.)

Taiteen perusopetuksen musiikin laajan oppimäärän opetussuunnitelman perusteet 2017. Opetushallitus. Määräykset ja ohjeet 2017:12a. Helsinki: Suomen Yliopistopaino Oy.

Talib, Mirja-Tytti. 2002. Voiko tunteita opettaa? Teoksessa P. Kansanen & K. Uusikylä (toim.). 2002. Luovuutta. motivaatiota, tunteita. Opetuksen tutkimuksen uusia suuntia. PS- kustannus. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy, 56–71.

Tiainen, Heli & Heikkinen, Maami & Kontunen, Kaija & Lavaste, Anna-Elina & Nysten, Leif & Seilo, Marja-Leena & Väliatalo, Carita & Korkeakoski, Esko. Taiteen perusopetuksen opetussuunnitelmien perusteiden ja pedagogiikan toimivuus. Jyväskylä: Koulutuksen arviointineuvosto 57.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli. 2003. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Tuovila, Annu. 2003. ”Mä soitan ihan omasta ilosta!” Pitkittäinen tutkimus 7–13-vuotiaiden lasten musiikin harjoittamisesta ja musiikkiopisto-opiskelusta. Sibelius-Akatemia. *Studia musica* 18.

Tynjälä, Päivi. 1999. Konstruktivistinen oppimiskäsitys ja asiantuntijuuden edellytysten rakentaminen koulutuksessa. Teoksessa A. Eteläpelto & P. Tynjälä (toim.). 1999. Oppiminen ja asiantuntijuus. Työelämän ja koulutuksen näkökulmia. Juva: WSOY, 160–179.

Tynjälä, Päivi. 1999. Oppiminen tiedon rakentamisena. Konstruktivistisen oppimiskäsityksen perusteita. Tampere: Tammerpaino.

Unkari-Virtanen, Leena. 2017. Säveltäminen ja musiikkipedagogiikka. Teoksessa S. Hartikainen (toim.). Reseptejä säveltämisen ohjaukseen. Metropolia Ammattikorkeakoulu. <http://mikrokirjat.metropolia.fi>, 4–7.

Uusikylä, Kari. 2003. Vastatulia. Inhimillisen kasvatuksen ja koulutuksen puolesta. Juva: PS-kustannus. WS Bookwell Oy.

Uusikylä, Kari. 2002. Voiko luovuutta opettaa? Teoksessa P. Kansanen & K. Uusikylä (toim.). 2002. Luovuutta, motivaatiota, tunteita. Opetuksen tutkimuksen uusia suuntia. PS-kustannus. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy, 42–55.

Varantola, K. & Launis, V. & Helin, M. & Spoof, S. K. & Jäppinen, S. (toim.). 2013. Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2012. http://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf. Luettu 29.7.2018.

Vartiainen, Olli. 2013. Soitonopettaja työnsä refleктоijana- Kuinka harmonisoida opetusta ohjaavat periaatteet ja käytännöt. Teoksessa M.-L. Juntunen, H.M. Nikkanen & H. Westerlund (toim.). 2013. Musiikkikasvattaja. Kohti refleksiivistä käytäntöä. Juva: Bookwell Oy, 183–203.

Vismanen, Elina & Räisänen, Petteri & Sariola, Reetta. 2016. Taiteen perusopetuksen tila ja kehittämistarpeet Helsingissä. Helsinki: Helsingin kulttuurikeskus.

Westerlund, Heidi & Juntunen, Marja-Leena. 2013. Johdanto. Teoksessa M.-L. Juntunen, H. M. Nikkanen & H. Westerlund (toim.). 2013. Musiikkikasvattaja. Kohti reflektiivistä käytäntöä. Juva: Bookwell Oy, 7–18.

Liitteet

Liite 1. Tutkimuslupa

Tutkimuslupa

Opiskelen Sibelius-Akatemiassa musiikkikasvatuksen aineryhmässä ja olen tekemässä maisterin tutkielmaani aiheesta ”Luova pianismi musiikkiopistossa”. Tarkoituksena on tutkia ja kehittää pianonsoiton opetusta kannustamaan oppilaita luovaan musiikilliseen itseilmaisuun ja säveltämiseen.

Tutkimusta varten järjestän kevätlukukauden 2018 aikana halukkaiden oppilaiden kanssa musiikillisen ilmaisun ja keksinnän vahvistamiseen tähtäävää opetusta normaalioppituntien puitteissa sekä sovitusti myös ryhmätuntien muodossa. Opetus tukee normaalia soitonopiskelua. Tutkimuksen aineistona käytän oppimispäiväkirjoja ja jakson päätteeksi tehtäviä haastatteluja, joihin on hyvä varata noin 30–60 minuuttia aikaa soittotuntien ulkopuolella. Tutkimuksen on tarkoitus valmistua vuoden 2018 aikana.

Tutkijana sitoudun noudattamaan voimassaolevia tutkimuseettisiä ohjeita. Sitoudun turvaamaan tutkittavien anonymiteetin ja huolehdin litteroitujen haastattelujen ja oppimispäiväkirjojen huolellisesta käsittelystä. Olen saanut tutkimusluvan musiikkiopisto Avonian rehtorilta. Ohjaajani Sibelius-Akatemiassa on Marja Heimonen. Annan tarvittaessa tutkimuksesta lisätietoja.

Vantaalla 20.11.2017

Heta Rautio-Härkönen

050-586 4583

heta.rautio-harkonen@uniarts.fi

Lapsemme saa osallistua tutkimukseen

Oppilaan nimi:

Aika, paikka:

Vanhemman allekirjoitus ja nimenselvennys:

Liite 2. Haastattelurunko

HAASTATTELURUNKO

TAUSTATIETOJA

1. Kertoisitko ikäsi, soittotasosi ja pianoharrastuksen aloitusvuotesi?
2. Mitä oman musiikin soittaminen / improvisointi/ säveltäminen mielestäsi tarkoittaa?
3. Millaisia kokemuksia sinulla on oman musiikin tekemisestä aikaisemmin?
(Koulu, musiikkiopisto, vapaa-aika, muu?)

KOKEMUKSET OMAN MUSIIKIN SOITTAMISESTA PIANOTUNNEILLA

1. Miltä kevätlukukauden 2018 aikana tekemäsi opiskelu oman musiikin parissa tuntui?
Kuinka paljon pidit asteikolla 1-10?
+
-
2. Mikä tuntui helpolta?
Mikä tuntui haastavalta?
3. Mistä pidin eniten?
Mistä pidin vähiten?
4. Missä onnistuit?
Missä et onnistunut?
5. Mitä hyötyä opiskelusta oli?
Mitä haittaa opiskelusta oli?
6. Mitä olisit halunnut tehdä enemmän?
Mitä olisit halunnut tehdä vähemmän?
7. Miten opiskelu erosi tavallisesta soitonopiskelusta?

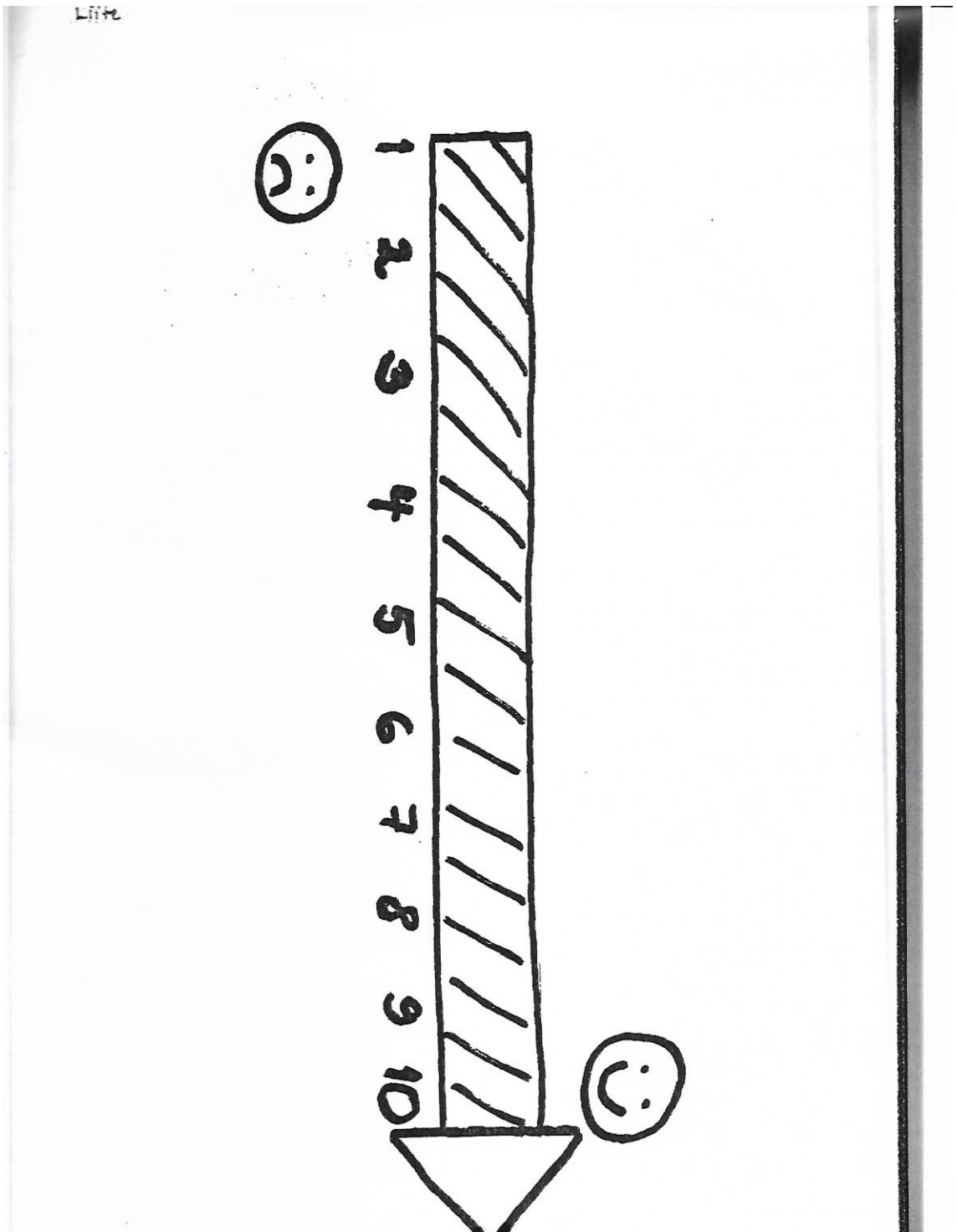
MERKITYS

1. Kuinka tärkeää oman musiikin soittaminen on sinulle?
Arvioi asteikolla 1-10.
2. Mitä hyötyä oman musiikin tekemisestä on sinulle?
Arvioi asteikolla 1-10.
3. Mitä opit oman musiikin soittamisesta?

KEHITYSTOIVEET

1. Oletko tyytyväinen musiikkiharrastukseesi tällä hetkellä?
Arvioi asteikolla 1-10.
2. Millaisia muutostoiveita sinulla on soittoharrastuksesi suhteen?
3. Haluaisitko tehdä omaa musiikkia myös jatkossa?
Jos, niin millaista?
Minkälaista oman musiikin tekemisen opetusta haluaisit? (Soit-
totunnit, ryhmätunnit, musiikin hahmotus, koulu, muu, mikä?)

Liite 3. Jana

Liite 4. Oppimispäiväkirjat

Seuraavassa esittelen muutamia katkelmia oppilaiden kirjoittamista oman musiikin parissa työskentelyn oppimispäiväkirjoista.

Improvisoiminen oli erityisen mieleistä oppilaalle O4, ja hän olikin siinä oikein etevä. Sen sijaan säveltäminen nuotteineen tuntui hankalammalta hänelle. Omaan sävellykseen oli kuitenkin helppoa keksiä tarinaa ja musiikkia improvisoimalla. Seuraavassa on katkelmia hänen oppimispäiväkirjastaan:

10.1.

Improvisoin iloisia ja hurjistuneita sointuja. Soitin pianolla päivästäni.

Ihan oikealta ne kuulosti ja ihan kivaa oli.

31.1.

Improvisoin biisin tahtiin ja harjoittelin improvisoimaan soolona.

Se oli hauskaa improvisoida biisejä.

Hyvin meni improvisoiminen. Se oli helppoa.

28.2.

Tein oman sävellykseni improvisointia G-duurissa eri tavoin ja sen jälkeen käytin kaikkia nuotteja.

Sain improvisoitua hyvin kappale ideoita Hetan säestämänä.

Improvisointi on kivaa, koska siinä saa itse päättää, mitä soittaa.

21.3.

Suunnittelin kappaleeseeni tarinan.

Sain kappaleeseeni rungon, jolla voin aloittaa kappaleen harjoittelun ja tekemisen.

Se oli ihan kivaa tehdä kappaleeseen jotain uutta.

Oppilas O2 kuvaili kevätkaudella edistyvää sävellysprosessiaan seuraavasti:

21.3.2018

Tänään suunnittelimme lisää omaa kappaletta, piirtämäni kaavan pohjalta. Rupesimme rakentamaan tarinaa ”...”- sanan ympärille. Mietimme minkälainen ... on, miten se lähtee voimistumaan myrskyksi ja kuinka se taas laantuu hennoksi. Lähdimme rakentamaan ... kaavaa myötäillen.

Mielestäni tarinan keksiminen oli helppoa ja onnistuin mielestäni hyvin. Vaikeampaa on aloittaa kappaleen kirjoittaminen nuoteiksi.

Uuden kappaleen säveltäminen on kivaa kun sen saa käyntiin.

...

18.4.2018

Tänään jatkoimme oman sävellyksen sävellystä. Improvisoin C-osaa ja kirjoitimme sitä nuoteiksi. Biisi edistyi jonkin verran ja se kehittyy koko ajan. Enää muutama tahti jäljellä ja sitten kappale on valmis.

Oppilas O5 kuvaili analyttisesti sävellysprosessiaan. Oma sävellys eteni pieni osanen kerrallaan kohti valmista teosta. Matkan varrella käsiteltiin erilaisia musiikin hahmottamiseen ja soittamiseen liittyviä seikkoja.

...

6.2.

Tänään katsoimme läpi murtosoinnuilla tehtyä improa. Soitimme läpi kappaleen ja kappale kuulosti hyvältä. Mielestäni pianolla sointujen hajottaminen tuo hienoa sointia pianoon.

13.2.

Tänään kävimme läpi vapailla soinnuilla tehtyä murtosointuimproa. Kappale kuulosti hyvältä ja olin saanut siihen ”juonta”. Onnistuin myös pianon soinnin kanssa. Minusta tämä oli hyvä harjoitus, sillä edellisellä kerralla harjoiteltiin rajatuista osa-alueista ja tällä kertaa sovellettiin opittua laajemmin.

...

13.3.

Jatkoimme tänään sävellyksen työstämistä. Mietimme myös sävellyksen tapahtumakaaviota ja kuinka sävellystä voi tehdä suunnitelmalla etukäteen lopetusta jne. Mietimme myös sointujen rakentamista eri tavalla, kuten 7 soinnut. Nämä uuden lähestymistavan sävellykseen ja mielestäni on hyvä kehittää säveltämisen ”perustyökaluja”.

...

3.4.

Kuuntelimme äänittämäni ideat. Pohdimme kappaleen rakennetta. Sain hyviä vinkkejä kappaleen rakentamiseen ja siihen, kuinka kappaleelle voi kehittää tarinaa. En ollut aiemmin tullut ajatelleeksi, että jokainen osa voi kertoa omaa juttuaan. Aiemmin ajattelin kyllä, että kappale on tarina, mutta että sen voi jakaa pienempiinkin tapahtumiin.

10.4.

Suunnittelin biisille sanallisen kuvituksen. Tämä oli minulle uuden tyyppinen säveltämisen ensimmäinen kokeiluni. Tästä oli kuitenkin hyötyä. Sain pohdittua kohtia entistä tarkemmin ja tekemän muutoksia siihen, mitä halusin musiikilla ilmaista.

...

1.5.

Sain biisin lopulliseen muotoonsa. Siitä tuli hyvä. Tarvitsee enää vain mieltä tulkintaa. Minulla on jo muutamia hyviä ideoita valmiina.

8.5.

Sain biisin nuotinnettua tunnille valmiina. Tämä onnistui kätevästi Logic Pro X:n ominaisuudella, joka muuttaa soitetun MIDI:n nuoteiksi automaattisesti. Nuoteista tuli siistit. Ilman ohjelmaa nuotintamisessa olisi mennyt paljon kauemmin ja säästin tunteja.